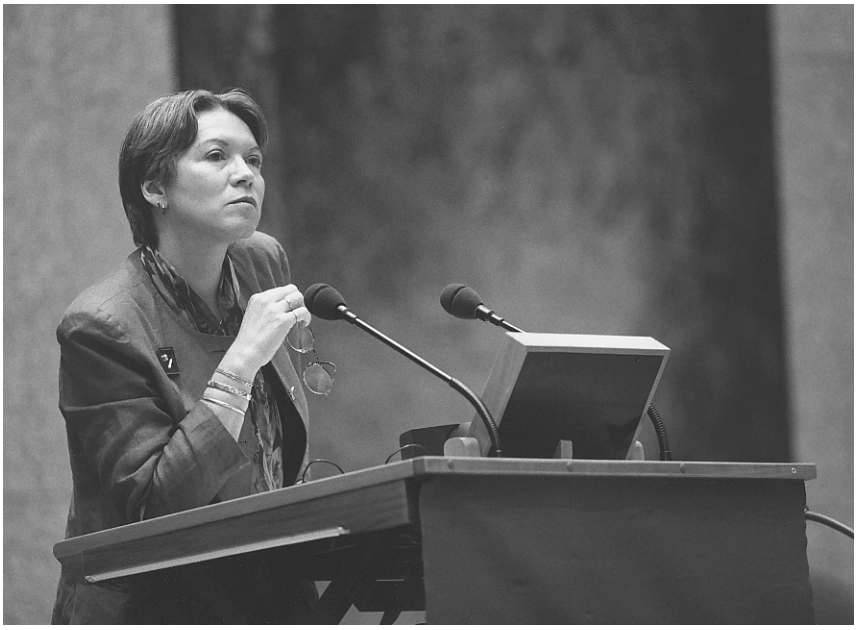

Mevrouw Sorgdrager, Minister van Justitie.

De **voorzitter**: Absolute zekerheid kan ik op dit moment niet verschaffen, maar ik sluit, gelet op de gang van zaken met betrekking tot de enquêtecommissie, niet uit dat we vandaag niet verder komen dan het antwoord van de regering in eerste termijn, en dat pas morgen met de tweede termijn van de zijde van de Kamer kan worden begonnen. Dan is het zeer de vraag, wat er morgen op het door u genoemde punt zal gebeuren. Maar ik neem aan, dat wij aan het eind van de dag daarover wel helderheid zullen hebben.

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:

- **het rapport van de Enquêtecommissie Opsporingsmethoden (24072) (debat met de regering).**

(Zie vergadering van 7 mei 1996.)

De beraadslaging wordt hervat.

□

Minister **Sorgdrager**: Voorzitter! Geachte afgevaardigden! Het is goed om deze dagen met u van gedachten te wisselen over de aanbevelingen van de parlementaire enquêtecommissie inzake de opsporing. Goed, omdat er een einde moet en kan komen aan een periode van onzekerheid over de normstelling en de organisatie van de opsporing. De werkzaamheden van de commissie bieden een uitstekende basis om verder te gaan met het beëindigen van die onzekerheid. De kennis van zaken die het onderzoek heeft opgeleverd en de voorstellen die zijn gedaan om de problemen op te lossen, zijn van grote betekenis. Ze bieden een belangrijke basis voor de noodzakelijke maatregelen en een verder herstel van het vertrouwen. Daarvoor past een woord van erkentelijkheid.

Dat herstel van het vertrouwen is ook nodig. Ik spreek dan over het vertrouwen van de bevolking in politie en justitie, maar ook over het onderling vertrouwen tussen korpsen en officieren van justitie en tussen politie en OM. Dat vertrouwen groeit niet zo maar. Dat vraagt ± dat is inmiddels wel gebleken ± om heldere kaders waarbinnen kan worden gewerkt. De verschillende politiële en justitiële instanties moeten daaraan verwachtingen kunnen ontlenen en elkaar daarop kunnen aanspreken. Het is de taak van parlement en regering om die kaders te stellen. Daarbij gaat het erom de rechtsbescherming en de effectiviteit met elkaar in balans te brengen. De normering moet de basis geven om de democratische rechtsstaat effectief en genormeerd in staat te stellen de problematiek van de georganiseerde misdaad evenwichtig aan te pakken. De kaders en het beleid moeten een einde maken aan de onzekerheid over wat is geoorloofd bij de opsporing. De kaders moeten een einde maken aan een non-interventiecultuur bij het OM en aan een soms gebrekkige bereidheid van de politie om gezag te aanvaarden en zich toetsbaar op te stellen. Deze week moet daarvoor de basis worden verbreed. Een geordend veld, vertrouwen in politie en justitie en een effectieve aanpak van de georganiseerde misdaad versterken elkaar.

Met het oog daarop sta ik in mijn betoog stil bij de gesignaleerde problemen, de normering van de opsporing, de organisatie van de opsporing, de manier waarop wij met de verantwoordelijken voor de gesignaleerde ontsporingen zullen omgaan en, in het verlengde daarvan, het herstel van het vertrouwen. Ik kom eerst op de gesignaleerde problemen.

Ik sprak over de kaders die helderheid moeten verschaffen over wat mag en wat niet mag bij de opsporing. Ik vertel niets nieuws als ik stel dat de onduidelijkheid daarover voor grote problemen heeft gezorgd. Om de ontsporingen die de commissie-Van Traa en recenter het rijksrechercherapport over de RCID Kennemerland hebben beschreven, kan en wil niemand heen. Richten wij ons vanuit die invalshoek op de opsporingsmethoden en de inzet daarvan, dan springen vooral de toepassing van de diepte-infiltratie in criminele milieus door criminelen zelf en het doorlaten van drugs in het oog. In de zaak van het delta-onderzoek van het IRT Noord-Holland/Utrecht waren die beide methoden gecombineerd aan de orde, waardoor grote risico's voor de sturing van de crimineel ontstonden. Vanaf november 1993 is terecht gewerkt aan het afbouwen van die operatie, maar duidelijkheid over wat zij behelsde, heeft uiteindelijk pas het rapport van de enquêtecommissie gebracht. In de zogenaamde Bever-zaak en in de Gooi- en Vechtstreek werd in de loop van 1994 eveneens met criminele infiltranten gewerkt, zij het dat daar door OM en politie in beginsel werd gekozen voor wat wij tegenwoordig noemen ''gecontroleerde afleveringen'' en het onderscheppen van de ingevoerde drugs. De uitvoering bleek ook op dit punt problematisch. Crimineel verworven middelen door de

infiltrant werden behouden. De door de politie georganiseerde transport-trajecten werden mede door criminelen betaald.

In onder meer het kader van politiële infiltratie is in 1993 en 1994 in Den Haag besloten tot het doorlaten van grote hoeveelheden harddrugs, om zo meer zicht te krijgen op de te bestrijden organisatie. De XTC-zaak en het saptraject van de heren Langendoen en Van Vondel illustreren op een pijnlijke manier dat er te weinig zicht en greep was op het functioneren van de CID Kennemerland. In meer algemene zin onttrok zich te veel van het CID-werk in de zogenaamde pro-actieve fase uiteindelijk aan het zicht van politieleiding en openbaar ministerie. De gesloten CID-cultuur zorgde voor een gebrekkige controle.

Ondertussen groeide onenigheid in het veld over onder meer de inzet van methoden disproportioneel uit, met alle schadelijke gevolgen vandien voor gezag van politie en justitie. Deze en andere ontsporingen maken duidelijk dat een verdergaande normering en inbedding van de opsporing noodzakelijk is. Te zeer is door politie, openbaar ministerie, bewindspersonen en parlement vertrouwd op kaderstelling via de jurisprudentie. De parlementaire enquêtecommissie heeft dat ook geconstateerd. De geconstateerde gebreken maken ook duidelijk dat de organisatie van de opsporing verbetering behoefde en behoeft. Het gezag over de politie is te kort geschoten. Non-interventiehoudingen in het openbaar ministerie moeten worden bijgebogen. Het werk van de CID'en moet beter worden gecontroleerd. Belangrijke aanzetten daarvoor zijn inmiddels gegeven, maar het werk zal verder moeten worden voltooid. Ik zei het al: het is goed om dezer dagen daarover met de Kamer te spreken en ook beslissingen te nemen.

Ik richt mij nu eerst op de normering van de opsporing en zal daarbij uitgebreid, uiteraard, spreken over het zojuist genoemde doorlaten en de criminele infiltranten. Die onderwerpen wil ik echter benaderen vanuit de bredere optiek op wettelijke inkadering van bijzondere opsporingsmethoden. Daartoe hecht ik eraan te stellen dat de noodzakelijke afwegingen waarvoor wij staan ± ik verwijs hier naar een vraag van mevrouw Kalsbeek ± niet in het luchtledige hoeven plaats te vinden, integendeel. De commissie geeft dat ook aan. Voor het direct afluisteren en de herziening van het gerechtelijk vooronderzoek zijn inmiddels concept-wetten voorhanden.

Ook is ervoor gezorgd, mede naar aanleiding van de aanbevelingen van de commissie-Donner, dat de vergadering van procureurs-generaal in 1994 is omgevormd tot een college dat centraal leiding geeft aan het openbaar ministerie. Er zijn ook belangrijke maatregelen genomen die specifiek van toepassing zijn op het gebruik van bijzondere opsporingsmethoden. Ik noem dan achtereenvolgens de doorlichtingsoperatie die een totaaloverzicht verschaft van gehanteerde bijzondere opsporingsmethoden van eind 1994, de installatie van de Centrale toetsingscommissie die per 1 januari 1995 operationeel werd, de ministeriële beleidslijn die in juni 1995 is uitgevaardigd en waarin wordt gesteld dat gecontroleerd doorlaten niet is toegestaan, tenzij onder strikte voorwaarden en de actualisering van de CID-regeling in 1995. Ook, en dat zal de Kamer niet zijn ontgaan, is onderzoek verricht door de rijksrecherche naar de CID Kennemerland. Kortom, als wij spreken over heldere kaders voor de opsporing en over de reorganisatie van het openbaar ministerie, dan blijkt dat er stappen zijn gezet. Dat is ook door de parlementaire enquêtecommissie onderkend en als zodanig gewaardeerd. Die stappen zorgen ervoor dat wij niet meer voor verrassingen komen te staan.

Er is nog een onderwerp dat de aandacht verdient voordat ik inga op de normering van het optreden van de opsporingsautoriteit. Ik doel op de noodzaak en de betekenis van preventie. Verschillende geachte afgevaardigden hebben daarover gesproken. De bestrijding van ook de georganiseerde misdaad begint bij het versterken van de maatschappelijke weerbaarheid daartegen. Uit het onderzoek van Fijnaut c.s. blijkt dat bepaalde branches in het economische verkeer en allochtone bevolkingsgroepen bijzonder kwetsbaar zijn. Ik zal hier niet lang bij stilstaan, omdat een en ander onze uitvoerige aandacht heeft in een ander verband. Bovendien heb ik er ook aandacht aan besteed in het kabinetsstandpunt.

Ik wijs de Kamer in trefwoorden nog even op: het grote-stedenbeleid, het jeugdbeleid en het werkgelegenheidsbeleid van mijn collega van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Het doel van deze inspanningen is de kwetsbare jongeren beter te integreren in de samenleving en hen en hun omgevingen weerbaarder te maken tegen de werfkracht van criminelen.

De heer **Hillen** (CDA): Voorzitter! Minister Sorgdrager zegt dat zij er niet lang bij stil zal staan. Bedoelt zij stilstaan bij het probleem van de minderheden of ook bij het probleem van de georganiseerde criminaliteit?

Minister **Sorgdrager**: Ik zal niet lang stilstaan bij het punt van preventie van georganiseerde criminaliteit, omdat ik vind dat dat in een ander kader uitvoeriger aan de orde moet komen. Een specifiek onderdeel daarvan is het allochtonenprobleem. Dat ligt op het terrein van mijn collega Dijkstal. Hij zal dan ook nader ingaan op dat punt.

Mevrouw Kalsbeek en de heer Dittrich wezen op de specifieke problemen in de horeca. Overleg met Horeca Nederland ten behoeve van gericht preventiebeleid is gestart. De branchegerichte aanpak wordt gecoördineerd door het Landelijk platform criminaliteitsbeheersing, waarvan ik de voorzitter ben.

Voorzitter! Ik kom dan nu toe aan de normering. Met de Kamer ben ik van oordeel dat een verdergaande normering en inbedding van de opsporing noodzakelijk is. Met een aantal uwer stem ik in, dat te veel is afgegaan op het werk van de rechter en dat nu het initiatief moet worden genomen door de politiek. Ik kan de Kamer zeggen dat ik de door de commissie geformuleerde algemene uitgangspunten voor de normering van de bijzondere opsporings-methoden onderschrijf. Ik acht het van belang om dit nog eens duidelijk te stellen, omdat deze uitgangspunten naar mijn mening een essentieel onderwerp van het debat zijn. Overeenstemming over de uitgangspunten van nieuwe wetgeving kan het proces van wetgeving alleen maar versnellen. En snelheid is geboden. Politie en openbaar ministerie hebben er recht op te weten wat wel en wat niet mag bij de opsporing. Heldere normen zijn een eerste vereiste voor een effectieve aanpak van de bestrijding van de georganiseerde criminaliteit.

Sorgdrager

Ik som die uitgangspunten nog eens op:
- de bijzondere opsporingsmethoden worden geregeld in het Wetboek van Strafvordering;
- opsporingsmethoden die een inbreuk maken op grondrechten, dienen hun basis te vinden in de wet;
- het OM heeft het gezag over de opsporing;
- het gebruik van opsporingsmethoden moet expliciet worden vastgelegd;
- geheime CID-trajecten worden afgeschaft;
- gebruikte opsporingsmethoden dienen in het openbaar ter terechtzitting te worden getoetst.

Op basis van deze uitgangspunten bereid ik thans wetgeving voor. Mijns inziens kan de discussie over de exacte normering het beste aan de hand van deze wetsvoorstellen worden gevoerd. Niettemin hecht ik eraan om mijn benadering die, zoals verschillende woordvoerders al hebben geconstateerd, in enkele opzichten afwijkt van die van de commissie, nog eens toe te lichten. Ik kom hier zo op terug.

De heer Dittrich heeft gevraagd of het kabinet in staat is sneller dan normaal met wetsvoorstellen te komen. Het antwoord is ''ja''. De parlementaire enquêtecommissie heeft een enorme hoeveelheid materiaal verzameld en is met duidelijke voorstellen gekomen voor de normering van de bijzondere opsporingsmethoden, zodat al heel veel voorbereidend werk is verricht. Bovendien is het natuurlijk zo dat ook op mijn departement al enige tijd wordt gewerkt aan de voorbereiding van de wetgeving. Het moet dan ook mogelijk zijn om sneller dan normaal met wetsvoorstellen te komen. Ik streef ernaar in het najaar wetsvoorstellen in consultatie te geven, zodat ze in het voorjaar van 1997 ter advisering aan de Raad van State kunnen worden voorgelegd, waarna ze naar verwachting nog in 1997 kunnen worden ingediend bij de Tweede Kamer. Dat is een heel strak tijdschema; ik realiseer mij dat, maar zoals gezegd is ook naar mijn inzicht snelheid geboden, en ik zal er alles aan doen om te zorgen dat dit schema wordt gehaald.

De heer **Dittrich** (D66): De minister zegt dat wetsvoorstellen aan al die organisaties ter consultatie moeten worden gestuurd. Ik meen mij echter te herinneren dat de organisaties ook al op basis van het enquêterapport allerlei brieven en dergelijke hebben gestuurd. Denkt de minister dat het dan nog noodzakelijk is om die consultatieronde helemaal te houden?

Minister **Sorgdrager**: Ik denk het wel, voorzitter! Ook de geconsulteerden kunnen natuurlijk een snel advies geven, omdat ook door hen al een globaal advies over het geheel is gegeven en voorbereidend werk is gedaan. Ik denk dat het buitengewoon onverstandig zou zijn om het niet te doen. Ik zal er ook voor zorgen dat de situatie op het departement daar geen belemmering voor is.

De heer **Hillen** (CDA): De minister zegt dat zij ervoor zal zorgen dat de situatie op het departement geen belemmering is. Betekent dit dat zij prioriteiten zal verschuiven of dat zij hiervoor mensen zal vrijmaken? Zo ja, ten koste waarvan zal dat gaan?

Minister **Sorgdrager**: Wetgeving wordt voorbereid op de afdeling wetgeving van mijn departement. Wij hebben een wetgevingsprogramma en daarin is al prioriteit gesteld voor deze wetgeving.

De heer **Hillen** (CDA): Zult u bijvoorbeeld meer juristen aantrekken?

Minister **Sorgdrager**: Dat lijkt mij niet nodig, maar op onderdelen zullen wij, als het nodig is, mensen van buiten inschakelen. Voorlopig gaat het goed zoals wij het op het departement doen. Zoals de Kamer misschien weet, is er een enkele keer een rechter of een officier van justitie op het departement gedetacheerd om te helpen, en dat blijft zo.

De heer **Hillen** (CDA): Ja, u detacheert uw eigen mensen zelfs met U-bochten, zo heb ik gisteren begrepen.

Minister **Sorgdrager**: Voorzitter! Rechters zijn niet mijn ''eigen mensen''.

Mevrouw Sipkes heeft geconstateerd dat de Kamer als medewetgever in het verleden onvoldoende oog heeft gehad voor de samenhang van de verschillende wetsvoorstellen op het gebied van de criminaliteitsbestrijding. Zij vroeg of de regering mogelijkheden ziet om een totaaloverzicht te maken van de aanhangige wetsvoorstellen en de in voorbereiding zijnde wetgeving.

Ik wijs mevrouw Sipkes op de eerste plaats op de nota Strafvordering in balans uit 1994. Zoals bekend is er sindsdien niet zo heel veel nieuwe wetgeving bijgekomen, juist omdat de parlementaire enquête plaatsvond. In die nota wordt de balans opgemaakt van recente en nog lopende herziening van het Wetboek van Strafvordering. Aan de hand van die nota en van de nieuwe wetsvoorstellen inzake de opsporingsmethoden is het voor de Kamer goed mogelijk om een overzicht te krijgen van de verschillende wetgevingsvoornemens, zodat ze in totaal kunnen worden bekeken.

Op de tweede plaats zal ik bij het presenteren van voorstellen het totaal ook aangeven, zodat het voor de Kamer makkelijker is om overzicht te hebben. Ik kan mij namelijk voorstellen dat daar behoefte aan is; ik begrijp dat.

Door verschillende sprekers is gewezen op verschillen tussen de voorstellen van de parlementaire enquêtecommissie en de reactie daarop van het kabinet. Een aantal sprekers heeft al te kennen gegeven voorkeur te hebben voor de benadering van het kabinet. Mijns inziens concentreert de discussie zich op de volgende drie onderwerpen:
- de definitie van opsporing en de vraag of die al dan niet in de wet moet worden opgenomen;
- de fasering in de opsporing;
- het limitatief in de wet regelen van alle opsporingsmethoden.

Ik laat nog even de discussie over criminele infiltranten en doorlaten terzijde. Dit zijn de hoofdpunten. Ik zal die drie onderwerpen en de benadering die ik voorsta, toelichten en trachten om daarmee de vragen van de verschillende sprekers te beantwoorden.

In algemene zin merk ik eerst op dat de verschillen waarschijnlijk groter lijken dan ze zijn. Dat komt doordat het kabinet een wat andere benadering kiest dan de commissie. De commissie kiest mijns inziens voor een overall, wat meer theoretische benadering, zoals blijkt uit de poging om het begrip ''opsporing'' te definiëren en verschillende fasen in de opsporing te onderscheiden. Het kabinet kijkt meer naar de systematiek van het wetboek en naar de praktijk van de opsporing. Wat valt

dan op? Dat is dat het Wetboek van Strafvordering geen definities kent van basisbegrippen zoals strafvordering, opsporing en vervolging. Kijken wij naar de praktijk van de opsporing, dan valt het op dat bij de bestrijding van de georganiseerde criminaliteit geen onderscheid wordt gemaakt in de tijd tussen allerlei opsporingsmethoden, maar dat die veelal gelijktijdig kunnen en worden toegepast. Ik kom daarover nog te spreken.

Eerst de definitie van de opsporing. De vraag is of het nodig is het begrip ''opsporing'' te definiëren. Laat ik vooropstellen dat het naar mijn idee niet zo is, dat een definiëring van het begrip ertoe leidt dat de wetgeving die het kabinet voorstaat, er heel anders uit zal zien dan de wetgeving die door de enquêtecommissie wordt voorgestaan. Waar het zowel in de benadering van de commissie als in die van het kabinet om gaat, is dat per opsporingsmethode in elk geval de voorwaarden worden gesteld waaronder deze mogen worden toegepast. Ik ben van oordeel dat als per methode het doel ervan wordt vastgelegd, het niet direct noodzakelijk is om daarbovenop het begrip ''opsporing'' nog eens te definiëren. De reden voor de commissie om dit begrip te definiëren is, zo begrijp ik het althans, te voorkomen dat opsporingsmethoden opnieuw worden gehanteerd voor te vage doelstellingen zoals het ontmantelen van een criminele organisatie. Daarmee ben ik het van harte eens. Ik denk echter dat wij dat primair kunnen bereiken door, zoals gezegd, per opsporingsmethode het doel aan te geven.

Een tweede reden voor de commissie om het begrip te definiëren is dat zodoende duidelijk is wanneer de opsporing begint. Door bijvoorbeeld te bepalen dat een telefoontap mag worden ingezet als er sprake is van een vermoeden van het feit dat mijnheer X in georganiseerd verband misdrijven beraamt of pleegt, wordt tevens de aanvang van het opsporingsonderzoek bepaald. Als aan deze voorwaarde is voldaan, kan het opsporingsonderzoek met dat middel tegen die persoon beginnen. Niettemin ben ik wel van mening dat als wij tot overeenstemming zouden kunnen komen over een sluitende definitie van het begrip ''opsporing'', ik er uiteraard geen moeite mee heb om dat begrip te definiëren.

De heer **Dittrich** (D66): Over ''definiëren'' kan worden gezegd dat dit een soort van vastlegging is. Is het dan niet duidelijker dit in de wet te hebben staan?

Minister **Sorgdrager**: Ik kom daarover nog te spreken. Het maken van een definitie van opsporen is heel moeilijk. Valt er alles onder, waarvan het de bedoeling is dat het eronder valt? Of valt er te veel onder? Het steekt heel nauw om die definitie te maken. De definitie zoals de commissie die kiest, mist volgens mij een onderdeel. Stel, dat er een sluitende definitie is. Dan komt vervolgens de vraag aan de orde, of die opgenomen wordt in de wet of in de memorie van toelichting. Naar mijn idee is het beter om die op te nemen in de memorie van toelichting omdat de wet nergens een definitie opneemt. Je gaat tegen het systeem van de wet in als je het doet. Nu is het systeem van de wet uiteraard niet heilig, maar de vraag is of je dat moet doen. Als je bevoegdheden in de wet vastlegt en tevens vastlegt wanneer door wie die bevoegdheden mogen worden gebruikt, dan is het de vraag of je alsnog een definitie van dat begrip opsporing in de wet moet opnemen.

De heer **Dittrich** (D66): Zou het niet de duidelijkheid bevorderen bij degenen die moeten opsporen? Ik kan mij voorstellen dat die gewoon in het wetboek kijken. Vervolgens wordt het per methode uitgewerkt. Als je het in de memorie van toelichting zet, dan biedt dat minder duidelijkheid. Omdat de enquêtecommissie geconstateerd heeft dat juist die duidelijkheid belangrijk is ± iedereen weet waar hij aan toe is ± kan ik mij voorstellen dat het systeem van het Wetboek van Strafvordering in de afweging van belangen iets minder belangrijk is.

Minister **Sorgdrager**: Dat kan ik mij ook voorstellen. Wij kunnen daar uiteindelijk voor kiezen. Ik leg alleen uit om welke redenen het naar mijn idee niet moet worden gedaan. Wij hebben echter allen hetzelfde doel, namelijk opsporing laten plaatsvinden onder het gezag van het openbaar ministerie en niet zo maar. Vastgesteld moet worden dat opsporing op een bepaald moment begint. Dat is naar mijn idee wel opgenomen in de voorstellen, maar misschien is het beter dat wij dit nog eens bekijken. Als wij het straks over de wetgeving hebben of als een aanbeveling zoals de commissie-Van Traa heeft geformuleerd door de Kamer wordt aangenomen, kan dat worden uitgewerkt. Als wij dat nu willen uitdiscussiëren, wordt de discussie heel technisch.

Mevrouw **Kalsbeek-Jasperse** (PvdA): Ik kan dat een eind volgen als het gaat over de vraag hoe de definitie er exact uit moet zien, maar ik vind dat wij nu moeten uitdiscussiëren of de definitie in de wet moet of niet.

De commissie wil het, opdat er geen misbruik kan worden gemaakt van de opsporing. Men wil geen vage doelen. Dat vind ik eerlijk gezegd een heel belangrijke redengeving. De minister zegt vervolgens dat definiëring heel moeilijk is. Zij geeft aan dat het misschien wel kan, maar dat moet dan in de memorie van toelichting. Dat vind ik een beetje onduidelijk. Het is moeilijk. Dat is goed te verklaren. Ik heb al twee definities gezien die op het eerste gezicht aardig lijken, namelijk van de enquêtecommissie en die in de kabinetsstukken, onder andere in het advies van het openbaar ministerie. Lukt het om tot een definitie te komen, neem haar dan ook in de wet zelf op. Dan weet de rechter of weet een agent waar hij aan moet toetsen.

Minister **Sorgdrager**: Dat lijkt op het eerste gezicht heel aantrekkelijk. Dat moet echter worden gecombineerd met de wens van bijvoorbeeld de parlementaire enquêtecommissie om artikel 1 van het Wetboek van Strafvordering uit te breiden met de stelling, dat opsporing niet plaatsvindt dan op de wijze bij de wet voorzien. Dat sluit dan aan op hetgeen nu in artikel 1 voor de strafvordering geldt. Ik ben bang dat als je dit alles vastlegt en vervolgens ook nog de definitie in de wet opneemt, je alles daarin moet vastleggen. Alles hangt met alles samen. De volgende discussie wordt dan, dat het restartikel in aanmerking komt. Er moet dan een systeem komen om het doel, dat voor ons allen hetzelfde is, zo goed mogelijk vast te leggen. De Kamer kan nu al zeggen dat zij wil dat een definitie van het begrip opsporing in de wet

zelf wordt opgenomen. Ik heb begrepen dat de commissie dat niet met zoveel woorden voorstelt.

Mevrouw **Kalsbeek-Jasperse** (PvdA): Ik heb het wel zo begrepen.

Minister **Sorgdrager**: De voorzitter zelf knikt. Ik neem aan dat als de voorzitter het zegt, wij het zeker weten. Het kan natuurlijk altijd in de wet.

Mevrouw **Kalsbeek-Jasperse** (PvdA): Aanbeveling 19, wordt mij voorgezegd!

De heer **Van der Burg** (CDA): Het staat er niet in, absoluut niet!

De heer **Dittrich** (D66): Het staat er niet met zoveel woorden in, maar als je de stukken leest, was het wel de bedoeling. Het staat inderdaad niet in aanbeveling 19.

Mevrouw **Kalsbeek-Jasperse** (PvdA): Maar wij willen het gewoon in de wet hebben.

Minister **Sorgdrager**: Wij moeten het wel zeker weten. Wij hebben nu geleerd dat bedoelingen niet voldoende zijn. Wat wij willen moet duidelijk zijn. Als de Kamer een definitie van het begrip opsporing in de wet wil, kan dat. Ik zal mij daar ook niet tegen verzetten. Ik heb alleen aangegeven dat het niet past in het huidige systeem van het wetboek. Een systeem kan ondergeschikt zijn aan de wens om het wel te doen.

Mevrouw **Kalsbeek-Jasperse** (PvdA): Ik vraag wat door. Als er een erg zwaarwegend, voor mij overtuigend, argument tegen zou zijn, ben ik natuurlijk bereid mij te laten overtuigen. Ik hoor dat echter niet. Dat het systeem van de wet er niet op toegesneden is, vind ik geen doorslaggevend bezwaar.

Minister **Sorgdrager**: Dat kan ik mij voorstellen, maar u zult mij vergeven dat ik veel oog heb voor het systeem van de wet. Ik wil alvast zeggen dat wij dit moeten bezien in nauwe relatie tot de andere voorstellen, namelijk tot het aanvullen van artikel 1 van het Wetboek van Strafvordering en inzake het zogenaamde restartikel, waar ik dadelijk nog van zal zeggen hoe het in de wet opgenomen zou kunnen worden.

De heer **Korthals** (VVD): Voor mijn begrip vraag ik nog wat de betekenis is als de definitie wel in de memorie van toelichting staat en niet in de wet.

Minister **Sorgdrager**: De geschiedenis, waartoe de memorie van toelichting in de eerste plaats behoort, is mede bepalend voor de toepassing van het recht. In de memorie van toelichting staat in het algemeen de uitleg van hetgeen in de wet staat.

Voorzitter: Deetman

Minister **Sorgdrager**: Voorzitter! Als je in de wet regelt hoe de opsporing plaatsvindt, wanneer opsporing begint en wanneer je dus begint met het begrip ''verdachte'', wat wij dus ook uitbreiden, kun je dat vervolgens in de memorie van toelichting illustreren door te zeggen wat opsporing is, door een definitie te geven wat procedureel, wat qua bevoegdheden etcetera in de wet geregeld is, daaronder valt. Dat is het systeem dat wij nu hebben. Dat is de reden die ik daarvoor heb.

Een volgende kleine afwijking is de fasering in de opsporing en het criterium voor de pro-actieve fase. Ik ben van mening en ik heb de indruk dat ik ook in dit opzicht minder van de voorstellen van de commissie afwijk dan wel wordt gesuggereerd. Opsporingsmethoden moeten mogelijk zijn in twee situaties. Daar hebben wij het steeds over gehad. Opsporing moet mogelijk zijn bij verdenking van een strafbaar feit van een bepaalde ernst en bij verdenking van het in georganiseerd verband beramen of plegen van strafbare feiten die een ernstige inbreuk op de rechtsorde vormen. Dat is nieuw.

De eerste situatie is de traditionele opsporing op basis van artikel 27 Wetboek van Strafvordering, waarin het begrip ''verdachte'' wordt gedefinieerd, terwijl de tweede situatie doorgaans als de pro-actieve fase wordt aangeduid. De heer Van Traa heeft in het debat met de Kamer al aangegeven dat wat hem betreft dat onderscheid essentieel is. Dat is essentiËler dan de vraag of in fase 3, zoals de commissie die definieert, een fase die aangeduid kan worden als de klassieke opsporingsfase, weer onderscheid moet worden gemaakt in die drie sub-fases. Ik deel die opvatting en ik heb de discussie wat dat betreft in de Kamer ook goed gevoerd. Ik denk dat wij daar ongeveer wel uit zijn.

Wel zie ich verschil van mening over de vraag wat nu het geschiktste criterium is voor de pro-actieve fase. De commissie hanteert het criterium van een redelijk vermoeden van een te plegen ernstig misdrijf. Dat criterium is niet beperkt tot de georganiseerde criminaliteit, als je het zo stelt. Het criterium van het kabinet is dat wel. Dat criterium komt erop neer dat er sprake is van een vermoeden van een feit dat in georganiseerd verband ernstige misdrijven worden beraamd of gepleegd. Ik vind het eigenlijk enigszins vanzelfsprekend om dat ook te beperken tot de georganiseerde criminaliteit. Die hele pro-actieve fase is iets wat hoort bij georganiseerde criminaliteit. Je moet het naar mijn mening niet te veel uitbreiden.

Mevrouw **Sipkes** (GroenLinks): Kan de minister mij dan duidelijk maken waarom zij de nadruk legt op het georganiseerde en niet op de ernst van het misdrijf dat wordt beraamd?

Minister **Sorgdrager**: Ik hoor de heer Korthals ''gijzelingen'' roepen. Als je over het beramen van een gijzeling gegevens hebt, is artikel 46 Wetboek van Strafrecht toepasbaar, namelijk voorbereidingshandelingen. Wij moeten dus oppassen dat wij niet een vermenging krijgen tussen de pro-actieve fase, als het gaat over georganiseerde criminaliteit, en de voorbereidingshandelingen die natuurlijk altijd bij elk misdrijf van toepassing zijn, zowel bij georganiseerde criminaliteit als bij ernstige misdrijven die niet in georganiseerd verband worden gepleegd. Als je áán de voorbereidingshandelingen neemt áán de pro-actieve fase en dat niet toepast op georganiseerde misdaad, krijg je een gigantische uitrekking van het begrip ''opsporing'' wanneer je het hebt over niet-georganiseerde misdaad. Voor misdrijven zoals gijzeling, bankovervallen en dit soort ernstige zaken, wellicht niet in georganiseerd verband, is nu juist het artikel van de voorbereidingshandelingen in het leven geroepen, opdat je bij dit soort misdrijven tijdig kunt ingrijpen.

Mevrouw **Kalsbeek-Jasperse** (PvdA): Ik heb dat wetsvoorstel hier indertijd zelf behandeld. In voorbereidingshandelingen zit toch

ook de beperking van georganiseerd verband, samen met anderen en dergelijke? Dat gaat toch niet over een individueel te plegen delict?

Minister **Sorgdrager**: Zeker wel, maar wel een delict van een bepaalde zwaarte waar een bepaalde straf op staat.

Mevrouw **Kalsbeek-Jasperse** (PvdA): Een strafmaximum van acht jaar. Ik herinner mij de redenering dat als iemand in zijn eentje iets beraamt, je helemaal niets met voorbereidingshandelingen kunt, want dan zou je gedachten moeten kunnen lezen. Daarom zal het altijd samen met anderen zijn.

Minister **Sorgdrager**: Dat hoeft niet. Als iemand in zijn eentje werkt en met een vuurwapen ergens naartoe rijdt om een gijzeling te plegen, kan hij daarop gepakt worden als uit de omstandigheden blijkt dat hij met dat misdrijf bezig is. Als je iets met zijn tweeën doet, is dat nog niet per definitie georganiseerde criminaliteit.

Mevrouw Sipkes zei dat het criterium van het kabinet net als dat van de commissie ruimte laat voor de inzet van bijzondere opsporingsmethoden voor andere doeleinden dan de bestrijding van georganiseerde criminaliteit. Dit is niet juist. In de visie van de regering gaat het om het krijgen van zicht op een criminele organisatie om te komen tot vervolging en veroordeling van verdachten van in dat georganiseerde verband gepleegde misdrijven. Bij het criterium van de commissie is het de vraag wat het doel van de opsporing naar aanleiding van een redelijk vermoeden van een te plegen ernstig misdrijf is. Dit criterium is enerzijds heel ruim en anderzijds te beperkt. Het is te ruim omdat er meer onder valt dan georganiseerde criminaliteit. Het is te beperkt omdat het moet gaan om een te plegen misdrijf en een vermoedelijke pleger, terwijl er geen mogelijkheden zijn om medebetrokkenen van een criminele organisatie in het onderzoek te betrekken.

Mevrouw **Kalsbeek-Jasperse** (PvdA): Ik wil nog even terug naar de voorbereidingshandelingen. Ik heb hier inmiddels artikel 46 van het Wetboek van Strafrecht voor mijn neus. In lid 1 staat dat voorbereiding van een misdrijf onder voorwaarden strafbaar is, met de woorden ''kennelijk bestemd tot het in vereniging begaan van dat misdrijf''. Hierin zit toch een element van organisatie?

Minister **Sorgdrager**: Dat hoeft helemaal niet. ''Te zamen'' en ''in vereniging'' kunnen op twee personen slaan. Dat is dus helemaal geen kwestie van een criminele organisatie.

Mevrouw **Kalsbeek-Jasperse** (PvdA): Ik vat het samen. U hebt bezwaar tegen datgene wat er nu staat, omdat u het tot georganiseerde misdaad wilt beperken. Dit spitst zich toe op de voorbereidingshandelingen.

Minister **Sorgdrager**: Het gat van ernstige misdrijven die niet onder georganiseerde misdaad vallen, wordt opgevuld door het artikel over de voorbereidingshandelingen.

Mevrouw **Kalsbeek-Jasperse** (PvdA): Mits die misdrijven in vereniging worden begaan. Dat hoeft natuurlijk niet. Iemand kan ook in zijn eentje een ernstige misdaad begaan en die beramen.

Minister **Sorgdrager**: Jawel, maar het heeft geen enkele zin een pro-actieve fase hierop los te laten.

Mevrouw **Kalsbeek-Jasperse** (PvdA): U bedoelt natuurlijk dat je hiervoor al een aanwijzing moet hebben en dat die persoon dan al een feit gepleegd moet hebben. Dan is hij al verdachte.

Minister **Sorgdrager**: Natuurlijk. En dan heeft hij ook al contact met anderen.

Mevrouw **Kalsbeek-Jasperse** (PvdA): Goed. Dat overwegen wij nader.

De heer **Korthals** (VVD): U wilt een beperking van de opsporingsmogelijkheden in de pro-actieve fase tot georganiseerde criminaliteit. Hierdoor valt organisatiecriminaliteit er naar mijn gevoel niet onder. Milieudelicten vallen er dus niet onder, maar ik kan mij voorstellen dat juist op dit gebied opsporing in de pro-actieve fase zeer zinvol is.

Minister **Sorgdrager**: Ja, daar hebt u gelijk in. Wij nemen in de wet echter geen definitie van georganiseerde criminaliteit of van organisatiecriminaliteit op. Er wordt in omschreven: het in georganiseerd verband beramen van misdrijven. Dit kan gebeuren in een op zich legale organisatie, en dan is het organisatiecriminaliteit. Het kan ook gebeuren in een illegale organisatie.

De heer **Korthals** (VVD): Op deze manier wordt het wel weer heel ingewikkeld.

Minister **Sorgdrager**: Nee, dat is niet ingewikkeld. Georganiseerde misdaad wordt in een georganiseerd verband begaan. Er is dus een zekere groep nodig om dat te doen. Organisatiecriminaliteit is een term die in het leven is geroepen om aan te duiden dat van een legale onderneming een deel zich concentreert op het ongerechtvaardigd verkrijgen van winsten. Daar gaat het meestal om: fraude, afval etcetera. Het artikel over georganiseerd beramen is dus daarop van toepassing.

De heer **Van Dijke** (RPF): De diverse takken van sport vallen dus onder dezelfde systematiek?

Minister **Sorgdrager**: Ja. Het verschil tussen georganiseerde misdaad en organisatiecriminaliteit is wetstechnisch niet zo interessant, maar wel voor de manier waarop je hiermee in de praktijk omgaat, bijvoorbeeld qua preventie. Hiervoor is de definitie van belang.

De heer **Korthals** (VVD): Bent u het...

Minister **Sorgdrager**: De heer... Ik wilde u net aanhalen!

De **voorzitter**: Nee, u hoeft geen interrupties uit te lokken; ik denk dat deze vanzelf wel komen.

Minister **Sorgdrager**: Ik wilde mijn zin beginnen met: ''De heer Korthals...'', en toen liep hij weg!

De heer **Korthals** (VVD): Ik had nog niet door dat er een nieuwe voorzitter was, want anders was ik ongetwijfeld doorgegaan. Ik weet immers dat ik anders mijn beurt kwijt ben.

De **voorzitter**: Ik ga nog niet zover dat een niet afgemaakte loop wordt meegeteld.

Sorgdrager

De heer **Korthals** (VVD): Bent u het met mij eens dat onder de definitie ''opsporing'', zoals verwoord door de enquêtecommissie, het begrip ''doorlaten'' als opsporingsmethode moet worden begrepen? Dit betekent immers dat je daar dan ook een regeling voor moet treffen. Doordat je het niet in het wetboek opneemt, betekent dit dat je het via het opportuniteitsbeginsel in het kader van de strategie van het openbaar ministerie kunt behandelen. Bent u het daarmee eens?

Minister **Sorgdrager**: Ik denk het wel. Ik vraag mij alleen af ± maar dan denk ik even verder; misschien kunnen wij daar in tweede termijn op terugkomen ± of je een verbod ± want zo hebben wij het nu voorgesteld ± als zodanig in de wet moet opnemen, omdat het helemaal niet meer strookt met wat wij in de wet regelen. Daar moeten wij dan een andere methode voor verzinnen. Ik zit er nog wel een beetje mee, hoe je dat uiteindelijk in de wet of anderszins moet gaan vastleggen; dat is moeilijk. Als u dat wilt, moeten wij daar misschien in tweede termijn nader over praten of anders misschien bij de verdere uitwerking. Voorshands denk ik meer in de sfeer van een richtlijn, waarin je zegt dat het gewoonweg niet gebeurt. Dat is beter dan om een verbod in de wet op te nemen, waar je verder nauwelijks met een verbod werkt. Ik kom daar zo dadelijk nog even op terug.

De heer Korthals en mevrouw Sipkes zijn van oordeel dat alle opsporingsmethoden bij wet geregeld moeten worden. Mevrouw Sipkes vroeg waarom het kabinet deze aanbeveling van de commissie niet zonder meer overneemt. Ik denk dat hier heel veel over te zeggen is en ik heb daarom in eerste instantie een aantal opmerkingen bij dit voorstel geplaatst. Laat ik vooropstellen dat ik het met deze sprekers en ook met de commissie eens ben dat, als de techniek weer nieuwe opsporingsmethoden ontwikkelt die bij gebruik inbreuk maken op als zodanig geldende grondrechten ± het briefgeheim, het telefoongeheim, het huisrecht, enz. ± daar een expliciete wettelijke basis voor vereist is. Daarover kunnen wij het, zo denk ik, snel eens zijn.

Waar de discussie zich op toespitst, is de vraag of ook de opsporingsmethoden die geen inbreuk maken op grondrechten, altijd een expliciete wettelijke basis behoeven of dat in dat geval volstaan kan worden met de algemene taakopdracht van de politie om strafbare feiten op te sporen. Ik heb daarover opgemerkt dat er mijns inziens rekening moet worden gehouden met het gegeven, dat de opsporing meer is dan de hantering van bijzondere opsporingsmethoden. Wij focussen ons daar natuurlijk nu geweldig op, maar opsporing is een heel breed begrip. De politieagent die zijn oren en ogen goed de kost geeft en observeert, teneinde strafbare feiten te ontdekken, spoort op. Dat valt er dus ook onder. En niet elke handeling die hij in dat verband doet, kan van tevoren door de wetgever zijn beschreven.

Een complicerende factor daarbij is dat het privacyrecht niet duidelijk is omschreven en een veel onbepaalder grondrecht is dan de grondrechten die ik daarnet noemde. Duidelijk is dat bij systematische vormen van observatie en infiltratie en bij het gericht sturen van informanten de privacy in het geding kan zijn. Deze opsporingsmethoden moeten dan sowieso in het Wetboek van Strafvordering geregeld worden. Maar er zijn methoden waarbij dat minder duidelijk is. Genoemd kunnen worden ± die zijn ook al genoemd...

Mevrouw **Sipkes** (GroenLinks): Voorzitter! Daar ging het niet direct om. Het ging om de reactie van de regering, daar waar de minister zei: het kan niet, gezien eventuele technologische ontwikkelingen. Dan heb ik het niet over het observeren met ogen en oren; daar zijn wij het helemaal over eens. Het betreft meer het verweer van de minister ten opzichte van het standpunt van de enquêtecommissie, namelijk dat niet alles kan worden vastgelegd, omdat technologische ontwikkelingen ons kunnen inhalen. Dit is wat je wel vaker hoort, ook buiten de Kamer, maar dat verweer van de minister begrijp ik niet zo goed.

Minister **Sorgdrager**: Ik kom hier later op terug. Ik zeg nu alvast dat het in de discussie niet meer helemaal duidelijk is wat wij onder opsporingsmethoden verstaan. Als wij het hebben over observatie met technologische middelen, zijn wij het allemaal eens, maar onder opsporingsmethoden wordt ook het maken van een gipsafdruk van schoenen en het werk van het gerechtelijk laboratorium verstaan. Dat kun je niet allemaal in de wet vastleggen.

Mevrouw **Sipkes** (GroenLinks): In uw schriftelijke standpunt heeft u echter andere technologische ontwikkelingen genoemd. En voor mij is dat niet helder. De video en de satelliet spelen steeds een rol in die discussie.

Minister **Sorgdrager**: Dat is een misverstand. Vroeger hadden wij de telefoontap in de wet geregeld en het is niet voor niets dat die uitgebreid moest worden met de fax en de mobiele telefoons. Dat zijn nieuwe technologische ontwikkelingen en het is helemaal niet verkeerd om dat in de wet vast te leggen. Met die technologieën heb ik mij gericht op wat het gerechtelijk laboratorium doet, bijvoorbeeld op het gebied van milieu met monsteranalyse, enzovoorts. Dat moeten wij kunnen blijven doen.

Voorzitter! Ik heb het over methoden waarbij het minder duidelijk is of ze geoorloofd zijn. In het debat met de enquêtecommissie is gesproken over het snuffelen in vuilniszakken. Ook is er een recente uitspraak van de Hoge Raad over het openen van een portier van een auto waarin iemand zit. Eigenlijk valt dat onder opsporingsmethode of -middel. In ieder geval zijn het handelingen van de politie die gericht zijn op opsporing en daar moeten wij een beetje voorzichtig mee zijn.

De heer **Dittrich** (D66): Voorzitter! Ik heb die kwestie met de vuilniszakken eigenlijk nooit begrepen. Toen ik studeerde leerde ik dat dit een res delicta is.

Minister **Sorgdrager**: Dat zegt de Hoge Raad tegenwoordig ook, maar daar was wel discussie over.

De heer **Dittrich** (D66): Ik begrijp het niet. Iemand doet afstand van zijn vuilnis en hij heeft daar geen bezitsrecht meer op. Het maakt dan toch niet uit wie er in snuffelt, de politie of een bedelaar?

Minister **Sorgdrager**: Dat vindt u. Ik haal nu even een strafzaak voor de geest waarbij dat aan de orde was en toen heeft de verdediging daar wel degelijk een punt van gemaakt.

De Hoge Raad sprak uiteindelijk uit wat ook uw mening is, hetgeen wij misschien wel heel logisch vinden, maar het moest toch wel even worden vastgesteld.

De heer **Dittrich** (D66): Opsporingen zijn toch die handelingen en activiteiten die uiteindelijk tot doel hebben, tot een strafrechtelijke sanctie te komen? Al het andere valt onder de voorfase van het ogen en oren openhouden bij de politie. Dat mag wel zonder dat het direct opsporing wordt genoemd.

Minister **Sorgdrager**: Maar het is wel de vraag tot hoever dat moet gaan. Voor mij zijn opsporingshandelingen al die handelingen die gericht zijn op waarheidvinding. Dat kan heel vroeg beginnen.

De heer **Dittrich** (D66): Dat komt omdat u de definitie van de enquêtecommissie niet volgt. Als u die wel volgt, dan is het geen opsporing.

Minister **Sorgdrager**: Dan weet je het nog niet zeker.

Mevrouw **Kalsbeek-Jasperse** (PvdA): Ik wil proberen samen te vatten wat de minister zegt. Ik heb steeds geredeneerd dat alles wat inbreuk maakt op grondrechten, limitatief in de wet moet worden opgenomen. Het overige, de kleine opsporing, komt in het restartikel...

Minister **Sorgdrager**: Daar wil ik nu wel iets over zeggen. Ik vind de gedachte over het restartikel op zichzelf interessant maar wij moeten dat wel nader uitwerken. Het restartikel is het complement van wat in artikel 141 Wetboek van Strafvordering geregeld is, namelijk de bevoegdheid tot opsporing. Wanneer wij bepalen ± dat kan in het restartikel ± dat bij de gebruikmaking van die bevoegdheid de privacy geschonden wordt, dan moeten wij ervoor zorgen dat de wet daarin voorziet. Dat is uiteindelijk de bedoeling. Ik heb geen bezwaar tegen een algemene bepaling als complement van het artikel 141 van het Wetboek van Strafvordering.

De heer Hillen heeft er terecht op gewezen dat het gaat om een normering van bijzondere opsporingsmethoden, maar wij moeten niet proberen om alles vanaf vandaag in de wet te regelen. Wij moeten wel goed onthouden dat een restartikel ook een algemeen artikel is. Daarmee is wel de basis gelegd voor bepaalde handelingen van de politie; eigenlijk wordt nogmaals in de wet vastgelegd dat het geoorloofd is. Daarmee leg je natuurlijk niet alles heel systematisch vast. Het enige doel, dat wij toch allemaal nastreven, is dat alles wat op die manier gebeurt en wat maar enigszins inbreuk maakt op de privacy van mensen, een wettelijke basis heeft. Als wij het daarover eens zijn, kunnen wij het op die manier doen.

Voorzitter! De toetsende rol van de rechter-commissaris heeft eveneens een rol in de discussie gespeeld. Welke rol is er voor de rechter-commissaris weggelegd, naast de nu al in de wet geregelde preventieve toets bij de telefoontap? In de visie van het kabinet moet het aantal gevallen waarin de rechter-commissaris vooraf toestemming moet geven voor de toepassing van een opsporingsmethode, beperkt blijven. In beginsel is de officier van justitie de leider van het opsporingsonderzoek en verantwoordelijk voor de toepassing van de opsporingsmethode. Opsporing behoort tot het domein van het openbaar ministerie en dat moet ook zo blijven. Alleen, als er sprake is van een ernstige inbreuk op een grondrecht kan rechterlijke toetsing vooraf vereist zijn. Naast de telefoontap zijn dat bijvoorbeeld het direct afluisteren en opsporingsmethoden waarbij wordt binnengetreden in een woning.

Mevrouw **Sipkes** (GroenLinks): De minister gebruikt de term ''ernstige inbreuk op een grondrecht''. Wat is ''ernstig''?

Minister **Sorgdrager**: ''Ernstig'' wordt begrensd door bijvoorbeeld de jurisprudentie van het Europese Hof voor de rechten van de mens. Daarin wordt heel duidelijk bepaald wat moet worden verstaan onder ''een ernstige inbreuk''. Dan gaat het inderdaad om afluisteren en observatie met technische middelen die bijvoorbeeld in huizen worden gebruikt. Daarvoor moet een rechter worden ingeschakeld. Je mag de rechter echter niet als een opsporingsambtenaar gaan beschouwen; het gaat alleen om een toetsing vooraf bij bijvoorbeeld huiszoeking, etc.

De heer **Schutte** (GPV): Waar wilt u de concretisering dan in regelen? In de wet of in richtlijnen?

Minister **Sorgdrager**: In de wet! De bevoegdheden en de manier waarop de rechter-commissaris wordt ingeschakeld, worden uiteraard in de wet vastgelegd.

De heer **Korthals** (VVD): Maar of de toestemming van die rechter-commissaris nodig is, wordt toch bepaald door de officier van justitie? Deze moet in elk concreet geval beoordelen of er sprake is van een ernstige inbreuk of niet. Hij is degene die het opsporingsbelang vertegenwoordigt. Je wilt toch juist het opsporingsbelang stellen tegenover het belang van de rechtsbescherming van de burger? Daarvoor moet de rechter-commissaris weer toestemming geven.

Minister **Sorgdrager**: In de wet wordt geregeld in welke gevallen een rechter-commissaris vooraf toestemming moet geven voor een bepaalde opsporingsmethode. Wanneer het openbaar ministerie van mening is dat die opsporingsmethode moet worden ingezet, moet daarvoor vooraf toestemming aan de rechter-commissaris worden gevraagd. Het openbaar ministerie is wel het orgaan dat bepaalt wanneer inderdaad gebruik moet worden gemaakt van een bepaalde opsporingsmethode. Het beleid, de inzet, etcetera is aan het openbaar ministerie. Voor de toepassing van methoden met geen of een minder verregaande inbreuk op grondrechten is de officier van justitie de verantwoordelijke autoriteit voor de toepassing van de methode. Voor nieuwe methoden of methoden met een groot risico voor de integriteit van de opsporing geldt dat het college van procureurs-generaal vooraf toestemming moet geven.

De heer **Schutte** (GPV): Hoe wordt het risico geregeld? Is dat ook geobjectiveerd of wordt dat inderdaad per casus bekeken?

Minister **Sorgdrager**: Ik denk dat we dat per casus moeten bekijken en dat we daar bij de wetsvoorstellen nader over moeten spreken. Ik zal een aantal voorstellen doen, waarin of de rechter-commissaris toestemming moet geven dan wel het college van procureurs-generaal.

Sorgdrager

Voorzitter! Er zijn aarzelingen, verwoord door onder anderen de heer Dittrich, over de rol van de rechter-commissaris bij het onthouden van stukken aan het strafdossier. Hij vroeg het kabinet of de oplossing van het rapport van de enquêtecommissie op dit punt niet te veel is beïnvloed door de ellende van de gesloten CID-trajecten en of die oplossing het systeem van het Wetboek van Strafvordering niet te zeer overhoop gooit. Ik denk het niet. Wat betreft het systeem van het wetboek kan worden gewezen op de wetgeving inzake de beschermde getuige, waarin de rechter-commissaris ook de mogelijkheid heeft om onderzoek te doen buiten de terechtzitting. Een door de rechter-commissaris getoetste en met waarborgen omgeven procedure voor onthouding van stukken is dus noodzakelijk. Het gaat daarbij dan om situaties waarin dingen wel door een rechter getoetst moeten worden, maar niet in een openbare zitting behandeld kunnen worden.

De heer **Dittrich** (D66): Ik begrijp natuurlijk heel goed waarom de enquêtecommissie dit heeft voorgesteld. Waar ben ik echter bang voor? De verdediging accepteert bijvoorbeeld niet dat door een rechter-commissaris een beslissing is genomen. Die kan zeggen dat bepaalde stukken niet in het dossier hoeven te zitten en dus niet op de openbare terechtzitting behandeld hoeven te worden. De verdediging zegt dan tegen de zittingsrechter: nu willen wij als getuigen op de zitting de rechter-commissaris vragen waarom hij dit besloten heeft. Vervolgens zie ik dat allerlei zittingen worden gehouden waarop rechters-commissarissen moeten gaan uitleggen waarom zij dit of dat wel of niet gedaan hebben. Zoiets druist in tegen wat naar mijn beleving in een rechtszaak zou moeten gebeuren. Dat is: de handelingen van de verdachte centraal stellen. De rechtszaak zou niet moeten gaan over de beoordelingen van de rechter-commissaris.

Minister **Sorgdrager**: Voorzitter! Dit zou de consequentie zijn van het feit dat wij in beginsel geen geheime trajecten willen. Van die geheime trajecten moeten we af. Er is echter de plicht van politiemensen om alles wat gebeurd is in een procesverbaal vast te leggen. Het is mogelijk dat in dat verbaal gebeurtenissen of namen worden vermeld die niet aan de openbaarheid zouden moeten worden prijs gegeven. Er moet dus een oplossing gevonden worden en wel zo, dat er toch getoetst wordt, maar dat dit niet in de openbaarheid gebeurt. De rechter-commissaris is dan degene die dat moet doen. Ook bij de bedreigde getuigen hebben wij voor die procedure gekozen. Inderdaad is het risico aanwezig, dat een rechter-commissaris een keer als getuige ter zitting wordt opgeroepen. Dat is all in the game.

De heer **Dittrich** (D66): De organisatie van rechtbanken is vaak van dien aard dat zij één, twee of drie rechters-commissarissen hebben aangewezen die een heleboel beslissingen moeten nemen en die continu met een advocaat in allerlei zaken geconfronteerd worden. Het zal niet heel vaak voorkomen, maar zo nu en dan zullen zij dit soort beslissingen nemen. Ik kan mij voorstellen dat zij daardoor hun onafhankelijke positie verliezen. Daarom heb ik in de discussie met de enquêtecommissie gezegd: is het niet handiger dat je zoiets aan de raadkamer voorlegt? Ik begrijp namelijk ook dat er een toetsing moet zijn. Wat vindt u daarvan?

De **voorzitter**: Mijnheer Dittrich, u heeft nog een tweede termijn, maar ik geloof dat u nu al aan de vierde toe bent. Interrupties zijn echt bedoeld om korte vragen te stellen en om het debat te verlevendigen. In het afgelopen half uur hebben ook andere woordvoerders interrupties geplaatst. Als dit zo doorgaat, kunnen we geen interrupties meer toestaan. We kunnen dan alleen het debat ordelijk laten verlopen met slechts het houden van termijnen.

Minister **Sorgdrager**: Voorzitter! De heren Marijnissen en Hillen en mevrouw Kalsbeek hebben vragen gesteld over de definitie van het CID-subject. De heer Marijnissen gaf hiervan een zeer pregnante beschrijving. Het kabinet is van oordeel dat de huidige definitie van CID-subject te ruim is. De voorgestelde definitie van de parlementaire enquêtecommissie ziet echter alleen maar op personen die betrokken zijn bij de georganiseerde criminaliteit. Ik ben bang dat dat weer te strak is. Een voorstel voor een nieuwe definitie, die naar het oordeel van het kabinet recht doet aan zowel de rechtsbescherming als aan de opsporingsbelangen, zal ik opstellen en ter consultatie aan het OM en de politie voorleggen. Ik zal haar vervolgens in de Kamer aan de orde stellen. Deze kwestie moeten wij wel oplossen. De opschoning van de huidige registers, zal moeten worden bezien in het licht van die definitieve besluitvorming over criteria voor het begrip ''CID-subject''.

De heer Marijnissen vraagt hoe CID-subjecten kunnen worden beschermd als deze mensen niet afweten van hun registratie en de zaak waarin zij eventueel voorkomen ook niet voor de rechter komt. De Registratiekamer heeft onder meer tot taak spontaan dan wel naar aanleiding van een klacht toe te zien op de registratie van personen. Daartoe beschikt de Registratiekamer over ingrijpende bevoegdheden. Iemand die meent ten onrechte als CID-subject te zijn geregistreerd dan wel van mening is dat over hem als CID-subject onjuiste gegevens zijn opgeslagen, kan de Registratiekamer verzoeken na te gaan of die registratie rechtmatig is. Althans, uiteraard voor zover de houder van de registratie dat weigert. De Registratiekamer kan ook ± dat is ook gebeurd ± spontaan bekijken hoe een CID omgaat met zijn registratie, en naar aanleiding daarvan bepaalde aanbevelingen en uitspraken doen. De Nationale ombudsman heeft vergelijkbare bevoegdheden.

Mevrouw Kalsbeek en de heer Hillen hebben een vraag gesteld over het voorstel van de enquêtecommissie om de grijze-veldregisters op te heffen.

De heer **Van Dijke** (RPF): U zegt over die registers dat, wanneer iemand het daarmee niet eens is, hij of zij dat kan laten wijzigen, via de door u aangegeven route. Maar kunt u mij aangeven of ik erin sta?

Minister **Sorgdrager**: U kunt dat vragen, en dan krijgt u een antwoord.

De heer **Van Dijke** (RPF): Elke willekeurige Nederlander die vraagt of hij in dat register staat, krijgt daarop dus een niet voor tweeërlei uitleg vatbaar antwoord.

Minister **Sorgdrager**: Tenzij er een reden is om daar geen antwoord op te geven!

De heer **Van Dijke** (RPF): Dan moet je vrezen met grote vreze!

Minister **Sorgdrager**: Precies.

Het grijze-veldregister voorziet in de behoefte van de politie om tips en dergelijke over georganiseerde criminaliteit te kunnen registreren. Een andere belangrijke functie van dat register is dat het als voorportaal dient voor het CID-register. Wij kiezen er dan ook voor, dat grijze-veldregister niet op te heffen.

Wat de observatie betreft, onderschrijf ik de door mevrouw Kalsbeek gemaakte relativering van de tijdsduur als criterium voor de regeling van de observatie. Ik ben het met haar eens dat een precieze wettelijke verankering van die waarborgen rond de observatie ook aan de orde moet komen bij de nadere uitwerking van het wetsvoorstel. Het gaat erom, wat onder het verzamelartikel valt, en wat onder observatie als bijzondere opsporingsmethode, zoals vastgelegd in de wet.

Bijna alle woordvoerders hebben aandacht gevraagd voor deals met criminelen en voor de kroongetuigen. Alvorens de vragen te beantwoorden, stel ik het op prijs te constateren dat ik met die fracties en met de commissie van oordeel ben, dat een kroongetuigeregeling zoals de commissie die definieert, moet worden afgewezen. Wat is nu het verschil tussen deals met criminelen en de kroongetuigen? Het verschil is, dat de kroongetuigeregeling zoals de commissie die omschrijft, voorziet in een algehele strafvrijwaring voor een verdachte van een zwaar misdrijf. Deals met criminelen voorzien daarin niet. Bij een deal is altijd sprake van een straf, zij het dat die straf lichter kan uitvallen dan normaal, vanwege de prestatie die daartegenover staat. Ik denk dat verschil wel helder is. Het uitgangspunt van de commissie, dat een algehele strafvrijwaring voor ernstige feiten niet aanvaardbaar is, deel ik dus. Bestaat nu het risico dat een deal met een crimineel zo ver wordt opgerekt, dat er in feite sprake is van een kroongetuigeregeling? Ik denk van niet, ook al omdat ik van plan ben die deals in de wet te regelen en aan zeer strikte voorwaarden te binden, zoals ook door de commissie is voorgesteld. De voorwaarden zullen er onder andere in voorzien dat een deal alleen onder toezicht van een rechter tot stand kan komen. De rechter is daarbij gebonden aan de wettelijke voorwaarde, dat de deal niet mag uitmonden in een algemene strafvrijwaring. Uiteraard heb ik er het volste vertrouwen in dat de rechter zich daaraan ook zal houden, zodat niet hoeft te worden gevreesd dat, onder het mom van deze deals, toch de echte kroongetuigeregeling in het Nederlandse strafproces wordt geÈntroduceerd. Wel ben ik van oordeel dat in afwachting van die wettelijke regeling, terughoudendheid bij het sluiten van dat soort deals moet worden betracht. Ik ben daarover in overleg met het openbaar ministerie dat een nieuwe richtlijn aan het voorbereiden is die moet dienen ter vervanging van de inmiddels wel verouderde richtlijn voor deals met criminelen, uit het begin van de jaren tachtig.

De heer **Dittrich** (D66): Is de rechter onder wiens leiding die deal tot stand komt, dezelfde rechter die later ''op de zaak zit'' waar die crimineel als verdachte terechtstaat?

Minister **Sorgdrager**: Dat moeten we straks bij wettelijke regeling uitwerken.

In het debat is uiteraard ook de aandacht gevestigd op de zaak van de zogenaamde Hakkelaar. Wij moeten niet over de zaak zelf spreken, want die is nog onder de rechter. De heer Schutte bracht wel een bepaald element naar voren. Hij vroeg zich af of het OM al of niet verplicht is om een rechterlijk vonnis uit te voeren. Dat vind ik een moeilijk punt in dit geheel. Volgens het huidige inzicht is het OM in beginsel wel verplicht om het onherroepelijk vonnis van de rechter ten uitvoer te leggen. Dat neemt echter niet weg dat er omstandigheden zijn waaronder het OM daar toch van afziet. Daar moet echter wel een goede rechtvaardiging voor zijn. Het gaat om een afweging van belangen. Ook in de zaak van de Hakkelaar ging het natuurlijk om een afweging van belangen. Kort gezegd: het belang om bewijsmateriaal te verzamelen tegen een zware verdachte ten opzichte van het belang om een eventueel op te leggen vrijheidsstraf ten uitvoer te leggen. Onder omstandigheden kan een dergelijke afweging gerechtvaardigd zijn, maar je moet voorkomen dat het zover komt en dat de rechter die straf oplegt. Dat is echter een andere zaak.

De heer **Korthals** (VVD): Waar is die uitzondering op gebaseerd, op welke wettelijke bepaling?

Minister **Sorgdrager**: Geen. Daarom wil ik dit in de wet vastleggen.

De heer **Korthals** (VVD): Zolang het niet in de wet is vastgelegd, kan het dus niet.

Minister **Sorgdrager**: Er staat nergens dat het niet kan, maar ik vind het niet wenselijk.

De heer **Korthals** (VVD): Vindt de minister het geen elementair en essentieel onderdeel van de rechtsstaat dat juist beslissingen en vonnissen van rechters volledig ten uitvoer worden gelegd?

Minister **Sorgdrager**: Dat vind ik, maar er kunnen omstandigheden zijn waaronder je dat misschien niet moet doen. Dat is juist die belangenafweging. Ik vind dat echter niet wenselijk. Vandaar dat ik een wettelijke regeling wil.

De heer **Korthals** (VVD): Zijn die beslissingen dan juist niet voorbehouden aan de rechter en niet zozeer aan het OM?

Minister **Sorgdrager**: Ja. Daarom moet het in de wet komen.

De heer **Schutte** (GPV): Voorzitter! Een gevolg zou kunnen zijn, als zich een stringente situatie voordoet, dat die wettelijk mogelijk wordt gemaakt. Als zich die niet voordoet, als die niet van toepassing is, dan geldt de gewone regel ± dat staat ook vast voor iedereen ± dat het niet kan en dat het OM de taak heeft om wettelijke vonnissen ten uitvoer te leggen.

Minister **Sorgdrager**: Het OM heeft die taak. Dat klopt, maar ik doe hier een beetje terughoudend over, omdat wij mensen bij het executeren van gevangenisstraffen, als ze nog een paar weken moeten zitten, weleens naar huis sturen, vanwege capaciteitsgebrek, door de nood gedwongen. In die zin is er ook sprake van belangenafweging. Je neemt dan liever een gevaarlijke verdachte in preventieve hechtenis dan dat je een gevangenisstraf van drie of vier weken nog ten uitvoer legt. Ik ben niet gelukkig met die belangenafweging, maar wij maken die wel.

De heer **Schutte** (GPV): Ik vind dat een afweging die eigenlijk alleen maar in noodsituaties moet kunnen worden gemaakt. Dan moet je een beroep op overmacht kunnen doen en niet op een soort belangenafweging, waarbij twee min of meer legitieme belangen naast elkaar komen te staan.

Minister **Sorgdrager**: Ja, maar het is toch een noodsituatie. Dan maak je uiteindelijk ook een belangenafweging.

De heer **Marijnissen** (SP): Voorzitter! De minister heeft het over een belangenafweging. In de brief van de minister van 24 april jl. worden twee elementen genoemd, die bepalen dat het om een bijzonder geval gaat. Het eerste is dat het een verklaring betreft van goed niveau en betrouwbaar. Het tweede is dat het een essentiële bijdrage zou kunnen leveren aan de eliminatie van een organisatie die zich op grote schaal bezighoudt met de invoer en distributie van verdovende middelen. Als dit de twee voorwaarden zijn, dan ben ik bang dat wij nog heel vaak met heel veel deals te maken zullen krijgen.

Minister **Sorgdrager**: Ik zei al dat wij daar terughoudend mee zullen zijn. In de zaak waarover de heer Marijnissen spreekt, moet de rechter uiteindelijk oordelen over de vraag of dat in dit geval al of niet gerechtvaardigd was. Daar leren wij ook van.

De heer **Marijnissen** (SP): Ik begrijp dat dit voor dit geval geldt. Ik ben echter benieuwd naar de opvatting van de minister en de wenselijkheid dat in Nederland überhaupt deals worden gesloten, los van wat de heer Korthals zei, namelijk dat het OM kan besluiten om opgelegde straffen niet ten uitvoer te leggen. Ik heb het dus met name over het sluiten van deals. Daar heb ik in eerste termijn vragen over gesteld. Waar ligt de principiële rechtvaardiging van dat fenomeen? In hoeverre is dat schadelijk voor het rechtsgevoel van de burger?

Minister **Sorgdrager**: Ik heb al gezegd dat ik vind dat het in beginsel moet kunnen, maar dat het wel in de wet moet worden vastgelegd. Uiteindelijk moet het onder toezicht van een rechter gebeuren.

De heer **Hillen** (CDA): Voorzitter! De minister zei zojuist dat het nu al in noodgevallen gebeurt, bijvoorbeeld als er te weinig cellen zijn. Als het wetsvoorstel van de minister ter zake wordt vastgelegd, bijvoorbeeld als het gaat om deals met criminelen, moet dan elke vorm van vermindering van strafexecutie door de rechter worden beoordeeld?

Minister **Sorgdrager**: Dat komt niet in het wetsvoorstel. Het wetsvoorstel gaat over deals met criminelen.

De heer **Hillen** (CDA): Maar de minister zegt net dat zij vindt dat, als het openbaar ministerie reden heeft om een straf niet te executeren, het niet aan het openbaar ministerie is om dat te bepalen, maar aan de rechter.

Minister **Sorgdrager**: Bij deals met criminelen is het aan de rechter om te bepalen of dat geoorloofd is of niet.

De heer **Hillen** (CDA): Maakt het openbaar ministerie het in andere gevallen dan zelf uit?

Minister **Sorgdrager**: Er kunnen omstandigheden zijn waarin het openbaar ministerie moet beslissen om een verdachte heen te zenden en een celstraf niet te executeren.

De heer **Hillen** (CDA): Als de minister dat in verband met deals met criminelen aan de rechter overlaat ± wat op zichzelf zuiverder is ± is het dan niet verstandiger om elke niet executie of gedeeltelijke executie van een straf over te laten aan de rechter?

Minister **Sorgdrager**: Dat vind ik niet. In principe moet de straf gewoon geëxecuteerd worden. Dat zeg ik hier nogmaals. Als er noodgedwongen ± bijvoorbeeld gebrek aan celcapaciteit ± gekozen moet worden om iemand zijn straf helemaal te laten uitzitten, dan wel een preventief gehechte vast te houden, dan vind ik dat het openbaar ministerie in die noodgevallen, waarvan ik hoop dat ze een keer tot het verleden behoren, die afweging moet kunnen maken.

Voorzitter! De wetgeving inzake bescherming van getuigen is geëvalueerd en dat heeft geleid tot dezelfde conclusie als die van de parlementaire enquêtecommissie. Die conclusie is dat een getuigebeschermingsprogramma moet worden gecreëerd en dat het moet worden voorzien van een wettelijke basis. Ik onderschrijf de wenselijkheid van een getuigebeschermingsprogramma, maar het staat voor mij nog niet echt vast dat voor een dergelijk programma een uitgebreide wettelijke regeling vereist is. Sommige vormen van getuigebescherming kunnen ook wel plaatsvinden zonder dat de wet erin voorziet. Maar, wanneer mocht blijken dat er bijvoorbeeld behoefte is aan een programma dat voorziet in een identiteitswijziging, dan zal dat uiteraard in de wet moeten worden vastgelegd. Daarvoor zullen verregaande bevoegdheden moeten worden geschapen. Wij zullen aan de hand van de ervaringen met de bescherming van getuigen bezien of daaraan behoefte bestaat.

Op de overige opsporingsmethoden zal ik dadelijk via andere invalshoeken nog terugkomen. Die zijn namelijk verweven met de vele vragen die er zijn gesteld over de standpunten die ik tot nu toe heb ingenomen.

Dan ben ik toegekomen aan de verantwoordelijkheid voor en de beoordeling van de deltamethode. Dat is een belangrijk onderdeel geweest van de discussie. Ik zal ook ingaan op het element van het doorlaten, de criminele burgerinfiltrant en de combinatie daarvan, wat in de deltamethode heeft plaatsgevonden. Ik loop een en ander nog chronologisch langs en bespreek de standpunten die ik heb ingenomen en de maatregelen die ik in de loop van de tijd naar aanleiding van het doorlaten heb getroffen.

Allereerst was er de fax die ik aan minister Hirsch Ballin heb gestuurd. Dit is door verschillende afgevaardigden ter sprake gebracht. Die fax is van 30 maart 1993. Vier dagen daarvoor had de commissie-Wierenga gerapporteerd. Ik kreeg in de tussenliggende periode informatie van de heer Wierenga over de opsporingsmethode die was toegepast door het IRT. Ik vernam van een criminele informant die tips aan de politie gaf en van het doorlaten van softdrugs om zo een grote criminele organisatie aan te pakken. Ik vernam dat dit zou plaatsvinden onder een goede regie van het openbaar ministerie en bovendien dat er geen sprake was van harddrugs. Ik heb toen aan de

minister per fax gemeld wat ik had gehoord en ik heb de zorgen medegedeeld die er leefden over een eventueel verbod van die methode. Daarbij moet ik opmerken dat ten tijde van de commissie-Wierenga de stellige indruk bestond dat er sprake was van een goed gecontroleerde informant en niet van een zichzelf regisserende ''groei-infiltrant'', zoals wij het met de wetenschap van nu wel kunnen omschrijven.

Het behouden van criminele winsten was geen groot punt van aandacht.

De heer **Hillen** (CDA): Voorzitter! Het spijt mij dat ik de minister moet onderbreken, maar zij zei zoëven dat het behouden van criminele winsten geen groot punt van aandacht was.

Minister **Sorgdrager**: Neen. Dat kwam helemaal niet aan de orde in het rapport van de commissie-Wierenga.

De heer **Hillen** (CDA): ''Geen groot punt'' wil zeggen dat het enig punt van aandacht is geweest.

Minister **Sorgdrager**: Het is een punt van aandacht geweest in het kader van de richtlijnen van de commissie-De Wit voor infiltratie. Maar dat is dus een ander traject.

De heer **Hillen** (CDA): Het was u dus niet bekend dat criminele winsten behouden werden en dat daar bijvoorbeeld in het college van PG's geen beleid over werd uitgewisseld of afgesproken?

Minister **Sorgdrager**: De heer Wierenga heeft mij gebeld. Datgene wat hij gezegd heeft, heb ik opgeschreven in die fax. Niet meer en niet minder!

De reden van die fax was eigenlijk dat ik, met de wetenschap die ik toen had, dacht: zeg nooit nooit. Verder dacht ik: er zijn wel strikte voorwaarden noodzakelijk waaronder je die dingen doet. Tot die voorwaarden rekende ik tijdens mijn ministerschap vanaf het begin al: het creëren van een centrale instantie die de inzet van bijzondere opsporingsmethoden moet toetsen. Het instellen daarvan ging vooraf aan de start van ± wat ik maar heb genoemd ± een doorlichtingsoperatie. Dat was een doorlichtingsoperatie om precies te weten wat voor bijzondere opsporingsmiddelen er in het land zoal werden gebruikt.

Mevrouw **Sipkes** (GroenLinks): Ik heb nog een concrete vraag over de fax. Zou u die fax weer zenden? Ik wil er even uit citeren. U zei dat u wist dat het geen harddrugs waren, maar u was er wel van op de hoogte dat het ging om tonnen softdrugs.

Minister **Sorgdrager**: Dat wist ik niet. Wat er in die fax staat, dat wist ik.

Mevrouw **Sipkes** (GroenLinks): Ik citeer even. De genoemde tonnen betroffen weed. Hasj is tien keer sterker. Geen nederwiet, die een veel hogere kwaliteit heeft. U heeft het daarin dus wel over tonnen gehad; u wist dat het daar om tonnen drugs ging. Dat schreef u ook in die fax. Dat vond u dus terecht.

Minister **Sorgdrager**: Wat er in het rapport van de commissie-Wierenga stond, in het openbare deel, dat was wat ik wist.

Mevrouw **Sipkes** (GroenLinks): Ik heb gevraagd: zou u dat nu weer doen?

Minister **Sorgdrager**: Als u nu aan mij vraagt of ik weer zo'n fax zou schrijven, dan zou ik zeggen: met de kennis die ik nu heb, zou ik dat niet doen. Ik wist toen immers niet meer dan de commissie-Wierenga wist. Maar nu wel!

Mevrouw **Sipkes** (GroenLinks): Maar u wist toen ook dat het om tonnen softdrugs ging, los van de kwaliteit.

Minister **Sorgdrager**: Ja. Wat daarin stond, dat wist ik.

Mevrouw **Sipkes** (GroenLinks): En daar staat u nog steeds achter? Het gaat straks om de vraag: wat is uw grens precies? Toen waren het tonnen en hing het van de kwaliteit van de drugs af.

Minister **Sorgdrager**: Daarover komen wij nog wel te spreken.

De heer **Hillen** (CDA): Voorzitter! Ik wil nog even duidelijkheid. De minister sprak over tonnen softdrugs. Van wie had zij die kennis dan?

Minister **Sorgdrager**: Wat in die fax staat, had ik van de heer Wierenga gehoord. Exact wat daarin staat.

De heer **Hillen** (CDA): U heeft in die fax bevorderd dat dat door zou moeten gaan. Dat vond u dus op dat moment...

Minister **Sorgdrager**: Ik heb met die fax de bedoeling gehad om de minister van Justitie mee te delen wat ik van de heer Wierenga had gehoord. Ik vond het nodig om die telefonische informatie aan de minister te melden.

De heer **Hillen** (CDA): Het was geen ''postillon d'amour''-briefje, waarin stond: iemand belt mij en ik geef het je maar even door. De brief had de strekking: ik vind dat je ervoor moet oppassen dat je daar niet tegen gaat zijn. Toen had u wetenschap van de tonnen softdrugs.

Minister **Sorgdrager**: Wat u zegt, staat daar niet in. Maar het is wel zo dat ik die fax niet had gestuurd als ik het er apert oneens mee was geweest. Zo kunt u het wel interpreteren.

Voorzitter! Ik sprak over de doorlichtingsoperatie waarover in het begin van 1994 alle gegevens boven water kwamen. Voorts noem ik de gegevens die voortkwamen uit het rijksrecherche-onderzoek dat inmiddels was ingesteld naar de CID in Kennemerland. Mede naar aanleiding daarvan ging ik er in juni 1995 toe over een brief te schrijven aan het college van procureurs-generaal. De brief is in het debat al een aantal keren aan de orde geweest. In die brief leg ik er zwaar de nadruk op dat de grootst mogelijke terughoudendheid aan de dag moet worden gelegd bij het doorlaten van drugs. Ik citeer daaruit: iedere situatie waarin onder toezicht of regie van de politie drugs in Nederland ter beschikking worden gehouden, moet onmiddellijk beëindigd worden, tenzij zeer bijzondere argumenten zijn aan te voeren om in het dan voorliggende geval anders te beslissen. Het college van procureurs-generaal beslist daar uiteindelijk over.

In aansluiting daarop en in overleg met mij in de overlegvergadering van 14 juni worden bij brief van 15 juni stringente voorwaarden geformuleerd, waaronder die van de afdracht van criminele winsten door informanten en infiltranten, de

begrenzing van de operaties in de tijd en het feit dat alleen het college van procureurs-generaal toestemming mag geven voor die methode. De rapportages van de commissie-Van Traa hebben mij doen besluiten de procedurele waarborgen nog steviger aan te zetten. De uiterste terughoudendheid die ik in juni 1995 betrachtte, was juist ingegeven door de onzekerheid die er toen nog heerste over de uitkomsten van het parlementaire onderzoek. Ook de groeiende kennis van de risico's die aan die opsporingsmethoden kleefden, droegen daaraan bij. Inmiddels had ik natuurlijk het een en ander aan gegevens gekregen en gedacht: ''dit gaat zo niet''. Natuurlijk hield ik er rekening mee dat het standpunt dat ik in de brief had neergelegd uiteindelijk, naar aanleiding van de uitkomsten van de parlementaire enquêtecommissie, nog nader zou worden ingekleurd. Het was dus een voorlopig standpunt; wel geformuleerd als ''zo is het'', maar wetende dat ik uiteindelijk, naar aanleiding van het rapport van de commissie, een definitief standpunt zou innemen.

Mevrouw **Kalsbeek-Jasperse** (PvdA): Dat begrijp ik. Ik wil graag terug naar de discrepantie tussen het verzoek van de minister om een rapportage en de reactie daarop, uit mijn hoofd: op 8 juni, namelijk: ''ik wil dat lopende doorleveracties gestopt worden'', en het antwoord dat daarop komt, namelijk niet dat ze gestopt worden, maar dat ze aan voorwaarden worden gebonden. Die discrepantie kan ik niet begrijpen.

Minister **Sorgdrager**: Het was geen antwoord daarop.

Ik schrijf een brief aan het college van procureurs-generaal. Op dat moment is die brief gefaxt naar de hoofdofficieren. Ik spreek met het college over de nadere invulling van het ''tenzij''. Als men bij het openbaar ministerie vindt dat men toch tot doorlating moet overgaan, moet men zich dus wenden tot het college van procureurs-generaal, dat precies weet wat mijn standpunt daarover is.

Mevrouw **Kalsbeek-Jasperse** (PvdA): Het was toch uw intentie om doorleveracties te beëindigen? Dat staat er namelijk met zoveel woorden.

Minister **Sorgdrager**: Tenzij er bijzondere omstandigheden zijn. Er wordt iedere keer gezegd dat het de bedoeling was om doorlevering te beëindigen. Dat klopt, maar het ''tenzij'' betekent dat er onder bepaalde omstandigheden eventueel ruimte is om het toch te doen. Wanneer men vindt dat men die ruimte moet benutten, wordt dus de procedure opgelegd dat dit in elk geval bij het college van procureurs-generaal moet worden aangekaart.

Mevrouw **Kalsbeek-Jasperse** (PvdA): Maar ik houd staande dat het er niet staat. De mogelijkheid van nieuwe acties wordt opengelaten, zij het onder stringente voorwaarden, en die staan in de brief van 15 juni. Maar de minister stelt dat dit niet de bedoeling is geweest.

Minister **Sorgdrager**: De bedoeling is geweest dat het beëindigd zou worden, tenzij. Die bedoeling is ook heel duidelijk overgekomen, want sedert de brief van 15 juni zijn er nooit meer drugs doorgelaten met toestemming van het college van procureurs-generaal. De bedoeling was dus volstrekt helder.

Mevrouw **Kalsbeek-Jasperse** (PvdA): Goed, dus nieuwe acties waren niet meer mogelijk, ook niet onder stringente voorwaarden.

Minister **Sorgdrager**: Ze zijn er niet meer geweest. Ik sluit niet uit dat ze ooit een keer mogelijk waren geweest, maar ze zijn er niet meer geweest, en dat was de bedoeling van de brief.

Mevrouw **Kalsbeek-Jasperse** (PvdA): Het gaat mij om het volgende. U zegt: ''Lopende acties moeten worden gestopt. Wij laten voorlopig niet meer door. Alleen als je moet afbouwen, dan moet het onder stringente voorwaarden gebeuren.'' Vervolgens komt er een brief waarin niets staat over het afbouwen van lopende acties, maar over het hanteren van stringente voorwaarden als ze worden uitgevoerd. Dat vind ik een belangrijk verschil.

Als de minister zegt dat de brief niet duidelijk is geformuleerd en dat afbouwen echt de bedoeling was, en dat er geen nieuwe acties dienden te komen, dan vind ik de formulering onzorgvuldig, maar dan zijn de minister en ik het eens. Dan is de intentie tenminste duidelijk. Of zegt de minister dat nieuwe doorlaatacties wel konden, maar alleen onder stringente voorwaarden?

Minister **Sorgdrager**: De bedoeling was om de acties te beëindigen, tenzij. Die bedoeling was duidelijk aan het hele OM, omdat die brief breed in het hele OM is verspreid. Vervolgens wordt door het college van procureurs-generaal in overleg met mij in die vergadering het ''tenzij'' ingevuld. Als men namelijk vindt dat er een ''tenzij'' aan de orde is, moet dit via het college van procureurs-generaal worden behandeld. Zoals ik zei, dit is helder overgekomen, want sindsdien is er geen toestemming gegeven.

Mevrouw **Kalsbeek-Jasperse** (PvdA): Was het dus steeds de bedoeling om in nieuwe situaties niet meer door te laten?

Minister **Sorgdrager**: Het is de bedoeling geweest om dat in beginsel niet te doen. De bedoeling is geweest: beëindigen, tenzij. Net zoals de bedoeling nu is: een verbod, tenzij. Op zich is dat niet anders.

Mevrouw **Kalsbeek-Jasperse** (PvdA): Het enige wat ik elke keer weer aan de minister vraag is: heeft zij in de brief het gaatje opengelaten dat er nog nieuwe doorleveracties zouden starten? Ik kan die brief van de procureurs-generaal niet anders lezen dan dat nieuwe acties tot de mogelijkheden behoren, zij het onder stringente voorwaarden.

Minister **Sorgdrager**: Zo is de brief van de procureurs-generaal niet bedoeld. Die is bedoeld om invulling te geven aan het beëindigen, tenzij.

De heer **Hillen** (CDA): De minister zegt, dat sinds de brief van 15 juli geen doorlatingen meer hebben plaatsgevonden. Wil dat zeggen dat er wel aanvragen zijn geweest?

Minister **Sorgdrager**: Uit mijn hoofd zeg ik dat er een of twee keer een aanvrage is geweest en die zijn afgewezen.

De heer **Hillen** (CDA): Die is door de procureurs-generaal afgewezen?

Minister **Sorgdrager**: Ja, in overeenstemming met de brief die ik heb geschreven.

De heer Van der Vlies (SGP).

De heer **Hillen** (CDA): En die aanvraag kwam van een officier van justitie?

Minister **Sorgdrager**: Van een hoofdofficier.

De heer **Hillen** (CDA): Er is überhaupt veel doorvoer door Nederland. Als de brief van 15 juli functioneert, houdt dit dan ook in dat de politie sindsdien geen weet heeft gehad van transporten die door het land heen zijn gegaan?

Minister **Sorgdrager**: Ik kan op die vraag geen antwoord geven. Ik weet niet wat de politie weet.

De heer **Hillen** (CDA): Als de politie weet heeft van een zending drugs die eraan komt en dat niet aanmeldt of er überhaupt niets aan doet, valt dat dan onder doorlating of niet?

Minister **Sorgdrager**: Dat is een heel andere discussie. Het gaat dan over de vraag wat de politie doet met een tip dat er in Rotterdam een container met drugs binnenkomt. Dat is een geheel andere discussie dan die over het doorlaten.

De heer **Hillen** (CDA): Op het moment dat de politie kennis draagt van het feit dat er drugs binnenkomen en geen actie onderneemt, kun je ook zeggen dat de politie er weliswaar in passieve zin bij betrokken is, althans weet dat er een portie drugs in Nederland of door Nederland heen op de markt kan komen.

Minister **Sorgdrager**: Als wij het hebben over doorlaten dan hebben wij het over een strategie, strategisch doorlaten. Alle andere dingen vallen daar niet onder.

De heer **Hillen** (CDA): Dat wil zeggen dat de politie niet verplicht is te vegen als zij er kennis van krijgt dat er containers drugs in Rotterdam binnen gevaren worden?

Minister **Sorgdrager**: Ik denk dat de capaciteit van de politie het niet eens toelaat dat alle tips uitvoerig worden geanalyseerd.

De heer **Hillen** (CDA): Tenzij het gaat om het beleid van de politie en opsporing door het openbaar ministerie, kunnen nog steeds elke dag met kennis door de politie drugs in Nederland op de markt komen en door Nederland heen vervoerd worden?

Minister **Sorgdrager**: Ik kan geen antwoord geven op die vraag.

De heer **Hillen** (CDA): En ten slotte met betrekking tot buitenlandse diensten?

Minister **Sorgdrager**: Ik kom daarover nog te spreken.

De heer **Van der Vlies** (SGP): Ik had dezelfde vraag als collega Hillen. Zijn er verzoeken geweest bij het college van procureurs-generaal? Een aan twee, antwoordde de minister. De redenen waarom de procureurs-generaal daartegen nee hebben gezegd, zijn relevant omdat wij ook nog gaan spreken over het tenzij. Kan de minister daarover iets zeggen, nu of straks?

Minister **Sorgdrager**: Ik kan daar straks wel iets over zeggen. Op dit moment heb ik de redenen niet paraat.

Mijnheer de voorzitter! De mening van het kabinet nu is: doorlaten met een ontheffingsmogelijkheid. De voorwaarden voor dat doorlaten zijn zeer stringent en de controle-mogelijkheden optimaal. Ik noem de volgende condities.

Het beginsel: er is een verbod voor politie en justitie om door te laten. Het college van procureurs-generaal beslist over een verzoek tot opheffing van dat verbod. Een dergelijk besluit tot ontheffing legt het college voor aan de minister. De minister neemt op dat moment zijn politieke verantwoordelijkheid en beslist over de vraag of dat besluit wordt gehonoreerd dan wel of met een aanwijzing gezegd wordt: het besluit gaat niet door.

De heer **Hillen** (CDA): Nu ben ik een politiefunctionaris en zit in een observatietraject. Mij komt ter ore dat er een portie drugs langs komt. Het heeft zijdelings met het onderzoek te maken. Ben ik verplicht dat te melden?

Minister **Sorgdrager**: In beginsel is een politieman, zeker als het zijdelings met het onderzoek te maken heeft, verplicht om dat spul in beslag te nemen. Daar gaan wij van uit. Het gaat hier over doorlaten als strategie bij de opsporing van een criminele organisatie. Dan hebben wij het niet over een portie drugs die zomaar langs komt.

De heer **Hillen** (CDA): Op dat ene punt ben ik het met u eens, maar het gaat mij erom of de politie op het moment dat zij, hoe dan ook, hoort dat er een container drugs arriveert, verplicht is die container te vegen, ja of nee.

Minister **Sorgdrager**: Een formele verplichting is er niet, maar het hoort bij het werk van de politie om als zij goederen constateert die in strijd met het recht op de markt zijn die in beslag te nemen.

De heer **Hillen** (CDA): Zeker, maar als ik in Amsterdam zonder achterlicht rijd, word ik ook niet bekeurd. De politie maakt natuurlijk afwegingen. Zij zal bijvoorbeeld in het kader van het eigen onderzoek een container kunnen laten doorgaan en zich op andere verdachten kunnen concentreren. Op het moment dat de politie tot niets verplicht is, in het kader van uw brief, kan zij toch nog steeds zelf beleid maken en zelf afwegen of zij drugs, weliswaar niet actief doorlaat of begeleidt, maar wel oogluikend laat doorgaan naar de markt.

Minister **Sorgdrager**: Het zijn twee volstrekt verschillende situaties. Er is doorlaten als strategie, maar u hebt het over een capaciteitsvraag. Wanneer de politie in staat is om de drugs in beslag te nemen, moet zij dat doen. Wanneer het niet kan, om redenen van capaciteit etc., gebeurt het niet.

De heer **Hillen** (CDA): Ik zie het dilemma ook wel. De vraag is in hoeverre de politie op het moment dat zij iets niet strikt hoeft te doen voor zichzelf vrijheid heeft, zelfstandig een afweging te maken. Met andere woorden, is er een ontsnappingsmogelijkheid om onder uw brief uit te komen?

Minister **Sorgdrager**: Nee, want mijn brief gaat over doorlaten als strategie. Mijn brief gaat niet over capaciteit van de politie. Het behoort tot het normale werk van de politie om illegale goederen, om ze zo maar even algemeen te omschrijven, in beslag te nemen. Ik ga daarvan uit. Maar het is een capaciteitsvraag of men dat doet of niet. Het heeft met mijn brief helemaal niets te maken.

De heer **Hillen** (CDA): Dat wil zeggen dat de politie er weet van kan hebben. Het kan om tonnen drugs gaan of vele honderden kilo's harddrugs. Zij kan weten dat die aankomen en doorgevoerd worden, maar ze om opportuniteitsredenen laten lopen.

Minister **Sorgdrager**: Hoe sterker de wetenschap van de politie, hoe meer zij in beslag zal nemen.

De heer **Hillen** (CDA): Tenzij bijvoorbeeld alleen koeriers gepakt kunnen worden.

Minister **Sorgdrager**: Dat is een strategie. Dat valt onder de brief.

De heer **Van Dijke** (RPF): Blijft, dat een politieagent dit kan laten vallen in de categorie capaciteitsproblemen, maar met in het achterhoofd het idee dat dit capaciteitsprobleem wel eens goed kan uitkomen.

Minister **Sorgdrager**: Als men met een bepaald onderzoek bezig is, heeft men daar onderzoekers op gezet. In het kader van dat onderzoek worden dingen geconstateerd of niet. Constateer je iets op een heel ander gebied, dan valt dat niet binnen de strategie van het onderzoek. Als de politie in de praktijk illegale goederen ontdekt en de mogelijkheid er is om die goederen in beslag te nemen, zal zij dat natuurlijk doen.

De heer **Van Dijke** (RPF): Kan de politie niet achteraf vluchten in het argument capaciteitsprobleem, terwijl het werkelijke motief strategie was?

Minister **Sorgdrager**: Als men zich aan regels wil onttrekken, kan dat natuurlijk altijd. Dat kun je nooit helemaal voorzien. De bedoeling is duidelijk. Het spul moet in beslag genomen worden.

De heer **Van Dijke** (RPF): Het punt is of die kans groot is of miniem.

Minister **Sorgdrager**: Ik denk niet dat de kans groot is, juist omdat de strategieËn heel duidelijk zijn omschreven. Juist bij duidelijk omschreven strategieËn is men gespitst op de discussie over de grensgebieden.

Ik was nog bij de condities. Het middel moet proportioneel zijn. Het kan alleen als door het niet in beslag nemen van met name genoemde schadelijke goederen op korte termijn een beslissende stap in de voortgang van een zeer belangrijk onderzoek tegen een zwaar criminele groepering kan worden ingezet. Aard en hoeveelheid zullen in een aanvaardbare verhouding moeten staan tot de doelstelling van het onderzoek. Het middel moet absoluut subsidiair worden toegepast: alleen als andere middelen niet tot succes kunnen leiden, kan ertoe worden overgegaan. Duidelijk zal moeten zijn welke andere stappen in het onderzoek als rechtstreeks gevolg van het afzien van inbeslagname zullen kunnen worden gezet.

Mevrouw **Kalsbeek-Jasperse** (PvdA): Voorzitter! Ik ben er wel van overtuigd dat het de bedoeling van de minister is, heel stringent te zijn. De vraag is of hetgeen is opgeschreven ook zo uitwerkt. De redenering is in de kern altijd geweest dat met een klein visje een grote wordt gevangen. Wat mij nu zo vreselijk bezighoudt, is hoe u dit in de praktijk denkt te toetsen. Natuurlijk zal iedere hoofdofficier die doorlaat, altijd argumenteren dat hij een relatief klein visje heeft en dat daarmee de grote vangst kan worden binnengehaald. Hoe toetst u dat?

Minister **Sorgdrager**: Ik ga ervan uit dat er een verbod is.

Mevrouw **Kalsbeek-Jasperse** (PvdA): Het gaat om de uitzondering.

Minister **Sorgdrager**: Precies. Iedereen weet dat er een verbod is. Als dus na een beslissing van het college van procureurs-generaal een zaak aan mij zou worden voorgelegd, kijk ik heel strikt of het geen normale gang van zaken is. Dan doen wij dat dus niet. Ik doe dit alleen in een heel bijzondere omstandigheid. Dat geval van kleine vis, grote vis moet worden gezien in samenhang met een aantal andere omstandigheden, want dat alleen is niet voldoende.

Mevrouw **Kalsbeek-Jasperse** (PvdA): Kunt u een indicatie geven wat die zeer bijzondere omstandigheden zijn?

Minister **Sorgdrager**: Ik had dit wel verwacht, omdat ook in het debat iedere keer de vraag komt wanneer je dat dan doet. Ik vind dat je daar geen criteria voor moet aangeven en dat je ook geen gevallen moet noemen. Je moet geen criteria aangeven, omdat het geen beleidsinstrument hoort te zijn. Het moet dus een uitzonderlijke situatie zijn. Het is wel omschreven als een noodtoestand, maar in juridische zin is het natuurlijk niet een noodtoestand. In het spraakgebruik en in praktische zin zou je kunnen zeggen

dat het een noodtoestand zou zijn dat je zo'n beslissing neemt. Op het moment dat je daar criteria voor gaat opstellen, ga je het als een beleidsinstrument behandelen. Dat wil ik nu juist niet.

Mevrouw **Kalsbeek-Jasperse** (PvdA): Laat ik de vraag anders stellen. Als wij nu terugkijken naar de zaken met doorlaten die er geweest zijn en als u zich verplaatst in het standpunt dat u in uw laatste brief heeft verwoord, houdt u het dan voor mogelijk dat in één van die zaken uw beslissing was geweest om ontheffing van dat verbod te geven?

Minister **Sorgdrager**: Dat is een heel moeilijke vraag, omdat het namelijk in een aantal zaken ook effect heeft gehad. Als je uiteindelijk ziet dat het effect heeft gehad en wanneer je kunt herleiden dat dit effect inderdaad het gevolg is van wat je hebt gedaan, heb je natuurlijk de neiging om te zeggen dat je dat zou doen. Als ik dus niet weet wat het effect ervan zou zijn, denk ik dat ik dat met drugs gewoon niet moet doen.

Mevrouw **Kalsbeek-Jasperse** (PvdA): Maar is de COPA-zaak, waarvan door de één wordt betwist en door de ander wordt gesteld dat het effect heeft gehad, een zaak waarvan u zegt dat als u met uw huidige standpunt die zaak voorgelegd zou krijgen, u het verbod zou opheffen?

Minister **Sorgdrager**: Nee, dat zou ik niet doen.

Mevrouw **Kalsbeek-Jasperse** (PvdA): Waarom dan niet?

Minister **Sorgdrager**: Georganiseerde misdaad in drugs is een helaas veel voorkomend verschijnsel. Als je in die branche één keer zo iets doet, heb je de volgende keer geen argument om het niet te doen. Het moet niet gewoon worden. Het moet niet zo zijn, als het gaat om drugshandel, dat de normale strategie is dat je een klein visje uitgooit om een grote vis te vangen.

Mevrouw **Kalsbeek-Jasperse** (PvdA): De COPA-zaak was de enige waarvan nog enig effect te destilleren zou zijn, maar met uw nieuwe standpunt zou u dus in geen van de zaken waarin doorgelaten is, het verbod opheffen?

Minister **Sorgdrager**: Ik zou dat niet doen.

Mevrouw **Kalsbeek-Jasperse** (PvdA): Hoe vaak denkt u dat u van zo'n bevoegdheid tot ontheffing gebruik zult maken? Hebben wij het over vijf keer per jaar of één keer in de vijf jaar, om wat uitersten te noemen?

Minister **Sorgdrager**: Twee keer in een ambtsperiode of zo. Meer moet het ook niet zijn. Het moet echt een absolute uitzondering zijn.

Mevrouw **Sipkes** (GroenLinks): Een en ander blijft subjectief en ook vaag. Het zijn nu aard en omvang van goederen. De aard van de goederen, welke nu wel en welke nu niet? Semtex, ja of nee? Harddrugs, ja of nee?

Minister **Sorgdrager**: Ik wil mij niet laten verleiden tot het nalopen van een hele reeks goederen waarbij je dat wel of niet zou doen. Ik heb het met opzet zo geformuleerd omdat wanneer je goederen noemt, vervolgens wordt gevraagd waarom iets anders er niet bij zit. Als wij nu de schadelijke stoffen voor de gezondheid en de veiligheid nemen, waar heel veel onder valt, zeg ik dat je dit gewoon niet moet doen. Daarbinnen is er natuurlijk wel een onderscheid of het gaat om explosieven dan wel om softdrugs. Dat speelt echter een rol in de afweging die je maakt in de afzonderlijke zaak. Het gaat mij erom dat je dit principe van het doorlaten ± want het gaat meer om het principe dan de aard van het goed ± zo beperkt mogelijk moet hanteren. Wanneer iemand mij concreet vraagt om een beetje semtex door te laten, zeg ik met de kennis en de wetenschap die ik nu heb en na de gevallen die ik ooit heb gezien ''nee''.

Mevrouw **Sipkes** (GroenLinks): Juist omdat u het niet wilt vastleggen, is het iedere keer subjectief. Als er nu iemand bij u komt met de vraag om een beetje semtex door te laten, zegt u nee. Over een jaar komt er weer iemand bij u, die zegt dat het doorlaten van semtex de enige mogelijkheid is om een organisatie op te rollen.

Minister **Sorgdrager**: Dan maar niet. Ik geloof helemaal niet in het idee dat je iets moet doorlaten om een organisatie op te rollen. Het is wel mogelijk dat je op een gegeven moment iets laat doorgaan met een heel concreet doel: als ik dát doe, kan ik daár ingrijpen. Vraagt u mij niet een voorbeeld te noemen, want dat heeft meteen weer een gigantische betekenis. Vraagt u mij ook niet om elk goed waarvoor ik het wel of niet zou doen, afzonderlijk te benoemen. U krijgt van mij te horen dat ik er heel terughoudend in ben met stoffen die schadelijk zijn voor de veiligheid en voor de gezondheid.

Mevrouw **Sipkes** (GroenLinks): U zegt dat u er heel terughoudend in bent, maar dit blijft vaag. Ik heb net over de fax gesproken. Een paar ton mocht, maar u zou het nu niet meer doen omdat u weet dat er veel meer criminele winsten waren en wat er allemaal in die methode speelde. Toen u alleen van die tonnen wist, nog niet zo lang geleden, vond u het toelaatbaar.

De **voorzitter**: Wilt u uw vraag stellen?

Mevrouw **Sipkes** (GroenLinks): U trekt geen duidelijke grens door aan te geven wat er in een noodsituatie mogelijk is, maar wel een aantal zaken blijvend te verbieden. Hiermee kunnen wij als Kamer toch onmogelijk akkoord gaan?

Minister **Sorgdrager**: Tussen het moment van de fax met de wetenschap van dat moment, namelijk de wetenschap van de commissie-Wierenga, en nu is er wel een verschil. Wij weten wat er gebeurd is met het doorlaten. Wij weten dus dat het iets is wat helemaal uit zijn voegen kan groeien. Wij zeggen nu: dat moeten wij gewoon niet doen. U hebt er gelijk in dat mijn standpunt van nu langzamerhand is gekleurd door de kennis van zaken die wij hebben gekregen. Dit is ook het belang van de parlementaire enquête geweest. Wij weten nu wat er kan gebeuren als wij niet strikt genoeg met dat soort zaken omspringen.

Als je totaal en altijd wilt verbieden, is het vervolgens de vraag voor welke goederen je dit doet. Je hebt dan nooit meer een mogelijkheid om af te wijken. Mijn uitgangspunt is dat het niet gebeurt,

maar dat je de minister van Justitie niet moet verbieden, in een bepaalde situatie zijn verantwoordelijkheid te nemen en het dan toch te laten gebeuren. Dat is de ratio van wat er nu staat.

De **voorzitter**: De heer Van Dijke mag interrumperen, alleen als hij een nieuw punt heeft.

De heer **Van Dijke** (RPF): Ik heb twee vragen aan de minister.
De commissie is tegen doorlaten, gelet op de corrumperende werking en zo meer. Gaat u niet voorbij aan het argument dat het middel zelf niet deugt, wanneer u toch doorlaat?

De **voorzitter**: Uw vraag is helder. Uw tweede vraag.

De heer **Van Dijke** (RPF): Hoe denkt u de tijd te vinden om u zodanig in een specifieke kwestie te verdiepen, dat u kunt beoordelen of doorlaten in die situatie een begaanbare weg is, en hoe denkt u hiervan verantwoording in politieke zin af te leggen?

Minister **Sorgdrager**: Het element van het corrumperende speelt natuurlijk een rol. Zeker bij goederen met grote winsten moet je dan ook goed bekijken in welke setting je doorlaat. Ik neem aan dat u bedoelt dat de overheid dan vuile handen krijgt. Wij spitsen het nu op die schadelijke stoffen toe, maar het gebeurt ook op een heel ander niveau, met andere spullen.

De heer **Van Dijke** (RPF): Maar dan...

De **voorzitter**: Nee, de minister is u aan het antwoorden.

Minister **Sorgdrager**: Het principe is hetzelfde. Ook in dat geval ben je onderdeel van het geheel en moet je dus heel terughoudend zijn. Het zijn dus twee elementen van hetzelfde probleem: het doorlaten van schadelijke goederen met een bepaald doel en in het algemeen iets laten voortduren omdat je hiermee een beter resultaat denkt te bereiken. Van het laatste hoeft het corrumperende effect niet groot te zijn, mits het geheel onder controle gebeurt, wordt vastgelegd en wordt getoetst door de rechter, zodat iedere keer nagegaan kan worden of het juist was.

Wat was uw tweede vraag ook weer?

De heer **Van Dijke** (RPF): Of u tijd en mogelijkheden hebt om het te beoordelen.

Minister **Sorgdrager**: De vraag om ontheffing van zo'n verbod komt natuurlijk niet zo maar van de politieman bij de minister. Daar is eerst de politieman zelf; dan komt het bij de leiding van de betreffende politieman; dan komt het bij een officier van justitie, dan bij de hoofdofficier, dan bij de Centrale toetsingscommissie en dan bij het college van procureurs-generaal. Nu, dan is er al een heleboel weg. Op het moment dat, in dat ene geval, het college van procureurs-generaal besluit om de ontheffing voor te leggen aan de minister, komt de minister in beeld en dan is het zo belangrijk dat de minister er tijd voor vrij moet maken om zich daarin te verdiepen.

De heer **Van Dijke** (RPF): En de verantwoording naar de Kamer toe?

Minister **Sorgdrager**: Ik stel mij voor dat als volgt te doen. Wij hebben erover na zitten te denken hoe de Kamer daar controle op kan uitoefenen. Enerzijds is er natuurlijk controle door de rechter; anderzijds is er de Kamer. Welnu, het openbaar minister maakt elk jaar een jaarverslag. Daarin worden alle activiteiten vermeld, ook van de diverse commissies, alsmede besluiten, enz. Ik denk dat het in dat kader kan, in die zin dat je in dit jaarverslag een onderdeel opneemt over bijvoorbeeld georganiseerde misdaad en dat je dit soort dingen daarin vermeldt, zodat ook achteraf de Kamer de minister daarover kan bevragen.

De heer **Van Dijke** (RPF): Maar, voorzitter, dat is toch een beetje merkwaardig: in je jaarverslag opnemen dat het heeft plaatsgevonden. Daarmee geeft de minister de Kamer niet de gelegenheid om achter de casus zelf te kijken en om te kunnen beoordelen of het gerechtvaardigd was dat de minister zulk een besluit nam.

Minister **Sorgdrager**: Naar aanleiding van het jaarverslag kan de Kamer dit vragen. Ik denk dat je niet meteen iedere keer aan de Kamer moet gaan melden: ik heb een beslissing, ja of nee, genomen, met de hele casus erbij. Bovendien kan dat ook niet, want eerst zal de zaak aan de rechter voorgelegd moeten worden, voordat er in het openbaar over gesproken kan worden.

De heer **Van Dijke** (RPF): De Kamer moet zich toch een beeld kunnen vormen van de vraag of het gerechtvaardigd is dat die keuze wordt gemaakt en dus kunnen beschikken over ten minste een deel van de informatie waarover de minister beschikt?

Minister **Sorgdrager**: Dat kan. Kijk, je kunt in het jaarverslag informatie geven. Wanneer de Kamer daar graag over wil praten, kan meer informatie verstrekt worden.

De heer **Boogaard** (groep-Nijpels): Voorzitter! Ik zou de minister het volgende willen vragen. Wanneer eenmaal het moment gekomen is dat aan haar een toestemming wordt gevraagd, is dan het momentum al niet verloren om nog tot die handeling over te gaan?

Minister **Sorgdrager**: Als dat zo is, is dat jammer, want dan gaat het niet door. Maar in het algemeen is er wel tijd om die procedure te doorlopen.

De heer **Boogaard** (groep-Nijpels): Met andere woorden: is die achtereenvolgende reeks van toestemmingen niet dermate lang, dat inderdaad het moment voorbij is gegaan?

Minister **Sorgdrager**: Dat zou kunnen, maar dan is dat jammer.

De heer **Dittrich** (D66): Voorzitter! Nog één vraag. Als de minister uiteindelijk besluit dat er in dit geval wel doorgelaten mag worden, dan is dat toch alsof de minister als het ware de hoogste in rang is van het openbaar ministerie? Het zou toch beter zijn dat het college dit besluit neemt en dat de minister van Justitie het bijvoorbeeld via een aanwijzing regelt?

Minister **Sorgdrager**: Voorzitter! Ik heb dat net gezegd. Ik zal nog even uitleggen hoe die verhouding tussen minister en openbaar ministerie in elkaar zit. Ik heb net gemeld dat de minister op dat moment zijn politieke verantwoordelijkheid neemt en

beslist of hij instemt met zo'n beslissing, of middels artikel 5 RO de aanwijzing geeft om het niet te doen. Die rolverdeling tussen OM en minister verandert dus in wezen niet. Het openbaar ministerie is de opsporende instantie en de minister van Justitie gaat na of er aanleiding is om gebruik te maken van artikel 5 RO. Zo zit het formeel in elkaar.

De heer **Dittrich** (D66): Maar is het dan niet beter dat, als de minister die verantwoordelijkheid heeft genomen, de Kamer niet alleen via een jaarverslag van het openbaar ministerie, maar gericht en periodiek ± wat ik gisteren heb gevraagd ± op de hoogte wordt gebracht, achteraf?

Minister **Sorgdrager**: Ik heb daar wat moeite mee, voorzitter. Kijk, als de Kamer dat vraagt, zal ik het natuurlijk doen, maar ik heb er wat moeite mee om over allerlei kleine onderdelen steeds een bericht naar de Kamer te sturen. Dan moet je het moment ook nog zien te vinden, want ik kan bijvoorbeeld die beslissing wel of niet nemen, en moet ik dan ook over het niet nemen van die beslissing rapporteren? Dat is gewoonweg heel lastig.

Bovendien kan het moment dat je zo'n beslissing neemt, nog wel eens een stukje af liggen van het moment dat het door de rechter wordt getoetst en er dus over gesproken kan worden. Dat is een beetje het punt daarin en vandaar dat ik zeg: kies een regulier rapportagemoment en dat is dan het jaarverslag.

Uw Kamer wordt anders helemaal ± u moet het overigens zelf weten ± overstelpt met een rapportage over dit en een rapportage over dat. Dan wordt het wel een beetje ondoorzichtig, zo lijkt mij. Ik heb het liever in ÂÂn groot verband. Maar, nogmaals, als u dat wilt, dan zal ik daar natuurlijk geen nee op zeggen.

Voorzitter! Ik ga over naar mijn volgende punt.

Mevrouw **Kalsbeek-Jasperse** (PvdA): In eerste termijn heb ik u gevraagd of dit laatste standpunt strenger is dan het voorlaatste, dat ook nog maar een paar weken oud was. In woorden lijkt het mij fermer, maar materieel maakt het volgens mij niets uit.

Minister **Sorgdrager**: Het probleem is dat je denkend over die materie, steeds zoekt naar formuleringen om te omschrijven wat je bedoelt. Wat ik bedoel, is niet anders. De manier waarop ik het omschrijf en uitdruk, krijgt een steeds stringenter karakter. De bewoordingen zijn inderdaad fermer terwijl de inhoud hetzelfde is.

Mevrouw **Kalsbeek-Jasperse** (PvdA): Voorzitter!...

De **voorzitter**: Mag ik erop wijzen dat u deze interruptiereeks bent begonnen. Ik geef het woord nu aan de minister.

Minister **Sorgdrager**: Ik wil nu verder gaan met de buitenlandse opsporingsdiensten. Mevrouw Kalsbeek vroeg naar de betrokkenheid...

Mevrouw **Sipkes** (GroenLinks): Voorzitter!...

De **voorzitter**: Mijn opmerking geldt ook voor u, mevrouw Sipkes. U heeft ook nog een tweede termijn.

Minister **Sorgdrager**: Ik kom nu bij de betrokkenheid van het Bundeskriminalamt of de DEA bij doorlatingsacties in ons land. Mij is een geval van betrokkenheid van het BKA bij een lijntest bekend. Dat had de instemming van het bevoegde OM en de minister van Justitie, mijn voorganger de heer Kosto. De heer Hillen en mevrouw Kalsbeek vroegen of via de haven van Antwerpen op Nederlands verzoek vele containers met drugs zijn doorgelaten ten behoeve van korpsen in Rotterdam, Amsterdam, Twente en Assen. Voor zover het kabinet bekend is ± ik moet dat er met nadruk bij zeggen want wij zijn nog nader in onderzoek ± is er geen sprake geweest van een stelselmatige doorvoer van containers met verdovende middelen via de haven van Antwerpen ten behoeve van Nederlandse politiekorpsen. Navraag bij het OM in Antwerpen heeft uitgewezen dat er in het verleden containers in de Antwerpse haven zijn binnengekomen met als eindbestemming Nederland. Van deze containers is echter in alle gevallen een bevestiging van inbeslagneming ontvangen. Het OM Antwerpen kan, naar zijn zeggen, de in Nederland verschenen publikaties ook niet plaatsen. Het kabinet gaat er dan ook vooralsnog van uit, dat deze niet op juistheid berusten. Misschien zijn de geruchten daaromtrent terug te voeren op het verwarren van gecontroleerde aflevering met gecontroleerde doorlevering. Dit is de informatie die ik op dit moment heb.

Mevrouw **Kalsbeek-Jasperse** (PvdA): U onderzoekt het toch nog wel verder?

Minister **Sorgdrager**: Jazeker, maar die onderzoeken gaan niet zo snel, zoals u misschien weet.

Ik kom nu aan de criminele burgerinfiltrant.

De heer **Hillen** (CDA): Voorzitter! Voordat de minister van onderwerp verandert, wil ik haar iets vragen. Zij heeft zojuist een heel snelle zin uitgesproken over de buitenlandse diensten en zij heeft aangegeven dat er een traject, onder haar voorganger, bij haar bekend is. Ik heb gevraagd of het mogelijk is dat haar nieuwe regelgeving ook slaat op buitenlandse diensten of dat buitenlandse diensten nog steeds over Nederlands grondgebied gecontroleerde doorleveringen kunnen begeleiden.

Minister **Sorgdrager**: Buitenlandse diensten mogen in Nederland sowieso niets anders dan Nederlandse diensten. Wat ze mogen, mogen ze alleen maar met toestemming en onder regie van het Nederlandse OM.

De heer **Hillen** (CDA): Zij het wel onder exact dezelfde regelgeving die in uw brief staat en die binnenkort ook wettelijk is vastgesteld?

Minister **Sorgdrager**: Absoluut. Nederland heeft een soeverein grondgebied waar Nederland bepaalt wat er wel en niet mag gebeuren.

De heer **Hillen** (CDA): U heeft er voldoende grip op om te kunnen nagaan of dat nageleefd wordt?

Minister **Sorgdrager**: De ervaring leert dat buitenlandse opsporingsdiensten zich melden ± dat moet ook want dat staat in regels vast ± bij de landelijke officier van justitie en dat onder regie van die officier dingen al dan niet gebeuren door de buitenlandse opsporingsdiensten.

De heer **Hillen** (CDA): U kunt de Kamer garanderen dat buitenlandse diensten buiten uw medeweten om

hier geen transporten met drugs kunnen doorvoeren?

Minister **Sorgdrager**: Garanderen kan ik niets.

De heer **Hillen** (CDA): U kunt het garanderen in zoverre het uw beleid is?

Minister **Sorgdrager**: De regels zijn dat een buitenlandse opsporingsdienst op Nederlands grondgebied niets meer mag dan een Nederlandse opsporingsdienst op het Nederlandse grondgebied mag.

Ik ga nu verder met de criminele burgerinfiltrant.

De heer **Van Traa** (PvdA): Mag ik u op dat laatste punt een vraag stellen?

De **voorzitter**: Nee. Wat hadden wij afgesproken?

Minister **Sorgdrager**: Voorzitter! Het kabinet stelt, dat van de criminele burgerinfiltrant alleen onder de meest stringente voorwaarden gebruik kan worden gemaakt. Van projectmatige langdurige infiltratie door criminelen kan geen sprake zijn. Een mogelijke ontheffing door de procureurs-generaal na toetsing van de minister volgens een zelfde procedure als die bij doorlating, staat alleen maar open als het gaat om een kortstondige, eenmalige overzichtelijke activiteit. Mevrouw Kalsbeek vroeg of geen absoluut verbod moest gelden, gelet op de risico's. De heer Van der Vlies liet zich in soortgelijke bewoordingen uit. Het is met name met het oog op bestrijding van sterk gesloten criminele milieus, dat het kabinet hier een kleine opening wil laten bestaan. De heer Dittrich en mevrouw Sipkes hebben gevraagd waarom in de gevallen waarin volgens het kabinet sprake kan zijn van een ontheffing van het verbod op doorlaten en het gebruik van een criminele burgerinfiltrant, niet volstaan kan worden met een beroep op de noodtoestand. Ik ben het wel eens met wat de heer Van Traa daarover heeft opgemerkt, namelijk dat de noodtoestand per definitie een onvoorziene situatie is. Dat is de noodtoestand in juridische zin. In zo'n situatie gaat het meestal niet om opsporing maar om de voorkoming of de beëindiging van een levensbedreigende situatie. Dan hebben we het over iets heel anders, bijvoorbeeld over een gijzeling of een ontvoering. De bedreiging die van georganiseerde criminaliteit uitgaat, kan heel groot zijn, maar het doel deze te bestrijden, levert op zichzelf geen rechtvaardigingsgrond op voor de inzet van opsporingsmethoden die niet rechtmatig worden geoordeeld. Om die reden ben ik met de heer Van Traa van oordeel dat in dezen geen beroep op overmacht in die zin kan worden gedaan.

Mevrouw **Sipkes** (GroenLinks): Voorzitter! Wat de minister nu zegt, namelijk dat de noodtoestand niet kan, omdat die betrekking heeft op ontvoeringen en gijzelingen...

Minister **Sorgdrager**: Nee, dat zeg ik niet.

Mevrouw **Sipkes** (GroenLinks): Onvoorzien zegt u, bijvoorbeeld.

Minister **Sorgdrager**: Ja, dat is een voorbeeld!

Mevrouw **Sipkes** (GroenLinks): Ja, maar je wilt toch volgens het definitieve standpunt juist die criminele burgerinfiltrant inzetten bij ontvoeringen en gijzelingen en dergelijke, dus in noodsituaties?

Minister **Sorgdrager**: Wanneer je informatie krijgt over het voorbereiden daarvan. Wanneer iets eenmaal heeft plaatsgevonden, dan hebben we een andere situatie. Dan is er die juridische noodtoestand.

Mevrouw **Sipkes** (GroenLinks): Voorzitter! Waarom kan het inzetten van een criminele burgerinfiltrant alleen maar kortstondig zijn? Waarom moet dat? Heeft het dan nog zin? Hoe denkt de minister die zware crimineel te begeleiden?

Minister **Sorgdrager**: Begeleiding moet onder regie van politie en openbaar ministerie. Het hoeft op zichzelf geen zware crimineel te zijn. Het kan iemand zijn die aan de rand van een organisatie werkt en daar dus een positie heeft. Het moet niet te lang duren, want dan raak je juist het zicht erop kwijt. Het moet een korte termijn zijn. Kan dat niet, dan gebeurt het niet.

Mevrouw **Sipkes** (GroenLinks): U heeft het over het voorbereiden van het plegen van zware strafbare feiten. We hebben het dus over de zware, georganiseerde criminaliteit waaruit iemand ± dus absoluut geen lieve jongen of lieve meid ± wordt gestuurd. Hoe denkt de minister die te sturen? En als het geen zware crimineel is, welke informatie kan zo iemand direct wel uit de organisatie halen wat een gestuurde informant niet kan?

Minister **Sorgdrager**: Het verschil tussen een gestuurde informant en een infiltrant is natuurlijk flinterdun. Je kunt het wegdefiniëren door alles te laten vervallen en het te vatten onder ''een gestuurde informant''. Maar daar ben ik niet voor, want je moet zuiver zijn in je definities. Als iemand werkelijk valt onder het begrip ''infiltratie'' moet je hem ook als zodanig kwalificeren en behandelen en niet alles wegdefiniëren. Natuurlijk zullen we in de praktijk veel liever gebruik maken van een informant.

Mevrouw **Sipkes** (GroenLinks): Waar gaat het mij om? U zegt: in de praktijk wil ik liever gebruik maken van een informant, maar u kiest wel voor de criminele infiltrant, dus voor iemand die door u wordt gestuurd en die u opdrachten geeft, terwijl de kans groot is dat deze persoon strafbare feiten pleegt. Hij heeft daarvoor dan de toestemming van de overheid. Daar gaat het mij om, dat u daarvoor kiest. U maakt echter niet helder waarom u daarvoor kiest en hoe u zo kunt handelen dat deze lieve jongen in bedwang wordt gehouden.

Minister **Sorgdrager**: Als je iemand niet in bedwang kunt houden of de kans groot is dat dit niet mogelijk is, moet je niet met hem werken. De keus hangt van de situatie af. Het is mogelijk dat het gaat om een zeer gesloten groepering en dat je op de aangegeven manier te werk moet gaan. Ik denk hierbij niet aan drugshandel, maar meer aan terroristische organisaties, althans aan dingen in die sfeer. Het is dan mogelijk dat iemand zegt: de organisatie waarvoor ik chauffeur ben of krantjes rondbreng, gaat nu dingen doen waarmee ik het echt niet eens ben. Op grond van die overweging wil hij een melding bij de politie doen. Dat is mogelijk. Het kan dan gaan om een informant, misschien een gestuurde informant,

maar wat het verschil is tussen een gestuurde informant en een infiltrant, moet iemand mij nog maar eens helder maken.

Ik kom vervolgens te spreken over de vergadering van procureurs-generaal. Voorzitter! Daarover kan ik zeer duidelijk zijn. Naar mijn mening waren de voorwaarden voor een effectief functionerende vergadering te weinig aanwezig. Dat werd destijds ook onderkend. Dat blijkt uit de reactie van onder meer de vergadering van procureurs-generaal. Ook de aanbevelingen van de commissie-Donner wijzen daarop. U zult zich herinneren, dat deze commissie is ingesteld naar aanleiding van een verzoek van de Kamer bij de behandeling van de begroting voor 1994. Mijn persoonlijke opvattingen daarover heb ik tijdens het verhoor van de parlementaire enquêtecommissie en ook daarvoor, namelijk ten overstaan van de commissie-Donner, uitvoerig uiteengezet. Dat er onvrede was, valt ook op te maken uit de maatregelen die ik als minister heb genomen. Ik wijs er dan met name op, dat de vergadering van procureurs-generaal is omgezet in een college van procureurs-generaal dat zelf vergadert en dat niet doet onder leiding van de secretaris-generaal van justitie. Het college heeft tot taak leiding te geven aan het OM waarbij sprake is van een wettelijke verankering. In het wetsvoorstel Reorganisatie OM zullen de banden tussen de individuele leden van het college en de ressorten worden doorgesneden, zodat zij niet een dubbele verantwoordelijkheid hebben: als hoofd van het ressort en daarnaast nog een landelijke verantwoordelijkheid. Duidelijk is, dat het college van procureurs-generaal een landelijke, centrale verantwoordelijkheid heeft. Tot nu toe was het min of meer hybridische karakter van het procureur-generaalschap een probleem. Dat karakter heeft ook de ontwikkeling van het portefeuillehouderschap, waartoe eind 1991 werd besloten, parten gespeeld.

Dan zijn er vragen gesteld over mijn verantwoordelijkheid als procureur-generaal in Den Haag. Het principe van de deltamethode werd ook toegepast in Rotterdam en wel in de vorm van het zogenaamde Bever-traject. Ik was toen de verantwoordelijke procureur-generaal voor een deel van dat traject in de tijd. Als procureur-generaal vroeg ik tijdens mijn kennismakingsbezoek aan Rotterdam in het begin van 1994 naar mogelijke toepassing van de IRT-methode, althans voor zover daarover toen iets bekend was. Mij werd toen geen zaak gemeld. Bovendien was al in 1993 met dat Bever-traject begonnen en misschien heeft dat een rol gespeeld. Achteraf blijkt ook, dat bij deze zaak een aantal wezenlijke kenmerken van die zogenaamde deltamethode niet van toepassing was. Er was namelijk hierbij niet sprake van een groei-infiltrant of -informant, zoals die destijds werd genoemd, en bovendien was, en dit is ook essentieel, niet beoogd drugs door te laten, maar om die gecontroleerd af te leveren. Aldus het rapport van de rijksrecherche.

Er heeft in dit verband nog een ander punt gespeeld en dat noem ik maar de Blok-zaak. De heer Hillen heeft in dit verband uitvoerig gerefereerd aan de veronderstelde kennis van zaken in verband met het doorvoeren van drugs in Den Haag. Ik doel dan op de COPA-zaak. Hierover kan ik kort zijn en zeggen dat ik mij aansluit bij datgene wat de commissie-Van Traa daarover zegt. Hierover kan ik ook uitvoerig spreken, maar eigenlijk heb ik er niets anders meer over te zeggen dan is gedaan in de beantwoording van de kamervragen naar aanleiding van het rapport van de enquêtecommissie: ik wist het niet en naar mijn idee is het niet gezegd. Het is geen kwestie van geheugenverlies of wat dan ook.

De heer **Hillen** (CDA): Ik heb gisteren ook de veronderstelling uitgesproken dat wat u heeft gezegd, op waarheid berust. Maar tegelijkertijd heb ik mij erover verbaasd dat een deskundige op het vakgebied van justitie als u, de dingen die zij tegenkwam niet met elkaar verbond, en daarbij niet tot een bepaald inzicht kwam. Ik heb met andere woorden gezegd dat ik de indruk krijg dat dit aan oppervlakkigheid is te wijten, en dat ik het zorgelijk vind dat iemand op die post blijkbaar de verbinding niet legt tussen de verschillende definities die haar onder ogen komen.

Minister **Sorgdrager**: Ik heb gezegd dat de heer Blok mij iets heeft verteld over een geheim traject. De notitie die daaraan ten grondslag lag, heb ik niet gezien. De heer Blok heeft mij een aantal dingen verteld. Ik vind dat in een opsporingsapparaat waarin met elkaar wordt samengewerkt, je er als leidinggevende aan wie gerapporteerd moet worden, van uit mag gaan dat je de informatie krijgt die je nodig hebt, en dat je niet vanuit een soort houding van ''misschien hebben ze me niet alles verteld'' vragen moet gaan stellen om achter de waarheid te komen.

De heer **Hillen** (CDA): Ik zal niet snel zeggen dat u vragen aan de heer Blok had moeten stellen, en als ik dat al doe, doe ik dat hoogstens vanuit de grondhouding dat u aan een half woord voldoende moet hebben, waar anderen misschien een heel boek voor nodig hebben.

Minister **Sorgdrager**: U heeft in uw eerste termijn verondersteld dat, wanneer sprake is van verschillende informanten, er dus sprake is van doorlevering. Daar ben ik het niet mee eens, want dat is niet zo.

De heer **Hillen** (CDA): Nee, ik heb het volgende gezegd. U zat als procureur-generaal in de hiërarchie van het openbaar ministerie aan de top. Met andere woorden: u kent uw vak, en u weet waar het over gaat. Als er mensen bij u komen en u een aantal zaken vertellen, moet u als geen ander in staat zijn verbindingen te leggen. U hoeft, lijkt mij, niet allerlei vragen te stellen om als vakvrouw, aan de top staande, al te weten wat er aan de hand is. Het valt mij op dat u die verbindingen niet heeft gelegd.

Minister **Sorgdrager**: Ik ga af op een verhaal dat iemand mij vertelt, en ik ga erop af dat iemand die dat doet, voldoende vertelt, zodat ik alles weet. Ik ga er niet van uit dat ik vervolgens via allerlei doorvragerij verbindingen moet gaan leggen om tot een andere conclusie te komen. Dat doe ik namelijk niet. Ik vind ook niet dat je op die manier met elkaar moet samenwerken.

De heer **Hillen** (CDA): Maar u draagt als procureur-generaal beleidsverantwoordelijkheid; u heeft een gezagspositie. Dan moet u toch het gevoel hebben dat u weet wat onder u aan de orde is? Uiteraard gaat u ervan uit dat degenen die onder u staan, u niet voorliegen; u gaat ervan uit dat zij de waarheid vertellen, voor zover dat op dat moment opportuun is. Maar zij kunnen er toch ook van

uitgaan dat u zo veel vakkennis hebt, dat u aan een half woord van hun kant voldoende hebt?

Minister **Sorgdrager**: Ik ga ervan uit ± en ik vertrouw daarop ± dat mensen mij vertellen wat ik weten moet. Ik vind niet dat ik op grond van een verhaal op de gedachte moet komen dat er honderden kilo's cocaÈne zijn doorgelaten.

De heer **Hillen** (CDA): Maar als bijvoorbeeld de heer Blok misschien zelfs bij meerdere gelegenheden heeft gezegd ± en dan gaat het er niet om of u dat heeft gehoord ± dat hij moet wennen aan die grote aantallen, zit hem blijkbaar iets dwars, dan is er blijkbaar iets wat hem opwindt. Ook anderen zullen dat toch opmerkelijk hebben gevonden. Hoe kan dat aan uw deur voorbij zijn gegaan, terwijl u doof noch blind bent? U wordt geacht het nog beter te weten dan anderen, omdat u aan de top zit.

Minister **Sorgdrager**: Uit de beantwoording van de kamervragen kunt u opmaken dat ik van mening ben dat de heer Blok niet tegen mij heeft gezegd dat hij moet wennen aan dit soort hoeveelheden, maar tegen een ander.

De heer **Hillen** (CDA): Dat zeg ik ook niet. Het feit dat hij dat heeft gezegd, geeft aan dat hij daarmee bezig was. Ik probeer erachter te komen hoe het komt dat die informatie, terwijl u aan de top staat en er blijkbaar in verschillende kringen over wordt gediscussieerd, u maar niet bereikt. Het gaat om informanten, om aflossing daarvan en om cocaÈne, en als die zaken in elkaars verlengde worden gelegd, kan dat leiden tot het besef dat er wordt doorgevoerd. U legt als topfunctionaris die verbinding echter niet, zodat u er ook geen kritische vragen over stelt.

Minister **Sorgdrager**: Ik weet als topfunctionaris niet precies wat de heer Blok bezighoudt als hij niet zegt wat hem bezighoudt.

De heer **Hillen** (CDA): Voor de laatste keer: op ieder ander vakgebied wordt degene die hoger in de hiÈrarchie zit geacht meer te weten dan degene die lager in de hiÈrarchie zit. Met andere woorden: als wordt gesproken over trajecten, moeilijke gevallen en alles wat daarbij hoort, moeten bij u toch lichten gaan branden, en dan moet u toch reageren? Als u dat niet doet, wekt u de indruk dat u het niet wilt weten, om welke redenen dan ook, of dat u het niet begrijpt?

Minister **Sorgdrager**: Operationele functionarissen bij het OM weten beter wat er in de praktijk gebeurt dan degenen die uiteindelijk met de toezichthoudende functie zijn belast. Degenen die toezicht moeten houden, moeten voldoende informatie krijgen om goed toezicht te kunnen houden.

De heer **Hillen** (CDA): Tijdens de persconferentie heeft de minister zelf gezegd ± wij hebben het er gisteren ook al over gehad ± dat zij zo geschikt was als minister van Justitie, want zij was op de hoogte van alles wat er omging bij het OM. Toen het echter om iets cruciaals ging, wist de minister het niet!

Minister **Sorgdrager**: Ik weet precies wat de cultuur van het OM is en waar het schort aan de communicatie. Dat weet ik, maar ik weet natuurlijk niet exact waar en wat voor opsporingshandelingen worden verricht.

De heer **Hillen** (CDA): Dan stelt zich de vraag of de minister zich als PG alleen met de communicatie heeft beziggehouden, want blijkbaar heeft zij naar buiten gekeken toen het ging om zaken die tot haar kwamen in verband met de onderzoeken. Daar heeft zij in ieder geval niet op gelet.

Minister **Sorgdrager**: Ik heb mij in die zin met communicatie beziggehouden dat ik vanaf het begin van mijn aantreden in Den Haag ervoor heb gezorgd dat de procedures over de communicatie op één lijn kwamen te zitten. Dat is ook gelukt. In mijn laatste vergadering op 7 juli is afgesproken volgens welke procedure welke gegevens naar de PG zouden gaan.

De heer **Hillen** (CDA): Ja, alleen de cruciale informatie heeft de minister kennelijk nooit bereikt.

Minister **Sorgdrager**: Die procedure kwam tot stand in juli. De heer Hillen heeft het over de beslissing in 1993, genomen door mijn voorganger. Het hof in Den Haag heeft daar al over geconstateerd dat de uitvoering van die beslissing, namelijk het binnenkomen van de cocaÈne, ook in 1993 is gerealiseerd.

De heer **Hillen** (CDA): Het blijft dan merkwaardig dat de minister, met al haar kennis van zaken, zo voorbij kon gaan aan de verschillende bouwstenen. Die gaven namelijk als geheel duidelijk zicht op een bouwwerk.

Minister **Sorgdrager**: Dat is de conclusie van de heer Hillen.

Mevrouw **Sipkes** (GroenLinks): Voorzitter! Ik wil een vraag stellen die wat meer te maken heeft met het zijn van vakvrouw. De minister gaf aan dat zij, toen zij in 1994 PG in Den Haag werd, heeft gevraagd of wat in Kennemerland gebeurde, in Den Haag ook gebeurde. De minister hoorde toen dat dit niet zo was. Dat heeft mij nogal verbaasd, juist omdat de minister een vakvrouw was en iemand die uit de vergadering van PG's kwam, waar een en ander al een aantal keren ter sprake was geweest. Het speelde toen allemaal. Gingen de stekels van de minister niet overeind staan als zij ook maar iets hoorde over het doorlaten of zelfs over het gecontroleerd afleveren, iets dat later niet het geval bleek te zijn? Wilde zij niet weten van alle ins en outs die in haar ressort plaatsvonden?

Minister **Sorgdrager**: Als PG kun je nooit van alle ins en outs op de hoogte zijn. Je kunt nooit weten wat er met al die opsporingshandelingen in je ressort gebeurt. Het was ook absoluut niet de gewoonte, nu nog niet, dat elke gecontroleerde aflevering aan de PG werd gemeld. Als ik, geÈnspireerd door de IRT-affaire, direct bij mijn aantreden in Rotterdam vraag ± daar was sprake van communicatieproblemen ± of dat soort dingen daar ook gebeurt, als ik dan te horen krijg dat men dat daar niet doet, dan ga ik daarop af. Ik vertrouw dat.

Mevrouw **Sipkes** (GroenLinks): Dat vond de minister dus voldoende. De minister geeft nu weer aan dat de cultuur zo niet was, dat je dat niet doet en dat je daarop afgaat. Ik wijs echter op de fax die de minister, toen zij nog PG was, aan de toenmalige minister heeft gestuurd. Daarin staat dat daar een keer over moet worden gesproken, omdat zij niet weet hoe het zit. Als je op een ander terrein komt, als je vermoedt dat het er

vlakbij zit, dat het daar misschien gebeurt, dan kan ik mij voorstellen dat je veel harder doorvraagt.

Minister **Sorgdrager**: Ik vind van niet. Als ik vraag of men dat soort dingen doet, net als bij het IRT is gebeurd, als ik krijg te horen dat dit niet het geval is, dan is dat voor mij voldoende. Het gestelde in de fax bedoelde ik veel breder, in die zin dat ik constateerde, door alle discussies naar aanleiding van het IRT, dat de relatie tussen politie en OM niet goed was. Dat heb ik de commissie-Donner ook gemeld. Het gezag van het OM over de politie was onvoldoende. De procedures en opvattingen binnen het OM liepen uiteen. Kennelijk kon dat, omdat er geen landelijke mogelijkheid bestond tot eenvormigheid. Dat waren mijn zorgen. Daar wilde ik graag over spreken. Daarom was ik zo blij met dat rapport van de commissie-Donner.

Mevrouw **Sipkes** (GroenLinks): Dat begrijp ik. Op het moment dat de minister naar een ander ressort overgaat, vraagt zij iets, maar vervolgens voegt zij zich helemaal naar de cultuur. Zij vraagt iets, zij krijgt te horen dat het niet zo is en daarmee is de kous af.

Minister **Sorgdrager**: Het feit dat ik dat vraag, is al anders dan de cultuur was.

Mevrouw **Sipkes** (GroenLinks): Neem mij niet kwalijk. Toen speelde de IRT. Het zou toch te gek voor woorden zijn als de minister die simpele vraag zelfs niet had gesteld! Het was toch logisch dat de minister vroeg wat er in haar ressort gebeurde! Het was toch logisch dat de minister dit niet aan de andere PG overliet, die dit toevallig in zijn portefeuille had!

Minister **Sorgdrager**: Zo is het niet. De PG van het ressort is het hoofd van het ressort en ziet toe op de opsporing in het ressort. Daarvoor moet hij informatie hebben en daarom vraagt hij zo nu en dan, maar dan meer algemeen, wat er gebeurt en wat er voor zaken zijn. Gericht vragen aan de CID-officier bij eerste kennismaking of hij dat ook deed, was niet de gewoonte. Maar voor mij was dat normaal. Daar heeft mevrouw Sipkes helemaal gelijk in.

Mevrouw **Sipkes** (GroenLinks): Dan heb ik nog een laatste vraag. De minister heeft dus gevraagd of het daar ook gebeurde en zij heeft toen met name gevraagd naar de deltamethode. Maar dacht men toen niet dat men het haar allemaal niet hoefde te vertellen, omdat de deltamethode niet werd toegepast en omdat deze PG het toch eens was met het doorlaten.

Minister **Sorgdrager**: Dat kan nooit, want men wist niet precies wat die deltamethode was. Dat weten wij eigenlijk pas voor een deel sinds de commissie-Wierenga en helemaal na het rapport van de enquêtecommissie. Het ging mij om de vraag ± en dat wist men heel goed ± of men ook die problemen had zoals bij het IRT, namelijk ingrijpende methoden en het doorlaten van drugs. Daar heb ik naar gevraagd.

Voorzitter! Een volgend onderwerp waar de Kamer over heeft gesproken is de XTC-zaak. Een aantal kamerleden heeft gevraagd welke maatregelen ik heb genomen, opdat ik voortaan wel volledig en juist door het openbaar ministerie en de ambtenaren wordt voorgelicht. Met de Kamer ben ik van oordeel, en dat zeg ik echt uit volle overtuiging, dat de grondslagen van onze democratische rechtsstaat in het geding komen als het parlement onvolledig of onjuist wordt geïnformeerd door het kabinet. Om die reden heb ik ook direct gereageerd door middel van de brief van 10 oktober 1995, toen ik door het onderzoek van de rijksrecherche ontdekte dat er feiten en omstandigheden bekend waren geworden die waarschijnlijk een ander licht konden werpen op de antwoorden op eerder gestelde kamervragen.

Ik benadruk dat ik mij er buitengewoon ongelukkig over voel dat ik de Kamer op dat moment onvolledig heb geïnformeerd. Dat is niet mijn aard en ik wil dat ook niet. In de brief van 1 mei jl. heb ik dat rechtgezet met de informatie uit het rijksrecherche-onderzoek, waarover ik inmiddels beschik. Ik zei al dat ik in dit verband onvolledig ben geïnformeerd door het openbaar ministerie. Ik heb al aan het openbaar ministerie en aan de betrokken officier laten merken dat hij een onjuiste afweging heeft gemaakt, ook via de voorzitter van het college van procureurs-generaal. Maar ook in het kader van het onderzoek naar het handelen en nalaten van de individuele leden van het OM zijn dit dingen die in hun beoordeling meespelen. Het gaat niet aan dat een lid van het openbaar ministerie zelf bepaalt wat nuttig is voor de minister en wat zij moet weten.

Ik heb de Kamer geïnformeerd over het onderzoek naar het handelen en nalaten van de leden van het openbaar ministerie per brief van 11 april 1996.

Mevrouw **Kalsbeek-Jasperse** (PvdA): Ik heb gevraagd naar de passende maatregelen, die eventueel al genomen zouden zijn. Van wanneer is de brief die de minister aan de Kamer schreef waarin staat dat zij de Kamer verkeerd had geïnformeerd, zonder dat zij het wist? Ik meen dat die van een maand of acht geleden is.

Minister **Sorgdrager**: Die is van oktober 1995.

Mevrouw **Kalsbeek-Jasperse** (PvdA): Het is nu mei. De minister wist toen toch al ongeveer hoe het gelopen was en wie haar verkeerd had ingelicht. Ik vind het een lange periode.

Minister **Sorgdrager**: De persoon zelf heeft natuurlijk al gehoord dat het niet juist is wat hij gedaan heeft. Ik wist echter nog niet zoveel, dat ik de Kamer kon inlichten hoe het werkelijk in elkaar zat. Daarvoor moest ik wachten totdat het rijksrecherche-onderzoek was afgesloten.

Mevrouw **Kalsbeek-Jasperse** (PvdA): Ik wil niet in personeelsdossiers treden, maar ik hecht er wel aan dat ambtenaren die hun minister verkeerd voorlichten niet alleen een briefje of een telefoontje krijgen. Zij dienen ook in formele zin te horen te krijgen wat er aan de hand is.

Minister **Sorgdrager**: In formele zin wordt het meegenomen in de procedure van de beoordeling van het personeel. Ik heb heel duidelijk laten weten dat het onjuist is dat ambtenaren zelf bepalen wat zij hun minister moeten vertellen. Ik bepaal wel hoe het vervolgens aan de Kamer wordt meegedeeld. Zo moet het gaan. Dat ben ik met mevrouw Kalsbeek eens.

De heer **Korthals** (VVD): Voorzitter! Een minister is verantwoordelijk voor alles wat de ambtenaren doen. Als zij fout wordt voorgelicht en dus de Kamer verkeerd inlicht, is dat een zware verantwoordelijkheid. In dit bijzondere geval zijn er best argumenten te bedenken, zeker nu de minister, toen zij wist dat het anders zat, op korte termijn de Kamer volledig heeft geÈnformeerd. Maar het is een heel ernstige zaak.

Minister **Sorgdrager**: Dat ben ik met u eens.

De heer **Korthals** (VVD): Daar zijn wij het over eens. Het is dus ook een bijzonder ernstige zaak als een ambtenaar de minister niet voldoende inlicht. Dan ben ik het met collega Kalsbeek eens, dat de periode, nadat u gehoord heeft dat de informatie niet volledig is geweest tot nu, wel heel lang is geweest. Er hadden best maatregelen kunnen worden genomen, niet alleen in de zin van ''zo kan het niet en de volgende keer niet meer'', maar wellicht ernstiger maatregelen. Dat staat helemaal los van het functioneringsonderzoek dat nog gaat komen. Immers, als er geen functioneringsonderzoek zou zijn geweest, dan had u toch ook uw maatregelen moeten nemen.

Minister **Sorgdrager**: Jawel, maar je moet ook even precies weten op welk punt die ambtenaar de minister verkeerd heeft ingelicht en hoe ernstig dat verkeerd inlichten is geweest. Het principe blijft daarmee hetzelfde, maar het gaat er natuurlijk wel om in hoeverre...

De heer **Korthals** (VVD): Dat was heel ernstig, want daarmee heeft de minister de Kamer verkeerd ingelicht. En dan raak je direct de vertrouwensrelatie tussen Kamer en minister. Daar mag dus geen enkel misverstand over bestaan.

Minister **Sorgdrager**: De enige verzachtende omstandigheid die ik kan aanvoeren, is dat de betrokken ambtenaar op zijn manier vond hoe hij met CID-informatie moest omgaan. Het is dus niet een feit ± zoals misschien wel gesuggereerd werd ± van vriendjespolitiek, van iemand uit de wind houden of wat dan ook. Er is gewoon een verkeerde afweging gemaakt inzake de wijze waarop hij met de wetenschap moest omgaan.

De heer **Korthals** (VVD): Dat begrijp ik wel. In wezen heb ik niets aan verklaringen daarover. Het is zeer ernstig en daar behoren dus maatregelen op toegepast te worden. Ik wil alleen zeggen dat de periode van oktober tot nu zeer lang is geweest en dat het, wat mij betreft, niets te maken heeft met het functioneringsgesprek dat de een of andere procureur-generaal nog met hem gaat voeren.

Minister **Sorgdrager**: Dit gaat helemaal niet over functioneringsgesprekken. Er moet duidelijk vast komen te staan op welk punt deze ambtenaar de minister verkeerd heeft geÈnformeerd en dat moet iets van een gevolg hebben. Daar ben ik het ook mee eens.

De heer **Dittrich** (D66): Ik heb nog een vraag gesteld naar aanleiding van deze zaak. U heeft de Engelse autoriteiten inmiddels geÈnformeerd. Ik wil graag weten wat hun reactie is geweest.

Minister **Sorgdrager**: Het rapport van de rijksrecherche is direct nadat het was verschenen, ter hand gesteld van de Engelse ambassadeur. Ik heb mijn Engelse ambtgenoot minister Howard inmiddels schriftelijk op de hoogte gesteld van de gebeurtenissen zoals die in het XTC-traject hebben plaatsgevonden. Ik heb hem ook bericht dat ik het werkelijk betreur dat er met medeweten van politie en justitie in Nederland transporten van verdovende middelen naar het Verenigd Koninkrijk hebben plaatsgevonden zonder dat de Engelse autoriteiten werden geÈnformeerd. Ik heb voorts gezegd dat ik uiteraard al het mogelijke zal doen om dergelijke dingen in de toekomst te voorkomen. Ik heb van de Engelse autoriteiten tot dusverre nog geen reactie gehad. Ik heb wel in een mondeling gesprek met de ''junior minister'', die in Nederland was, aangekondigd wat er aan de hand was. Wij hebben in elk geval geconcludeerd dat de Engelse en Nederlandse politie en justitie op een intensieve manier moeten samenwerken. Maar een officiÈle reactie op mijn brief heb ik nog niet gekregen.

Mevrouw **Kalsbeek-Jasperse** (PvdA): Ik heb nog even een vraag over de XTC-antwoorden. Toen de eerste serie antwoorden kwam, had ik onmiddellijk het gevoel dat er niets van klopte. Ik had het gevoel dat wij met een gigantische kluit in het riet werden gestuurd. Dat gevoel moet u toch zelf ook gehad hebben?

Minister **Sorgdrager**: Dat was zo. Ik heb namelijk voor de beantwoording van die vragen de officier van justitie speciaal naar het departement laten komen om mij uit te leggen wat er nu feitelijk aan de hand was.

Mevrouw **Kalsbeek-Jasperse** (PvdA): Bij die eerste serie al?

Minister **Sorgdrager**: Bij de tweede serie.

Mevrouw **Kalsbeek-Jasperse** (PvdA): De antwoorden in de eerste serie waren zo afhoudend en vaag geformuleerd. Dat was ''hupsakee, kluitje in het riet''. Dat gevoel moet u toch ook gehad hebben?

Minister **Sorgdrager**: Ik heb gehoord wat u daar al van gezegd heeft. Ik ben het ermee eens. Er was toen voor een zodanige beantwoording gekozen, omdat wij met een aantal operationele trajecten zaten waarbij het heel moeilijk was om het zo aan de Kamer mee te delen dat er geen verkeerde informatie vroegtijdig openbaar werd. Als u zegt dat u het gevoel heeft dat u met een kluit in het riet gestuurd werd, dan kan ik mij dat voorstellen. De bedoeling was het niet; het was alleen de bedoeling om ervoor te zorgen dat er geen operationele informatie bij de Kamer terechtkwam voordat die openbaar kon worden.

Mevrouw **Kalsbeek-Jasperse** (PvdA): Was uw afweging dus: ''het is te gevaarlijk en daarom moet het nu maar even zo''?

Minister **Sorgdrager**: Ja. Ik heb mij overigens al lang voorgenomen om dit er de volgende keer bij te zeggen.

Mevrouw **Kalsbeek-Jasperse** (PvdA): Dat lijkt mij ook heel handig.

Minister **Sorgdrager**: Dan weten wij tenminste wat er aan de hand is. Als de Kamer dan meer wil weten, kan ik altijd op een andere manier wat meer vertellen.

Sorgdrager

De heer **Hillen** (CDA): Voorzitter! Dit kan toch niet! Als de minister de Kamer niet juist inlicht omdat zij een beroep doet op het belang van de Staat voor haarzelf, moet de Kamer dat toch op enige manier te weten komen? Anders is het toch echt bewust verkeerd informeren?

Minister **Sorgdrager**: U haalt de eerste en de tweede serie vragen door elkaar.

De heer **Hillen** (CDA): Ik breng ze met elkaar in verband.

Minister **Sorgdrager**: De antwoorden op de eerste serie waren van een ontwijkende aard, zoals mevrouw Kalsbeek het uitdrukte. Er is daarbij geen kwestie van misleiding of wat dan ook. Bij de tweede serie was het mijn bedoeling om de Kamer zo volledig mogelijk te informeren, maar was ik zelf onvoldoende geÈnformeerd.

De heer **Hillen** (CDA): Bij de eerste serie is bij u de alarmbel dus niet gaan rinkelen?

Minister **Sorgdrager**: Ik begrijp de vraag niet. Ik heb gezegd dat ik mijn antwoorden op de eerste serie vragen met opzet zo heb geformuleerd, omdat het operationele informatie betrof. Ik heb ook al gezegd dat ik het een volgende keer zal laten weten wanneer het niet mogelijk is om exacte antwoorden te geven.

De heren Hillen en Dittrich hebben verschillende vragen gesteld over rijksrecherche-onderzoeken naar Kennemerland. De rijksrecherche heeft een onderzoek ingesteld naar het functioneren van de RCID Kennemerland; dat is hÉt rijksrecherche-onderzoek. Omdat er toen nog geen sprake was van een redelijke verdenking van schuld als bedoeld in het Wetboek van Strafrecht, was de opdracht om een onderzoek naar feiten te verrichten. Het was dus niet zozeer een strafrechtelijk onderzoek alswel een factfinding-onderzoek.

De opdracht was om een zo grondig mogelijk feitenonderzoek te verrichten naar de activiteiten, het functioneren en de werkwijze van de RCID Kennemerland gedurende de periode van 1990 tot heden. Bijzondere aandacht behoorde daarbij te worden geschonken aan het gebruik van bijzondere opsporingsmethoden. Tevens dienden de verantwoordelijken voor de RCID en de RCID-operaties zowel bij de politie als bij het openbaar ministerie in kaart te worden gebracht. Het onderzoek zou moeten resulteren in een rapportage met conclusies en aanbevelingen.

De heer Hillen vroeg of het normaal is dat er gekozen wordt voor een rapport met conclusies en aanbevelingen. Het eindrapport inzake het functioneren van de RCID Kennemerland bevat een aantal samenvattingen en een aantal bevindingen. Bij factfinding-onderzoeken is het normaal, althans niet abnormaal, dat de rijksrecherche daar een aantal bevindingen aan verbindt en een aantal aanbevelingen doet.

Hoewel het niet gebruikelijk is, heeft het kabinet mede op grond van de wens van de Kamer besloten het rapport inzake het functioneren van de RCID Kennemerland openbaar te maken. Maar de rapporten van de rijksrecherche bevatten doorgaans gevoelige informatie ten aanzien waarvan het opsporingsbelang vereist dat deze worden beschermd. Hier komt nog bij dat het rapport van de rijksrecherche betrekking kan hebben op personen en dat het oordeel, in hoeverre er in een concreet geval sprake is van strafrechtelijk verwijtbaar handelen, is voorbehouden aan de rechter. Het kabinet is dan ook niet voornemens ± ik vat het maar even samen ± om voortaan onderzoeken van de rijksrecherche openbaar te maken.

In antwoord op een vraag van de heer Hillen kan worden opgemerkt dat er geen geheim deel is van het rapport van de rijksrecherche. Het basismateriaal voor het eindrapport is echter relevant voor een strafrechtelijk onderzoek. Het opsporingsbelang vereist dat met die informatie heel voorzichtig wordt omgegaan. Het kabinet zal die informatie dan ook niet vrijgeven.

Het college van procureurs-generaal was opdrachtgever van het onderzoek. Als bewindslieden hebben wij ter zake geen instructies verstrekt, behalve de instructie van de minister van Justitie om CID-gegevens te verstrekken aan het onderzoeksteam. Een beschikking daartoe is opgenomen in het eindrapport.

Zoals ik zei, is er een feiten-onderzoek verricht. Er kon dan ook geen gebruik worden gemaakt van de dwangmiddelen die in het kader van een strafrechtelijk onderzoek kunnen worden toegepast. In het eindrapport zelf is te lezen dat het team is geconfronteerd met omstandigheden die het onderzoek naar de feiten bemoeilijkten.

De heer Dittrich heeft gevraagd of er nog een vervolgonderzoek wordt ingesteld. Op dat punt heeft het kabinet goede hoop dat een strafrechtelijk onderzoek dat op dit moment loopt alsnog licht gaat werpen op de vragen die door de rijksrecherche tot nu toe niet konden worden beantwoord. Het college heeft mij meegedeeld, dat het nu een onderzoek voorbereidt op basis van een misdaadanalyse waarin alle gevonden feiten worden betrokken.

De heer **Hillen** (CDA): Het rijksrecherche-onderzoek beoogde enerzijds een basis te bieden om ook strafrechtelijk actie te kunnen ondernemen en anderzijds poogde het ook om zoveel mogelijk gegevens boven tafel te krijgen. Is het ene doel niet strijdig met het andere? Wij zitten met het probleem dat ook de opstellers klagen over het feit, dat zij een hoop antwoorden niet hebben gekregen. Van mensen tegen wie een strafrechtelijk onderzoek gaat lopen, kun je niet verwachten dat zij zichzelf gaan belasten. De opzet als zodanig leidt er toch logischerwijze toe dat mensen niet gaan meewerken of geen antwoord gaan geven?

Minister **Sorgdrager**: Toen het rijksrecherche-onderzoek werd ingesteld was er geen enkele aanleiding voor het instellen van een strafrechtelijk onderzoek. Het was een onderzoek naar de feiten. Uit de feiten die boven tafel zijn gekomen is aanleiding gevonden vervolgens een strafrechtelijk onderzoek in te stellen.

De heer **Hillen** (CDA): Als je door de minister wordt gemotiveerd om mee te werken aan een dergelijk onderzoek, ben je toch bezig jezelf op termijn op te knopen als je verkeerde handelingen verricht zou hebben? De minister kan toch nooit verwachten dat alle vragen beantwoord zullen worden?

Minister **Sorgdrager**: Ik heb gezegd dat ik een beschikking heb gemaakt om CID-gegevens beschikbaar te stellen aan het team.

De heer **Hillen** (CDA): Ook op die vragen zijn niet alle antwoorden gekomen.

Minister **Sorgdrager**: CID-gegevens die er waren zijn beschikbaar gesteld.

De heer **Hillen** (CDA): Tenzij ze vernietigd waren.

Minister **Sorgdrager**: Dat is een ander verhaal. De beschikking is er en die was ook nodig om het team inzicht te geven in de CID-gegevens.

De heer **Hillen** (CDA): De opstellers van het rapport klagen over gebrekkige medewerking. Kunnen zij dat eigenlijk niet doen omdat aan datgene wat de minister heeft gevraagd in ieder geval is voldaan?

Minister **Sorgdrager**: Als de opstellers klagen over gebrek aan medewerking, dan bedoelen zij dat mensen niet geneigd waren om te verklaren. Mensen kunnen daarvoor hun motieven hebben, waarschijnlijk omdat zij vermoeden dat er strafrechtelijk gezien met hen iets mis is. Dat is het manco van een dergelijk onderzoek. Men moet zich wel realiseren dat als er een strafrechtelijk onderzoek is, je wel dwangmiddelen kunt gebruiken, maar als je verdachte bent, je helemaal het zwijgrecht hebt.

De heer **Hillen** (CDA): Dat ben ik eens met de minister. Maar dat betekent dat wij er rekening mee moeten houden, dat de waarheid nog wel ernstiger kan zijn dan in het rijksrechercherapport staat.

Minister **Sorgdrager**: Ik weet niet waar wij rekening mee moeten houden. De gegevens hebben wij. De rijksrecherche heeft het aantal vraagpunten geformuleerd, waarop zij nog graag een antwoord had gehad. Ik wacht dat af. Ik weet niet of het strafrechtelijk onderzoek dat boven water brengt.

Voorzitter! De heer Dittrich heeft gevraagd hoe het komt, dat het eerdere rijksrecherche-onderzoek naar de praktijken van de heer Langendoen geen belastend materiaal heeft opgeleverd. Waarschijnlijk wordt hier gedoeld in het bijzonder op het feitenonderzoek dat in 1994 in opdracht van de PG Amsterdam werd gestart naar het functioneren en de integriteit van de RCID in Kennemerland. Dit onderzoek hield verband met de gerezen spanningen tussen de heer Langendoen enerzijds en Van Belzen en Limmen anderzijds. Deze namen zijn ook in eerste termijn genoemd. Het onderzoek voerde de rijksrecherche tot de conclusie dat vooralsnog niet was gebleken dat aan de integriteit van de RCID Kennemerland c.q. de chef ervan getwijfeld moest worden. Aan dat oordeel lag ten grondslag dat het openbaar ministerie in Haarlem de door Langendoen afgelegde verklaringen bevestigde en dat ook de korpsleiding van het korps Haarlem volledig op de hoogte leek. Ook heeft meegespeeld dat de commissie-Wierenga aan de toepassing van de deltamethode niets onrechtmatigs waarnam. Dat is ook beschreven in het rapport van het onderzoek naar het functioneren van de RCID.

Voorzitter! Ik kom te spreken over de organisatie van de opsporing. Wettelijk neergeslagen normering vormt het rechtsstatelijk fundament van de bestrijding van georganiseerde criminaliteit. De enquÃte is dan ook in de eerste plaats een normeringsonderzoek, zoals bij de start van de enquÃte ook met nadruk is gemeld. In het debat met de commissie is gezegd dat het ging om een wetgevingsenquÃte. Zonder een adequate organisatie zal het fundament evenwel zonder invulling blijven. Naast normering is dan ook organisatie nodig om het gezag van en daarmee het vertrouwen in politie en justitie te herstellen.

Terecht worden door de commissie de drie elementen normering, organisatie en gezag in samenhang benaderd. Ook de Kamer benadrukt de samenhang, zo bleek in het debat met de commissie. Het kabinet onderschrijft deze samenhang eveneens met nadruk. Daar is ook daarom aanleiding voor omdat het normeringsvraagstuk natuurlijk niet is afgerond, niet nu omdat op basis van de uitkomsten van dit debat verder zal worden gewerkt aan het wetgevingsproces, niet in de toekomst omdat normering geen gestold proces zal blijken te zijn. Ontwikkelingen in de criminaliteit, voortschrijdende internationalisering van misdaad en de bestrijding daarvan, nationale en internationale ontwikkelingen in de jurisprudentie zullen voortdurend om alertheid en eventuele invulling vragen. Alertheid kan alleen maar worden opgebracht door een goede en goed werkende organisatie.

Zoals gezegd was de enquÃte in de eerste plaats een normeringsonderzoek. Hangende het onderzoek is het kabinet terughoudend geweest met normeringsvoorstellen. Dat was onvermijdelijk. Er zijn mensen die zeggen dat daarmee vertraging is opgelopen. In zekere zin is dat natuurlijk ook wel zo. Maar de meerwaarde van het werk van de enquÃtecommissie is zo groot en de uitgangspunten voor wettelijke normering als gevolg van dit debat zijn zo helder, dat nu met voortvarendheid verder kan worden gewerkt. Op het terrein van de organisatie liggen de zaken enigszins anders. Regeerakkoord en regeringsverklaring kondigen op dat terrein belangrijke ontwikkelingen aan.

Samengevat wordt de bestrijding van de georganiseerde criminaliteit geÈntensiveerd. Hiertoe zal een landelijk rechercheteam in het leven worden geroepen. Op basis van het rapport van de commissie-Donner wordt het openbaar ministerie gereorganiseerd. Met betrekking tot de reorganisatie is op dit moment dan ook sprake van een rijdende trein. Met instemming heeft het kabinet geconstateerd, dat de commissie de koers van deze trein op hoofdlijnen ondersteunt. Er wordt in het eindrapport met waardering gesproken over de lopende reorganisatie van het OM. Geclausuleerd, immers de meerwaarde moet de komende jaren volgens de commissie blijken, wordt steun betracht aan het concept van kernteams en van het landelijk rechercheteam.

Ik vind de reorganisatie van het OM een wezenlijk, misschien wel het meest wezenlijke onderdeel van mijn taken in deze kabinetsperiode. Ik vond al voor mijn aantreden dat het rapport van de commissie-Donner belangrijke aanzetten bood voor een noodzakelijke koerswijziging. De heersende cultuur kon op basis van de bestaande, ook wettelijke, verhoudingen niet doorbroken worden. Ik heb al gesproken over de hybridische positie van een PG, als lid van een landelijk overleg, maar met primair ressortelijke verantwoordelijkheid. Het ontbreken van een duidelijke positionering en van wettelijke verankering van de vergadering van procureurs-generaal en van de organisatie van het OM als geheel stond in de weg aan een

goed functioneren. De politieke beslissing om te reorganiseren was nodig om echte veranderingen te kunnen doorvoeren. Als minister geef ik daar nu leiding aan. Belangrijk daarbij was de instelling van hÉt college van procureurs-generaal als zelfstandige eenheid in plaats van de vergadering van procureurs-generaal en de benoeming van een nieuwe voorzitter van dat college.

Het college geeft dagelijks leiding aan het reorganisatieproces. Dat is nodig en dat leidt tot resultaten. Wij zijn er natuurlijk nog lang niet. Een proces als nu gaande is rond je natuurlijk niet in een paar maanden af, maar er gebeurt al veel. De zogenaamde non-interventiecultuur, het verschil tussen woorden en daden, wordt omgevormd tot een proces van werkelijke verandering, zo langzamerhand met betrokkenheid van het hele OM. Ik heb vertrouwen in dat proces. Onlangs heb ik de Kamer de eerste voortgangsrapportage toegestuurd. Daarover zullen wij op 22 mei met elkaar spreken. Voor die datum zal ik de brief van mevrouw Kalsbeek over de zaken Van der Valk en Kadijk beantwoorden. Die zijn natuurlijk heel kort en krachtig te beantwoorden, maar ik dacht dat wij ze beter in een wat breder kader konden plaatsen.

De positie van de minister van Justitie en die van het openbaar ministerie zijn nauw met elkaar verweven. Het is geen toeval dat de eerste aanbeveling van de commissie hier betrekking op heeft. Via het adagium ''geen bevoegdheid zonder verantwoordelijkheid, geen verantwoordelijkheid zonder verantwoording'' wordt de centrale gezagsrol van het OM in de opsporing benadrukt. De politieke verantwoordelijkheid van de minister van Justitie volgt meteen daarop. ''Het staat voor de commissie buiten kijf dat de minister van Justitie politiek verantwoordelijk is voor het doen en laten van het openbaar ministerie en dus ook voor de gebezigde opsporingsmethoden. Van de politieke verantwoordelijkheid is geen domein uitgesloten.''

Deze onbeperkte politieke verantwoordelijkheid vindt het kabinet met de commissie vanzelfsprekend. Discussie is mogelijk over de wijze waarop deze in de praktijk gestalte krijgt. Elke overheidsdienst met zelfstandige taken moet als professionele organisatie in staat zijn voor een belangrijk deel zelfstandig te kunnen opereren.

Vastgesteld kan worden dat de discussie over de relatie tussen minister en openbaar ministerie in de wetenschap een permanente is. Vastgesteld moet ook worden dat er overeenstemming bestaat over het uitgangspunt dat de afstand tussen het politiek bestuur en het openbaar ministerie groter behoort te zijn naarmate het om een geÈndividualiseerde beslissingen gaat en kleiner naarmate het om beleidsaangelegenheden gaat. De minister van Justitie houdt in de regel dan ook bewust afstand van de individuele zaaksbehandeling door het OM. Dit algemene uitgangspunt wordt naar ik meen ook al sinds jaar en dag door de Kamer onderschreven.

In het algemene deel van de beantwoording van de aan het kabinet gestelde vragen is nader ingegaan op de verantwoordelijkheid van de minister van Justitie ten opzichte van het openbaar ministerie. De volledige politieke verantwoordelijkheid wordt vooropgesteld. De gewenste distantie van de minister ten opzichte van het reguliere vervolgingsbeleid komt tot uiting. Dat zal ook zo blijven. Dat doet overigens geen afbreuk aan de verantwoordelijkheid van de minister. Voorop staat dat de macht die het openbaar ministerie vertegenwoordigt, onder democratische controle staat. U, Kamer, kunt mij, minister van Justitie, aanspreken op al hetgeen het openbaar ministerie verricht. De wijze waarop u en ik met onze bevoegdheden omgaan, is onze verantwoordelijkheid.

Belangrijker misschien nog wel dan die principiÈle uitgangspositie, is de manier waarop deze dan in de praktijk wordt geconcretiseerd. Je zou daarbij twee zaken kunnen onderscheiden. Hoe geef je in algemene zin vorm aan de verhouding tussen minister en departement en openbaar ministerie en hoe ga je daarmee om in het specifieke geval van bestrijding van georganiseerde criminaliteit?

Ik wil niet uitvoerig stilstaan bij die eerste vraag. Zoals u weet zijn zowel het departement als het openbaar ministerie voorwerp van wat ik maar noem een ingrijpende onderhoudsbeurt. De samenhang tussen die twee processen is evident. De secretaris-generaal van mijn departement en de voorzitter van het college voeren hierover ook regelmatig overleg. Ik verwacht dat na de zomer duidelijkheid kan worden gegeven over die organisatorische invulling, de relatie tussen OM en departement. De keuze voor de positionering van het OM als eÂeÂn organisatie is daarbij cruciaal. Alleen langs die weg kan door een gemotiveerde en adequate ondersteuning van de leiding van het OM beredeneerd verantwoording worden afgelegd en worden geadviseerd over de te voeren criminele politiek.

Hoe gaan wij nu invulling geven aan de verhouding tussen het OM en de minister bij de aanpak van georganiseerde criminaliteit? Allereerst door de verantwoordelijkheid van het OM strakker neer te zetten. Ik verwijs weer naar het algemene deel van het antwoord op de kamervragen. Daarin worden de aanbevelingen van de enquÊtecommissie op dit terrein op belangrijke hoofdlijnen gevolgd: Het OM behoudt het gezag over de opsporing. Het landelijk bureau van het openbaar ministerie krijgt een belangrijke taak bij de advisering over en de coÈrdinatie van het centrale beleid. De prioriteitenstelling van opsporingsonderzoeken van kernteams en het landelijke rechercheteam wordt aangescherpt. De toetsing van bijzondere opsporingsmethoden wordt verder aangescherpt, met de Centrale toetsingscommissie als adviesorgaan van het college van procureurs-generaal. De introductie van de figuur van de recherche-officier van justitie wordt voorbereid.

Het vervolgings- en opsporingsbeleid is in eerste instantie een professionele verantwoordelijkheid van het openbaar ministerie. Slechts in uitzonderingsgevallen behoort de minister vooraf in individuele gevallen gekend te worden. Ik ging hier al op in toen wij over het normeringsvraagstuk spraken. Dit neemt niet weg dat ik wel van algemene ontwikkelingen op de hoogte moet zijn. Anders kan ik natuurlijk geen verantwoording afleggen. Dus zal het college systematisch aan mij rapporteren, ten minste twee keer per jaar. Een keer per jaar wordt dan stilgestaan bij de ontwikkelingen in het criminaliteitsbeeld. Op basis hiervan kunnen ook beslissingen over prioriteitenstelling genomen worden.

Mevrouw Sipkes (Groen-Links).

Mevrouw **Sipkes** (GroenLinks): U zegt dat er principieel een afstand tussen het OM en de minister is. In de uitzondering die u maakt, dat muizegaatje in bijzondere gevallen, is er echter weer een heel nauwe relatie tussen de minister en het OM. Dan moet de minister immers vooraf schriftelijk toestemming geven voor bijzondere opsporingsmethoden zoals doorlaten. Hoe verhoudt dit zich tot elkaar?

Minister **Sorgdrager**: Ik heb gezegd dat de minister in individuele gevallen in beginsel afstand houdt en pas achteraf een oordeel geeft. Wanneer er iets bijzonders is, wordt de minister er vooraf in gekend. Wij hebben nu over de normering gesproken, maar het geldt bijvoorbeeld ook voor euthanasiegevallen. De minister wordt vooraf gekend in de uitvoering van een beslissing tot al dan niet vervolgen. In sommige gevallen komt de minister er dus dichter op te zitten en komt de politieke verantwoordelijkheid voor die individuele zaak duidelijker tot uitdrukking.

Mevrouw **Sipkes** (GroenLinks): Het uitgangspunt blijft de afstand tussen de minister en het OM. Alleen bij bijzondere opsporingsmethoden zoals doorlaten is er geen afstand. Dan is er geen sprake van dat de minister erin wordt gekend, maar gaat het om uitdrukkelijke toestemming van de minister. Dan wordt de minister er dus bij betrokken.

Minister **Sorgdrager**: Dan wordt de minister vooraf ertoe in staat gesteld, af te wegen of hij al dan niet gebruik wil maken van de aanwijzingsbevoegdheid van artikel 5 RO. Dat is formeel de situatie.

Het kabinet is het eens met de conclusie van de commissie dat het openbaar ministerie het gezag over de opsporing moet behouden. Met haar is het kabinet van mening dat het openbaar ministerie in potentie beschikt over de middelen en over de kennis om deze taak uit te voeren. Het al gememoreerde adagium van de commissie over de verantwoordelijkheid en de centrale plaats die zij het OM toekent, onderschrijven de noodzaak, voortgang te houden in de reorganisatie van het openbaar ministerie. Het kabinet heeft, zoals ik al opmerkte, met instemming geconstateerd dat de commissie de weg van het plan van aanpak onderschrijft. Ik ben daar blij om. In dat plan van aanpak wordt gekozen voor een centrale leiding, uitgeoefend door het college van procureurs-generaal. Het OM wordt neergezet als Â Â n organisatie en heldere gezags-, bevels- en verantwoordingslijnen worden uitgezet. Het gereorganiseerde openbaar ministerie zal ertoe in staat moeten zijn, zowel een hoogwaardig vervolgingsbeleid te voeren als daadwerkelijk gezag over de politie uit te oefenen.

De commissie kiest hierbij voor een veel strakkere betrokkenheid van de officier van justitie bij de opsporing dan de huidige. Alleen dan kan daadwerkelijk gezag worden uitgeoefend. Alleen dan zal wat de commissie de negatieve controle door het openbaar ministerie noemt, kunnen worden vervangen door een positieve controle. Het kabinet onderschrijft deze keuze.

Onmiskenbaar brengt dit behalve een zorgvuldig personeelsbeleid een forse kwalitatieve en kwantitatieve investering met zich.

Pas op Prinsjesdag zal vaststaan welke investeringen kunnen worden gedaan en waar die ingezet zullen worden. Besluitvorming door het kabinet over het uitgavenkader voor 1997 en verder geeft mij vertrouwen dat het kabinet ook op dit terrein zijn verantwoordelijkheid kan waarmaken. In elk geval kan ik u zeggen dat investeringen worden voorzien in de gehele strafrechtelijke keten, dus ook voor het openbaar ministerie en de zittende magistratuur. Ik zeg de heer Schutte en mevrouw Sipkes toe, dat ik het bij de behandeling van de begroting voor 1997 gedetailleerder zal aangeven.

Mevrouw **Kalsbeek-Jasperse** (PvdA): Het vertrouwen gaat ook zover, dat wat ik gisteren veronderstelde, juist is, namelijk dat er bij het kabinet een bereidheid zou moeten zijn om naast cellen en agenten ± berichten daarover hadden ons al bereikt ± extra geld uit te trekken voor de implementatie van Van Traa?

Minister **Sorgdrager**: Ja, ik zeg dat er mogelijkheden zijn om te investeren in de gehele keten: politie, openbaar ministerie, zittende magistratuur en cellen. Dat het in de publiciteit rond de cellen en de politie is geconcentreerd, kan ik niet helpen.

Mevrouw **Kalsbeek-Jasperse** (PvdA): Ik zoek naar geld gerelateerd aan de implementatie van de aanbevelingen van de enquÃ te-commissie.

Minister **Sorgdrager**: Dat ook. Maar er is natuurlijk geld nodig voor de versterking ± als men dat allemaal onder de implementatie van de

aanbevelingen wil vatten, vind ik dat uitstekend ± van de hele strafrechtelijke keten, kwalitatief en kwantitatief. Dat geld komt er.

De heer Van der Vlies vroeg naar recrutering en ondersteuning van leden van het openbaar ministerie. Mijn beleid is erop gericht om meer buitenstaanders, juist ook voor de hogere functies, in te laten stromen. U weet wellicht dat op dit moment de mogelijkheid voor het instromen van buitenstaanders er ook al is, maar dat is in hoofdzaak bij de aanvangsfuncties. Meer nog dan aan uitbreiding van het aantal officieren, zal gewerkt worden aan de versterking van het ondersteunend apparaat.

De commissie beveelt aan dat per politieregio een officier van justitie wordt aangewezen die als recherche-officier verantwoordelijk zal zijn voor de organisatie en het functioneren van de recherche, inclusief CID en ondersteunende eenheden. Het kabinet neemt deze aanbeveling over.

De verdeling van verantwoordelijkheden tussen recherchechef en recherche-officier moet hier uiteraard wel goed in de gaten worden gehouden. De recherche-officier moet niet de ''lijnchef'' van de baas van de recherche worden. De recherche-officier maakt deel uit van de parketleiding en is een officier van justitie. Met de commissie is het kabinet van mening dat de functies van recherche-officier, kernteam-officier, officier zware criminaliteit en CID-officier nauwkeurig omschreven moeten worden. Er mag geen onduidelijkheid bestaan over de afzonderlijke taken en de afstemming daartussen, maar ook mag er niet een wirwar van taken zijn, gericht op recherche, die uiteindelijk een onderlinge vermenging zijn. Wij moeten dus nog eens goed kijken hoe wij dat uiteindelijk vormgeven. Maar de kern is duidelijk: een recherche-officier in de leiding van het parket. Daar gaat het uiteindelijk om.

Het kabinet meent dat de werkzaamheden van de Centrale toetsingscommissie tot nu toe belangrijk zijn geweest. De enquêtecommissie constateert tekortkomingen, maar juicht wel het bestaan van deze commissie als vorm van intercollegiale toetsing toe. De enquêtecommissie constateert tevens dat de instelling van de Centrale toetsingscommissie heeft bijgedragen aan een verbeterde informatiepositie van de minister van Justitie.

De Centrale toetsingscommissie heeft een aanloopperiode nodig gehad, maar het gezag ervan is binnen het openbaar ministerie inmiddels onomstreden. Toetsing zal ook na wettelijke regeling van opsporingsmethoden nodig zijn. In lijn met de aanbeveling van de commissie bestond al het voornemen de Centrale toetsingscommissie anders te positioneren. De nieuwe toetsingscommissie zal een adviesorgaan van het college van procureurs-generaal zijn. Haar adviezen worden dus voorgelegd aan het college, dat op basis daarvan bindende aanwijzingen of richtlijnen kan vaststellen.

De enquêtecommissie benadrukte de noodzaak van een verbetering van de prioriteitenstelling van de kernteams en van de aansturing door het openbaar ministerie. De heer Van der Vlies stelde daar ook vragen over. Het kabinet heeft het standpunt van de enquêtecommissie in het algemene deel van de beantwoording van de door de Kamer gestelde vragen onderschreven. Al voor het verschijnen van het rapport werden daartoe aanzetten gegeven door het centrale beleidsorgaan van het OM dat zich bezighoudt met georganiseerde criminaliteit. Inmiddels wordt voortgang geboekt op het terrein van het ontwikkelen van nieuwe criteria, de ontwikkeling en inrichting van zogenaamde informatieknooppunten en het maken van kwalitatieve criminaliteitsbeeldanalyses. Ik verwacht dat in de tweede helft van dit jaar concrete resultaten zichtbaar worden.

Bij de organisatie van de opsporing vraagt in elk geval de plaats van de criminele inlichtingendiensten de aandacht. Geconstateerd is al dat deze in het verleden te zelfstandig opereerden en zich meer en meer gingen bewegen op terreinen die aan de tactische recherche raakten zonder dat er een goed zicht bestond op hun activiteiten door politieleiding en OM. Hiervoor doet de commissie een aantal aanbevelingen. Wij onderschrijven die. De CID'en zullen zich weer exclusief moeten gaan toeleggen op het verzamelen, bewerken en verstrekken van informatie. Het OM zal wettelijk het gezag over de CID-registers gaan uitoefenen. Dat vraagt een goede afstemming met de verantwoordelijkheid van de korpsbeheerder. Van alle relevante handelingen in het kader van de opsporing moet procesverbaal worden opgemaakt, althans dient schriftelijke vastlegging plaats te vinden.

De integratie van de verschillende onderdelen van de recherche, inclusief de CID, zal tot een herinrichting van de recherche leiden. Ook kwalitatieve verbeteringen verdienen de aandacht. Het project ''verbetering kwaliteit recherche'' is daarop toegesneden. Dat strekt zich overigens verder uit dan de aanpak van de georganiseerde misdaad alleen. Het rapport van de commissie maakt duidelijk dat bij de bestrijding van de georganiseerde criminaliteit juist ook gelet moet worden op beginnende criminele carrières en op zogenaamde middelzware criminaliteit.

Het advies van de Raad van hoofdcommissarissen over het sturingsmodel met verschillende sturingsniveaus, waarover de heer Hillen sprak, zal ik samen met mijn collega van Binnenlandse Zaken bekijken.

De heren Dittrich, Van der Vlies en Van Dijke hebben vragen gesteld over financieel rechercheren. Aandacht voor financieel rechercheren, dat wil zeggen de opsporing van crimineel verkregen vermogens, krijgt bij het verbeteren van het rechercheren aandacht. Ik heb daar al, vanaf het begin van mijn aantreden, prioriteit aan gegeven, omdat ik denk dat deze vorm van rechercheren uiteindelijk meer resultaat oplevert dan de traditionele vorm. In de eerste plaats is er het landelijk rechercheteam dat tot een van zijn taken heeft het ontwikkelen van financieel rechercheren. Bij dat team zijn structureel tien FIOD-medewerkers ondergebracht. Er wordt intensief samengewerkt met de Nederlandse vereniging van banken om achterstanden in kennis in te halen. Het Pluk-ze-beleid, dat een van de door mij vastgestelde prioriteiten voor het OM van dit jaar en ook volgend jaar is, krijgt steeds meer betekenis. Ik wijs verder op een recent initiatief van de Raad van hoofdcommissarissen, waarin recherchebreed verbeteringen op dit terrein worden voorgesteld.

Tijdens het debat met de enquêtecommissie kwam de vraag aan de orde welk zicht wij hebben op opsporingsactiviteiten van buiten-

landse instanties. In de antwoorden van het kabinet is gewezen op de richtlijnen die in samenwerking met het ministerie van Buitenlandse Zaken zijn opgesteld.

De heer **Van der Vlies** (SGP): Ik wil een vraag over de financiÈle recherche kort samenvatten. Is, met alle inspanningen die er geweest zijn ± mijn lof daarvoor ± daar bovenop toch geen forse inhaalslag nodig? U zegt dat er al heel veel gebeurt en ik zie dat ook wel. U zegt ook dat daar winst is te boeken, in dubbele betekenis. Ik zou er dan nog iets extra bovenop willen doen.

Minister **Sorgdrager**: Dat klopt, voorzitter. Misschien heb ik mij niet duidelijk genoeg uitgedrukt. Financieel rechercheren is een van de prioriteiten van mijn beleid. Ik heb daar al heel veel in geÈnvesteerd, maar het niveau aan kennis is er nog lang niet. Ik ben daar nog mee bezig. Daarom heb ik contact gelegd met de Nederlandse vereniging van banken zodat wij kennis kunnen uitwisselen. De banken helpen ons bij het opvijzelen van de kennis. Wij moeten proberen te laten zien, dat deze manier van rechercheren resultaat heeft. Voor het bijspijkeren van de kennis bij de fraude-officieren van justitie van het openbaar ministerie zijn cursussen ontwikkeld en bovendien zijn er nogal wat mensen van de belastingdienst of de FIOD als officier van justitie bij het OM binnengekomen. Langs die lijnen hebben we de financiÈle expertise binnengehaald.

De heer **Van der Vlies** (SGP): Het was al een prioriteit in uw beleid. Nu hebben wij ook het enquÃterapport, maar levert dat op korte termijn iets op wat betreft de capaciteit? Ik begrijp best dat niet alles in Ã Ã n dag kan, maar ik zou zo graag zien dat er iets bovenop werd gedaan, opdat zichtbaar is dat er een prioriteit ligt die een accent krijgt na de discussie van de laatste maanden.

Minister **Sorgdrager**: Ik voel mij hierdoor geÈnspireerd om dat schepje er nog bovenop te doen. Het landelijk rechercheteam is echter nog in ontwikkeling. Ik voel mij aangespoord om juist de financiÈle recherche bij de CRI verder te ontwikkelen.

De heer **Van Dijke** (RPF): Voorzitter! Ik had de minister een vraag gesteld met betrekking tot het wetsvoorstel confiscatie crimineel vermogen, dat is ingetrokken. Had de minister het niet beter, met de wijsheid van de terugblik, kunnen veranderen, had zij niet beter tegemoet kunnen komen aan die kritiek, of bereidt zij nog andere, soortgelijke, wetgeving voor?

Minister **Sorgdrager**: Voorzitter! De middelen die wij hebben, worden op dit moment nog niet eens optimaal gebruikt. We moeten dus eerst eens kijken of wij niet een beter resultaat kunnen krijgen met de huidige middelen. Bijvoorbeeld de Pluk-ze-wetgeving geeft nog legio mogelijkheden, waar nog onvoldoende gebruik van wordt gemaakt. Naar mijn mening moet eerst de financiÈle expertise op peil worden gebracht en is er dan nog een tekort, dan kan worden bezien of nog aanvullende wetgeving nodig is.

De heer **Van Dijke** (RPF): Pluk-ze is ten principale natuurlijk een ander spoor en heel wat anders dan confiscatie van crimineel vermogen. Moeten wij niet ook dat middel of iets wat daarop lijkt te baat nemen om die criminaliteit in de ziel aan te pakken?

Minister **Sorgdrager**: Als wij verder zijn met het financieel rechercheren, zal ik bezien of er een gat is dat op die manier opgevuld moet worden.

Voorzitter! Ik herhaal, dat de richtlijnen voor de buitenlandse liaison-officieren zijn opgesteld in samenwerking met het ministerie van Buitenlandse Zaken. Buitenlandse liaison-officieren mogen geen zelfstandig onderzoek en opsporingshandelingen verrichten. Zij berichten over hun werkzaamheden aan de CRI. De CRI is belast met de begeleiding van betrokkene onder regie van de landelijke officier van justitie. De noodzaak van toezicht neemt onmiskenbaar toe, nu de georganiseerde criminaliteit in toenemende mate grensoverschrijdend moet worden aangepakt. Een aanscherping van de bestaande richtlijnen moet misschien tegen die achtergrond nog eens worden overwogen. Ik heb echter niet de indruk dat Nederland nu als proeftuin wordt gebruikt.

Voorzitter! De heer Dittrich heeft een vraag gesteld over de financiering van de kernteams. Vooralsnog handhaaft het kabinet de huidige structuur, maar als bij de periodieke evaluatie blijkt dat de bestaande manier van financieren een knelpunt blijkt voor het centraal aansturen en functioneren van de kernteams, zal voor het systeem van centrale financiering worden gekozen.

De heer **Dittrich** (D66): Wanneer vindt die periodieke evaluatie dan plaats? Zowel de commissie-Wierenga als de enquÃtecommissie heeft dit als knelpunt gesignaleerd en hierover desbetreffend geadviseerd.

Minister **Sorgdrager**: Dat klopt. U zult zich herinneren, dat wij vorig jaar februari een gesprek hebben gehad met de IRT's om te kijken wat de stand van zaken was. Wij zullen in de maand juni wederom een gesprek hebben om te kijken hoe de situatie dan is. Als die niet conform de verwachtingen is, zullen wij maatregelen overwegen.

Voorzitter! Ik kom vervolgens te spreken over het herstel van vertrouwen. Dankzij de commissie ± en gevoed door de discussie in samenleving en wetenschap ± komen wij, kabinet en parlement, tot besluitvorming over de te varen koers. Wij, minister Dijkstal en ik, lichten in dit debat de voornemens van het kabinet toe. De Kamer zal binnenkort haar eindoordeel over de aanbevelingen van de commissie geven. Vervolgens is het dan de taak van het kabinet om uitvoering te geven aan datgene wat wij in gemeen overleg hebben besloten.

Centraal in de benadering van alle woordvoerders staat de noodzaak van herstel van vertrouwen in politie en justitie. Er is daarbij aangetekend, dat het niet terecht zou zijn als al hetgeen politie en justitie doen, in het teken van de gesignaleerde tekortkomingen werd gesteld. Waardering wordt uitgesproken voor de inzet waarmee politiemensen, officieren van justitie en rechters ± op eigen gezag voeg ik aan deze reeks toe: het personeel van gevangeniswezen, mensen van de reclassering en raden voor de kinderbescherming ± bij het stoppen van de val van jongeren in de criminaliteit invulling geven aan hun zware maatschappelijke taken. Met de Kamer is het kabinet van oordeel dat het voorgaande niet wegneemt dat gewerkt moet worden aan herstel van vertrouwen, juist ook in het belang van de velen die zich

dagelijks met grote inzet aan die taken wijden.

Herstel van vertrouwen vraagt om normering, organisatie en gezag. Herstel van vertrouwen vraagt om respect voor elkaars positie en om gezonde verhoudingen. Het vraagt dus ook om een afgewogen oordeel over de rol die functionarissen hebben gespeeld en over de mogelijkheden om in de nieuwe verhoudingen een rol te kunnen spelen.

In het kabinetsstandpunt wordt stilgestaan bij de cultuur van het openbaar ministerie en de politie. Het praten over cultuur heeft soms iets gratuits. ''De cultuur moet anders.'' ''Het gaat niet om de structuur, maar om de cultuur.'' Veelal blijft vervolgens onduidelijk wat bedoeld wordt en hoe wij ermee om moeten gaan. Dat is begrijpelijk, want cultuur is meer een houding, iets van onbenoemde uitgangspunten, dan een vastomlijnd begrip. Dat maakt het ook zo moeilijk om op bevel een cultuur te veranderen. Wij hebben geprobeerd aan te geven waar het in concreto om gaat. Bij het openbaar ministerie gaat het om modern gezag, om consistentie, om professionaliteit, om openheid en om de erkenning van de noodzaak om verantwoording af te leggen. Een cultuuromslag bereik je niet van de ene op de andere dag. Je begint niet vanaf de eerste dag van de schepping, maar met inachtneming van een verleden en vaak is dat een beladen verleden. Dat is niet zo erg, mits maar de echte bereidheid bestaat om te veranderen. Dat aspect speelt ook mee bij het beoordelen van personen en het voeren van een management-development-beleid.

Ik heb begrip voor het verlangen van de Kamer snel duidelijkheid te krijgen over personele consequenties. De politieke rationaliteit vraagt om een afronding van het verleden en om een nieuw begin. Gesproken wordt over de noodzaak van een soort catharsis. Voor herstel van vertrouwen is een duidelijke markering, ook op dit punt, nodig.

Naast de politieke rationaliteit staat die van het zorgvuldig handelen jegens personen. Wij hebben het hier niet over een ritueel proces, maar over zaken die diep kunnen ingrijpen.

De heer **Van Dijke** (RPF): Voorzitter! De minister grijpt het punt van de politieke rationaliteit aan om iets aan het personeelsbeleid te doen. Is er naast die politieke rationaliteit een managementwerkelijkheid die vereist op dat punt tot maatregelen te komen?

Minister **Sorgdrager**: Voorzitter! In het voorgaande van mijn betoog heb ik uitvoerig aangegeven wat ik nodig vind bij de hele verandering van het openbaar ministerie die ik in het kader van de reorganisatie doorvoer: beter management, beter gezag, betere verhoudingen en betere communicatie.

De heer **Van Dijke** (RPF): Het gaat niet alleen om vage verbeteringen, maar het gaat, doorgeredeneerd, om verbeteringen met betrekking tot personen: die man of vrouw zit daar niet goed, die moet daar weg, daarvoor moet een ander komen.

Minister **Sorgdrager**: Dat hoort bij een reorganisatieproces en bij management-development-beleid. Maar u moet zich wel realiseren dat bijna het hele OM bestaat uit personen. We zullen dus in beginsel door moeten gaan met de mensen die er nu zijn. Misschien moeten we mensen verplaatsen, een andere functie geven en/of bijscholen, maar nogmaals, we moeten het in principe hebben van de mensen die er zijn.

Ik zei al dat de politieke rationaliteit staat naast een zorgvuldig handelen jegens personen. We hebben het hier niet over een ritueel proces, maar over zaken die kunnen ingrijpen, niet alleen in de levens van betrokkenen, maar ook in de organisaties waarvoor zij verantwoordelijk zijn. Dat vereist zorgvuldigheid. Het kabinet wil verantwoording afleggen over de wijze waarop die functionarissen zullen worden beoordeeld.

Collega Dijkstal zal in zijn betoog ingaan op enkele algemene rechtspositionele zaken. Uiteraard zal hij tevens ingaan op de wijze waarop met politiefunctionarissen zal worden omgegaan. Ik ga nader in op het traject met betrekking tot het openbaar ministerie. Voorop staat dat zowel het functioneren van politiepersoneel als dat van leden van het openbaar ministerie zeer serieus wordt getoetst. De intensiteit van de beide trajecten is hetzelfde, zij het dat de personeels-verantwoordelijkheden van beide ministers verschillend zijn. Ook dat is in de eerste termijn van de Kamer al uitvoerig aan de orde geweest. De hoofdlijnen van de wijze waarop het functioneren van leden van het openbaar ministerie wordt getoetst, zijn in het kabinetsstandpunt vermeld. Als bijlage bij het kabinetsstandpunt is mijn brief van 11 april jl. aan het college van procureurs-generaal gevoegd.

Al voorafgaand aan het rapport van de commissie heb ik het overleg met het college van procureurs-generaal en de NVVR in gang gezet over de opzet van een onderzoek naar het functioneren van die individuele leden van het OM. Afronding daarvan kon pas plaatsvinden na het uitbrengen van het rijksrechercherapport over de CID Kennemerland.

Het functioneren van de zittende procureurs-generaal wordt getoetst in het onderzoek onder leiding van de procureur-generaal bij de Hoge Raad, de heer Ten Kate. Hij zal mij, naar ook vandaag de verwachting is, eind mei rapporteren. Onderdeel van zijn onderzoek is het ontwikkelen van een toegesneden toetsingskader. Op basis van zijn rapportage zullen beslissingen worden genomen.

Het onderzoek naar het functioneren van de overige daarvoor in aanmerking komende leden van het openbaar ministerie zal worden verricht onder verantwoordelijkheid van het college van procureurs-generaal. De eerste fase van het onderzoek betreft een aan mij uit te brengen advies, tot welke leden van het OM het onderzoek zich zal uitstrekken. Ik verzocht het college al op 18 april, mij hierover te berichten. Het college heeft mij mondeling en op 22 april schriftelijk bericht, niet in staat te zijn het gevraagde gemotiveerde advies te geven voor eind mei. De reden daarvoor was, dat naast individuele leden, van wie op basis van de voorliggende stukken kan worden vastgesteld dat zij niet respectievelijk wel voor een dergelijk onderzoek in aanmerking komen, ook gemotiveerd besloten moet kunnen worden over personen, van wie pas na completering van het dossier vast kan komen te staan of zij verder onderzocht dienen te worden. Ik heb begrip voor dat standpunt, zodat ik mij daardoor heb laten overtuigen. De zorgvuldigheid jegens mensen wint hiermee aan kracht, terwijl de duur van het onderzoek als zodanig ± dat is voor mij heel belangrijk ± niet toeneemt.

Sorgdrager

De heer **Hillen** (CDA): Ik wil toch nog even doorgaan op die datum. U zegt dat er uiteraard zorgvuldigheid jegens mensen moet worden betracht, wat ik meteen wil onderschrijven. Maar het enquêterapport is uitgekomen op 1 februari, en u bent tussentijds op de hoogte gehouden van de vorderingen van het onderzoek van de rijksrecherche. Op 11 april heeft u geen inhoudelijke, maar een procedurele brief doen uitgaan. Die brief had toch ook al kunnen uitgaan op 2 februari? U had toch tijd kunnen winnen met het klaarmaken van de procedure, zodat u meteen inhoudelijk had kunnen beginnen na het verschijnen van het rapport van de rijksrecherche? Daarmee heeft u toch zelf op zijn minst zes tot zeven weken verspeeld?

Minister **Sorgdrager**: Ik wilde met de definitieve vaststelling van de procedure wachten tot ik alle gegevens in elk geval op papier had, dus ook met het rapport van het rijksrecherche-onderzoek. Maar dat neemt niet weg, dat ik voor die tijd natuurlijk al bezig ben geweest met het creëren van de procedure, het aanzoeken van de personen daarvoor, het overleg met de NVVR, met het college van procureurs-generaal etcetera. Die tijd heb ik benut. Ik ben er dus niet pas mee begonnen op het moment dat het rijksrechercherapport uitkwam. Ik ben er ook niet pas mee begonnen op het moment dat het rapport van de enquêtecommissie uitkwam. Zoiets kost tijd. Daarom heb ik al voor die tijd gekeken naar vragen als: Langs wat voor soort procedure moet dat gebeuren? Wat wil je toetsen? Hoe wil je dat doen? Pas bij het uitkomen van het rapport van de rijksrecherche had ik een overzicht van wat de procedure feitelijk zou gaan inhouden qua tijd, qua soorten onderzoeken en qua categorieën mensen. Daarom heb ik de procedure op die manier gekozen.

De heer **Hillen** (CDA): Dat klinkt reuze indrukwekkend. De vraag doet zich wel voor welke zin anders zou zijn geweest in de procedurele brief van de minister als zij het rijksrechercherapport niet had gekend. Op het niveau van PG's of daaronder, op het niveau van hoofdofficieren van justitie, weet je toch van tevoren welke procedure je gaat kiezen, ongeacht het materiaal?

Minister **Sorgdrager**: Voordat je een procedure vaststelt, moet je via het overleg met de betrokken organisaties een idee hebben van de omvang van het komende onderzoek. Ik kon die omvang pas bepalen op het moment dat het rapport van de rijksrecherche uitkwam.

De heer **Hillen** (CDA): In zoverre, dat de minister heeft gevraagd wat de omvang precies zou moeten zijn en dat zij daar een antwoord op heeft gehad. Die vraag had allang gesteld kunnen zijn. De brief van de minister bereikte ons overigens terwijl wij aan het debatteren waren. Toen was de brief een week uit. Als de minister daar zo mee bezig is geweest, waarom heeft zij de Kamer niet van de vorderingen op de hoogte gebracht?

Minister **Sorgdrager**: Ik heb die brief naar het college van PG's gestuurd. Het was geen geheime brief, maar ik was van plan ± de Kamer is de inhoud van de brief overigens eerder ter ore gekomen ± om de brief bij het regeringsstandpunt te voegen, zodat de Kamer precies zou weten wat de procedure was. Dat heeft de heer Dijkstal ook gedaan. Ik vond het prima dat de inhoud van de brief op een gegeven moment in de Kamer bekend werd. Als de Kamer mij had gevraagd om die brief te overleggen, dan had ik dat gedaan, maar ik had mij die procedure op die manier gedacht.

De heer **Hillen** (CDA): Wij hadden geen kennis van de brief. Daarom hebben wij in het kamerdebat ook gesproken over mogelijke personele consequenties. Het zou logisch zijn geweest dat de minister de Kamer had laten weten wat zij van plan was wat betreft de personele consequenties.

Minister **Sorgdrager**: Ik heb de Kamer antwoord gegeven op een groot aantal vragen. Op verzoek van de Kamer is vervolgens een regeringsstandpunt meegedeeld. Het lijkt mij niet meer dan logisch dan dat je in een regeringsstandpunt ook meedeelt op welke manier je denkt om te gaan met de personele consequenties.

De heer **Hillen** (CDA): Het OM en de politie verkeren al enige jaren in een crisis. Op 1 februari komt een rapport uit. Kort daarop, eind maart, komt het rijksrechercherapport uit. Ik ben van mening dat de termijnen waarbinnen is gereageerd, ongelooflijk lang zijn. Bij tal van andere crises moet toch veel sneller worden gereageerd!

Minister **Sorgdrager**: Een zorgvuldige procedure kost tijd. Ik wijs de heer Hillen erop dat de uiteindelijke einddatum van het onderzoek wat dat betreft niet veel anders is. Je kunt de procedure pas vaststellen als je weet waar je het over hebt. Dat wist ik pas op het moment dat het rapport van de rijksrecherche er was.

De heer **Hillen** (CDA): Ik erken de noodzaak van zorgvuldigheid. Wil dat zeggen dat de minister met ons van mening is dat niet iedereen op zijn plaats kan blijven zitten?

Minister **Sorgdrager**: Dat is een heel andere vraag. Ik weet dat nog niet. Ik vorm mij daar pas een mening over als ik het resultaat van het onderzoek heb. Wat wenselijk is en wat mogelijk is, dat zijn twee verschillende dingen.

De heer **Hillen** (CDA): Sluit de minister niet uit, gegeven de zorgvuldigheid, dat zij niemand verplaatst en dat met name op gezagsniveau iedereen blijft zitten?

Minister **Sorgdrager**: Ik loop niet vooruit op de resultaten van het onderzoek.

Dan nog iets over het tijdschema. Ik heb gezegd dat daar eind mei adviezen over komen. De rapportage over de uiteindelijke beoordeling van de mensen vindt plaats in juli. Zo snel mogelijk daarna zal afronding plaatsvinden, uiteraard na consultatie van deskundigen, bijvoorbeeld de landsadvocaat. Dan zullen beslissingen worden genomen.

Mevrouw **Kalsbeek-Jasperse** (PvdA): Voorzitter! Nog een vraag over het toetsingskader waar de heer Ten Kate mee moet werken. De minister heeft zelf gezegd ± misschien staat het in de brief van de PG's, want dat staat mij niet helemaal meer bij ± dat dit moet naar de normen die toen golden. Daar heb ik vragen over gesteld. Ik vroeg mij af of die normen er überhaupt waren en als ze er waren, of ze elkaar niet tegenspraken en wat dit in de praktijk betekent.

Minister **Sorgdrager**: Dat betekent dat je mensen moet beoordelen in de situatie waarin zij toen werkten. Je kunt mensen niet beoordelen met de wetenschap die je nu hebt. Je moet je eerst afvragen wat iemand die leiding gaf in het OM geacht werd te weten en volgens die norm kan je iemand beoordelen.

Mevrouw **Kalsbeek-Jasperse** (PvdA): Het probleem daarvan is dat onder andere het rapport van de enquêtecommissie aantoont, dat er binnen het OM uiteenlopende opvattingen waren over de vraag op welke wijze men zijn gezag moest uitoefenen, en daar gaat het natuurlijk om. De vraag is of aan de ene of de andere opvatting wordt getoetst. Was het niet het probleem dat men er als het ware vrij in was omdat er verschillende opvattingen waren?

Minister **Sorgdrager**: Over het leiding geven aan een organisatie bestaat niet zoveel verschil van mening. Er waren alleen verschillende opvattingen over wie waarvoor toestemming moest geven. Dat klopt. Daar heeft mevrouw Kalsbeek gelijk in. Ik denk dat wij daarnaar moeten teruggaan. Het kan niet zo zijn dat alles kan blijven zoals het was, nadat wij dit hebben geconstateerd. Daarom heb ik juist de heer Ten Kate gevraagd om nog eens goed te kijken naar de manier waarop dat vorm moet worden gegeven.

Mevrouw **Kalsbeek-Jasperse** (PvdA): Ik denk dat het, eerlijk gezegd, ook voor de Kamer belangrijk is dat zij weet waaraan precies wordt getoetst. Ik zou dat zelf ook willen weten om mee te kunnen beoordelen of deze toets reëel is. Het is nu heel vaag. Dan kom je al snel tot de conclusie dat er geen sprake was van kwade wil, dat men toen ongeveer werkte volgens de normen die toen golden en dat die mensen ook allemaal hun best deden.

Minister **Sorgdrager**: Ik denk dat mevrouw Kalsbeek het nu iets te vaag voorstelt. Er is natuurlijk best een aantal concrete punten. In de brief die ik heb geschreven worden de concrete normen niet gepreciseerd. Dat bevestig ik. Ik heb daarom juist ook aan de heer Ten Kate gevraagd om dat kader op te stellen. Als de Kamer dat wil, dan zal ik haar laten zien wat ik heb gedaan, hoe ik het heb gedaan en waarom ik het heb gedaan, als ik het materiaal compleet heb.

De heer **Schutte** (GPV): Is het een uitgangspunt van het kabinet om zoveel mogelijk gelijkwaardige vormen van beoordeling toe te passen bij Binnenlandse Zaken en Justitie, teneinde te voorkomen dat de kritiek achteraf zou zijn dat mensen niet gelijkwaardig zijn behandeld, waardoor een wissel wordt getrokken op het herstel van het vertrouwen, wat tenslotte de inzet van de minister is?

Minister **Sorgdrager**: Voorzitter! De heer Schutte gebruikt het goede woord en dat is het woord ''gelijkwaardig''. Gelijk kan het niet zijn omdat de posities verschillend zijn, maar wij proberen dat zoveel mogelijk op een gelijkwaardige manier te doen.

De heer **Schutte** (GPV): Daar kunnen wij dus straks ook het resultaat op toetsen.

Minister **Sorgdrager**: Op een handelen van een individueel lid van het openbaar ministerie waartegen naar aanleiding van het rapport van de commissie of het rijksrecherche-rapport gedocumenteerde bezwaren zijn gerezen, kunnen dezelfde rechtspositionele maatregelen worden getroffen als tegen een ambtenaar die deel uitmaakt van de korpsleiding die bij het KB wordt benoemd. Het advies van de landsadvocaat gaat onder meer daarover. Dat advies is bij het kabinetsstandpunt gevoegd. Wij spreken dan over de volgende maatregelen: disciplinaire strafoplegging, ontslag wegens ongeschiktheid, ontslag op andere gronden en gedwongen plaatsing in een andere functie. De normen voor het treffen van maatregelen zijn de gebruikelijke ambtenaarrechtelijke normen.

De vraag of deze te knellend zijn, moet beantwoord worden in een bredere discussie over de rechtspositie van ambtenaren. Ook in het kader van een modern management-development-beleid is het voorstelbaar dat flexibeler plaatsingsmogelijkheden gewenst zijn. In het kader van de reorganisatie van het openbaar ministerie wordt daaraan ook aandacht besteed. Plaatsing bij het OM als zodanig en niet bij een bepaald arrondissement kan waarschijnlijk al voor meer flexibiliteit zorgen.

Overigens zijn de mogelijkheden om te komen tot gedwongen plaatsing in een andere functie voor leden van het OM al wat groter dan voor politiemensen. In het Besluit algemene rechtspositie politie zijn de bepalingen daaromtrent strenger dan in artikel 57 van het ARAR dat op het OM-personeel van overeenkomstige toepassing is. Vast staat evenwel dat voor het treffen van alle genoemde rechtspositionele maatregelen, afronding van dat onderzoek nodig is. Dat is dus juli en daarna komt de beslissing.

De heer **Hillen** (CDA): Ik heb een aantal opmerkingen gemaakt over de cultuur bij uw dienst. Ik heb gewezen op lekkende ambtenaren, elkaar bestrijdende ambtenaren en interviews gevende ambtenaren die elkaar de oren wassen. Ik heb de veronderstelling geuit dat het binnenskamers nog wel eens erger zou kunnen zijn. Wat gaat u daartegen ondernemen?

Minister **Sorgdrager**: Voorzitter! Ik ben bang dat wij op dit moment moeten constateren dat de situatie binnen de organisatie, wat dat betreft, niet optimaal is. Wij zitten in een heel moeilijke periode. Er wordt gereorganiseerd. De politie heeft nog te maken met de naweeën van een reorganisatie. Mensen hebben het moeilijk. Je merkt dat mensen zich niet helemaal gelukkig voelen in de situatie waarin zij zich bevinden. Wanneer het beter gaat, wanneer er uitzicht is, wanneer wij verder gaan met de reorganisatie, wanneer wij weten waar wij naartoe moeten, zullen mensen zich ook weer prettiger voelen in de organisatie en weten waar zij aan toe zijn. Elementen van zich niet prettig voelen, zijn de dingen die de heer Hillen noemt.

Het is natuurlijk niet zo dat ik vervolgens zeg: nou ja, wij zien wel of het beter wordt. Nee, natuurlijk niet! Maar het is ook een cultuur waarvan ik niet kan zeggen: ik draai de knop om en morgen is het anders. Er wordt gesproken met mensen. Aan sommige mensen wordt uitgelegd: dat kan niet. Andere mensen krijgen te horen: dat hoort niet. Het is de manier waarop je daarmee omgaat. Ik ben van mening dat, als alles achter de rug is en wij weer positief aan het werk zijn, deze

verschijnselen ook echt minder zullen worden.

De heer **Hillen** (CDA): Ik heb alle respect voor uw cultureel-psychologische analyse van een organisatie die zich in een crisis bevindt, maar het probleem speelt eigenlijk al veel langer. Het speelde ook daarvoor al, toen het onderzoek van de rijksrecherche nog moest starten. Ook daarvoor al lekten magistraten en waste men elkaar de oren in interviews. Blijkbaar is er een haantjesgedrag in uw apparaat gaande, waarbij men probeert om zijn gelijk buitenskamers te halen als dat binnenskamers niet lukt. Het is dus niet alleen het gevolg van een crisis, maar het schijnt inherent aan het vak of aan uw apparaat te zijn. Op welke manier gaat u daar wat aan doen? Denkt u dat u inderdaad voldoende gezag heeft om dat echt uit te trappen?

Minister **Sorgdrager**: Als u het heeft over mijn apparaat, dan hebben wij het over het departement en het openbaar ministerie.

De heer **Hillen** (CDA): U bent ook politiek verantwoordelijk voor het openbaar ministerie.

Minister **Sorgdrager**: De politie is natuurlijk weer een andere afdeling. Bij de reorganisatie van het openbaar ministerie wordt juist aandacht besteed aan goed leiderschap. Dat is van essentieel belang om de door u genoemde verschijnselen tegen te gaan. Voorts noem ik een gezond werkklimaat, duidelijke verhoudingen, goede richtlijnen en vervolgens natuurlijk ook een duidelijke leidinggevende die zijn gezag kan laten gelden en die ook kan zeggen: dat gebeurt niet. Als het gebeurt en als wij weten wie het is en dat het over de schreef is, dan wordt er ook een consequentie aan verbonden. Dat is de inzet die ik heb. Hetzelfde geldt natuurlijk voor het departement.

De heer **Hillen** (CDA): Met andere woorden, als wij in de komende weken en maanden weer functionarissen waarnemen die daar toch mee doorgaan, zult u meteen maatregelen nemen. U accepteert het niet meer.

Minister **Sorgdrager**: Ik kan u zelfs zeggen dat ik, wanneer ik niet tevreden ben met het gedrag van mensen, hen daarop aanspreek. Dat heb ik ook al gedaan.

De heer **Hillen** (CDA): U heeft het over aanspreken, maar dan komen wij in de beroemde discussie over rechtspositie, zorgvuldigheid en dergelijke. Merken de mensen er iets van? Heeft het consequenties voor hun loopbaanmogelijkheden of wat dan ook? Krijgen zij problemen op de kortere termijn op het moment dat zij in de fout blijven gaan?

Minister **Sorgdrager**: Mensen merken er iets van, dat klopt. Als mensen ernstig over de schreef gaan, merken zij daar ook rechtspositioneel iets van.

De heer **Hillen** (CDA): Voor u is de grens bereikt en, wat u betreft, zijn de consequenties duidelijk en hard.

Minister **Sorgdrager**: Voor mij zijn de consequenties duidelijk. Ik maak duidelijk aan mijn organisatie wat ik wel en niet wil. Ik maak duidelijk aan leidinggevenden in mijn organisatie wat ik wel en niet wil.

Voorzitter! Ik hoop dat wij een nieuwe start kunnen gaan maken als het debat naar aanleiding van de resultaten van de parlementaire enquÃªtecommissie voorbij is. Er moet ontzettend veel gebeuren. Wij moeten ons daar met z'n allen krachtig voor inzetten, ik in de eerste plaats met het apparaat dat ik tot mijn beschikking heb. Wat mij betreft moet met de maatregelen in hoofdzaak worden doorgegaan op de ingeslagen weg, met een extra intensiteit, een extra schepje er bovenop en met duidelijkheid in de organisatie. Wij gaan werken aan de nieuwe wetgeving, zo snel mogelijk. De noodzaak en de urgentie van dit alles zijn nu wel gebleken.

De heer **Hillen** (CDA): Voorzitter! Ik heb in eerste termijn een aantal opmerkingen gemaakt over de positie van de staatssecretaris van Justitie. De minister is daar helemaal niet op ingegaan. Ik verzoek haar om twee vragen te beantwoorden.

Minister **Sorgdrager**: Voorzitter! Mag ik de interrumpant even interrumperen? Collega Dijkstal zal ingaan op de positie van de staatssecretaris.

De heer **Hillen** (CDA): Waarom doet u het niet zelf? Zij is uw staatssecretaris.

Minister **Sorgdrager**: De staatssecretaris was korpsbeheerder, en ik denk dat het zuiver is dat de minister van Binnenlandse Zaken oordeelt over de korpsbeheerder.

De heer **Hillen** (CDA): Akkoord.

□

Minister **Dijkstal**: Voorzitter! Ik stel mij voor om eerst iets te zeggen over de gang van zaken en over de context, waarbinnen ik zal proberen de onderwerpen waarover vragen zijn gesteld te behandelen, en daarna in te gaan op een aantal inhoudelijke thema's, waaronder het personeelsbeleid, de organisatie en een aantal specifieke vragen.

Ik begin met de gang van zaken, omdat ik vind dat daarover altijd verantwoording moet worden afgelegd. Ik heb er ook wel behoefte aan om te reageren op opmerkingen die met name de heer Hillen heeft gemaakt: ''laat reageren'', ''geen daadkracht'' en andere woorden van die strekking. Hij heeft die een aantal keren met groot gemak uitgesproken. Misschien kan ik daarmee ook reageren op mevrouw Sipkes, die het gevoel had dat er nogal procesmatig is gereageerd. Ik meen dat zij zei: veel procesmanagement.

Ik denk dat het goed is als ik de Kamer uiteenzet dat er een onderscheid gemaakt moet worden tussen verschillende aspecten. Sommige trajecten die te maken hebben met datgene wat wij vandaag bespreken, liepen al langer. Na de IRT-affaire en tijdens de enquÃªte zijn er natuurlijk al een aantal processen in werking gesteld. Op twee daarvan wil ik nu vooral wijzen.

Ten eerste zijn mogelijke knelpunten in het politiebestel en de desbetreffende competenties al langer in discussie. Er is al een traject uitgezet waarlangs het kabinet wil proberen zicht te krijgen op de knelpunten, en dat om te zetten in beleidsmaatregelen dan wel in wetswijzigingen. Daarover zijn afspraken gemaakt met de Kamer. Ten tweede is bij de politie management-development-beleid tot ontwikkeling gebracht. Ik zal daar later uitgebreid op ingaan.

Met sommige activiteiten zijn wij pas gestart na uitkomst van het rapport van de parlementaire

enquêtecommissie. Op 1 februari is dat rapport ook aan ons toegestuurd. Ik heb op 8 februari brieven gestuurd aan de meest betrokken korpsen, omdat ik wilde weten wat zij ervan vonden. Bovendien heb ik mede namens mevrouw Sorgdrager het Korpsbeheerdersberaad, dus de beheerders van alle korpsen, gevraagd wat hun reactie op het rapport was en tot welke bevindingen het hen aanleiding gaf. Op 1 april is een vergadering gehouden, waarin de korpsbeheerders hun bevindingen mondeling aan ons hebben meegedeeld. Die activiteiten zijn dus gestart direct nadat het rapport van de parlementaire enquêtecommissie verscheen.

Daarna kwam het rapport van de rijksrecherche. Ik heb gemeend daarop te moeten wachten, opdat ik zou weten wat er precies in stond. Onmiddellijk na verschijning ervan, naar ik meen zelfs op dezelfde dag, heb ik het college van korpsbeheerders van de regio Kennemerland gevraagd naar hun reactie erop. Die activiteiten heb ik natuurlijk pas kunnen starten toen het rapport van de rijksrecherche beschikbaar was.

Met een aantal activiteiten, ten slotte, hebben wij gewacht tot het debat tussen de Kamer en de enquêtecommissie had plaatsgevonden, dat gekoppeld is aan het debat dat wij vandaag voeren. Anders zou dit debat niet zinvol zijn.

Mevrouw **Sipkes** (GroenLinks): Voorzitter! Ik krijg de indruk dat het motto van de minister is: ''don't panic'' en rustig aan, dan breekt het lijntje niet. Zo'n beetje alles wat hij nu vertelt, is dat er al dingen aan de gang waren en dat het kabinet al greep wilde krijgen op de politieorganisatie. Hij vertelt wat hij allemaal heeft gedaan sinds het uitkomen van het rapport van de enquêtecommissie. Keurig allemaal; meteen op 8 februari heeft hij brieven verstuurd, en nog een hele riedel. Ik vraag mij af wat er nu echt is veranderd. Ik doel op de toon van de minister, de wijze waarop een en ander is gepresenteerd. Van Traa kwam erbij, daarna Kennemerland en het rijksrechercherapport. Of was er sprake van een bepaalde breuk? Was de minister echt geschrokken en wilde hij snel maatregelen nemen? Ik heb dat absoluut niet kunnen ontdekken in de schriftelijke reacties en in dit betoog van de minister.

Minister **Dijkstal**: Ik kom daarover nog te spreken. Tot nu toe geef ik een verslag. Ik spreek nog niet over de inhoud en over de vraag, waarom het kabinet op bepaalde momenten iets heeft gedaan.

De **voorzitter**: Ik stel voor dat de minister even verder gaat met het antwoord. Dan hebben wij kans dat sommige interrupties overbodig worden, tenzij er een vraag is naar aanleiding van wat hij heeft gezegd, en dat bij wijze van één zin, want hij heeft nog maar drie zinnen uitgesproken.

Mevrouw **Kalsbeek-Jasperse** (PvdA): Ik heb mij verbaasd over de neutraliteit van de brieven die de minister rondgestuurd heeft. Daarin zat geen inzet, niet iets in de zin van: dames en heren, er is hier iets mis en gelieve uw reactie daarop te geven. Mag ik daarop een reactie horen?

Minister **Dijkstal**: Daarin heeft mevrouw Kalsbeek gelijk. Ik kom daarover nog uitgebreid te spreken als het gaat over de manie, waarop wij de politie in Nederland hebben georganiseerd.

In het kader van de verhouding tot de korpsbeheerders en het regionaal college moet ik de verantwoordelijkheid van hen respecteren. Zij moeten ook in de gelegenheid worden gesteld een standpunt in te nemen. Ik heb daarover een oordeel. Ik zal ook iets zeggen over de zorgen die ik heb over al het materiaal. In het ordentelijke verkeer, zeker in de eerste fase ± 1 februari en 8 februari ± is de eerste logische stap de korpsbeheerders in de gelegenheid te stellen hun oordeel te geven over hetgeen op tafel ligt. Op dat moment had het kabinet nog weinig uitspraken gedaan over de bezorgdheid. Dat had te maken met een wat ingewikkelde procedure die wij met de Kamer hadden afgesproken. Het kabinetsstandpunt als zodanig is pas recentelijk aan de Kamer gestuurd. Daarvoor wist de Kamer niet wat het standpunt van het kabinet was. Er waren wel vragen beantwoord, maar het is bekend dat wij een voorbehoud hebben gemaakt om ons standpunt definitief te formuleren nadat het debat met de Kamer had plaatsgevonden.

Voorzitter! Ik hecht eraan een vervelend punt direct de wereld uit de helpen. De heren Dittrich, Schutte, Marijnissen en Hillen hebben vragen gesteld over een artikel in NRC Handelsblad, waarin de heer Pop meldt dat hij de zaak heeft afgekaart met mij en een akkoord heeft gesloten. Dat is onjuist. De heer Pop heeft mij meegedeeld dat hij zal rectificeren. Ik blijf buiten de vraag of hij het heeft gezegd of dat het is opgeschreven. Voor mij is van belang dat er geen sprake is van afkaarten en van deals. Het verheugt mij dat de heer Pop mij dat in een kort briefje heeft bevestigd.

Mevrouw **Sipkes** (GroenLinks): Hoe moeten wij dan de opmerking op pagina 4 van het verslag van het gesprek met de korpsbeheerders verstaan?

Minister **Dijkstal**: Het is noch afkaarten, noch een akkoord. Ik heb er wel een oordeel over, maar daarop kom ik nog. Het was de zorg van een aantal kamerleden, dat de minister in een soort van geheim circuit deals zou sluiten. Ik wil elke suggestie in die richting wegwerken. Er is geen sprake van. Integendeel, ik heb juist geprobeerd voortdurend in de gaten te houden wie waartoe bevoegd en verantwoordelijk is. Ik vind dat om een aantal redenen zeer essentieel.

Voorzitter! Vanuit welk kader heeft het kabinet ± de minister van Binnenlandse Zaken in het bijzonder ± geprobeerd te handelen? Ik zeg dit op grond van een aantal uitlatingen van leden van de Kamer. Ik neem even de heer Hillen. Misschien ben ik slordig in de formulering, maar het gaat om de aanduiding. De heer Hillen spreekt over vluchten in procedures en je verschuilen achter rechtsposities. Op een gegeven moment zegt hij zelfs iets in die geest, dat het niet zo belangrijk is hoe het juridisch zit, maar wel wat de ministers zelf politiek vinden. Als ik hem onrecht doe, hoor ik dat wel. Het zit ook een beetje in de woorden van mevrouw Sipkes over procesmanagement, vluchtgedrag enz.

De heer **Hillen** (CDA): Als u dat zegt, moet ik u bij elke zin gaan corrigeren. Ik geef u de ruimte om mij vrij te interpreteren. Ik heb nooit gezegd dat juridische procedures er niet toe doen. Ik heb het woord ''zorgvuldigheid'' misschien nog vaker in de mond genomen dan de heer Dittrich, en die had het vaak in de mond! Daar gaat het niet om, maar het gaat

erom dat u ook een bestuurlijke en politieke verantwoordelijkheid hebt. Daarop heb ik u aangesproken.

Minister **Dijkstal**: Het laatste is natuurlijk zeker zo.

Ik denk dat bewindslieden niet anders kunnen dan uitgaan van bestaande wet- en regelgeving. In het moderne bestuur horen daar bovenop een aantal beginselen van zorgvuldigheid ± het woord dat u noemt ± van behoorlijkheid en van rechtmatigheid. Dat zijn algemene beginselen voor het overheidshandelen. Ik kan niet anders, en wil trouwens ook niet anders, dan daarvan uitgaan. Voor de vragen die ik zo meteen ga behandelen, betekent dat in concreto dat zeer relevant is de Politiewet zoals zij er ligt, in de volle betekenis daarvan. Dat geldt ook voor de besluiten ten aanzien van de rechtspositie die er liggen. In dit geval gaat het in het bijzonder om het besluit algemene rechtspositie politie. Het is niet een kwestie van keuze. Ik vind dat ik er geen keuze in heb. Het kan slechts een maatstaf zijn voor standpuntbepaling en het handelen daarnaar.

Men kan daar overigens wel wat van vinden. Ik kom daar straks op terug, ook al omdat ik gemerkt heb, dat vanuit de Kamer daar op bepaalde onderdelen wat van gevonden wordt. Dat zou kunnen leiden tot nadere acties.

Vanaf het moment dat het rijksrechercherapport uitkwam, heb ik mij grote zorgen gemaakt over wat ik nu maar even aanduid als de kennelijke onduidelijkheid over de wet en het besluit. Ik leid dat af uit de snelheid waarmee in het openbare rapport gereageerd is op met name een aantal erin genoemde functionarissen. Wat moest daarmee gebeuren? Was het niet hoog tijd dat deze de laan werd uitgestuurd of dat de kop van gene zou vallen?

Mevrouw **Sipkes** (GroenLinks): Dat staat niet in het rapport.

Minister **Dijkstal**: Ik heb het niet over de Kamer. Ik heb het over hetgeen in de publiciteit kwam.

De heer **Van Traa** (PvdA): Dat zei u.

Minister **Dijkstal**: Excuses, dan heb ik mij verkeerd uitgedrukt. Het gebeurde naar aanleiding van het rapport. Het rapport kwam uit en werd openbaar gemaakt. Er ontstond onmiddellijk een publieke discussie over hoofden die moesten rollen en dat soort dingen. Ik vond dat wel erg snel de bocht werd genomen, alsof er niet een Politiewet en een besluit lagen. Ik meende er goed aan te doen, daar aandacht voor te vragen en dat ook duidelijk te maken.

Een aantal mensen hebben dat vertaald. De heer Van der Vlies had de indruk, dat ik in het begin meteen achter, voor of naast de heer Straver zou zijn gaan staan. Daar is geen sprake van. Ik heb een volstrekt neutrale positie ingenomen over de personen. Ik heb wel geprobeerd duidelijk te maken hoe de verhoudingen liggen. Daar was natuurlijk, ook op het departement zelf, een bepaald oordeel over. Er was een bepaalde interpretatie van wat de Politiewet wel of niet mogelijk maakte en wat een rechtspositiebesluit inhield. Niettemin vond ik het wenselijk daar meer zekerheid over te krijgen. Daarom heb ik over de formele posities advies gevraagd aan de landsadvocaat. Laat ik maar zeggen, dat ik op zoek ben geweest naar een bevestiging van wat wij op die punten zo ongeveer vonden. Ik formuleer wat slordig.

Het is van groot belang dat de Kamer weet, dat wij niet een advies van de landsadvocaat hebben gehad in de zin van een oordeel over een persoon. Het ging vooral, weliswaar naar aanleiding van het openbare rapport van de rijksrecherche, over de precieze verhoudingen.

De heer **Schutte** (GPV): In het verslag van het gesprek met de heer Pop dat de minister ons heeft gestuurd, wordt gezegd tot welk oordeel de minister alles afwegend komt.

Minister **Dijkstal**: Mijn oordeel!

De heer **Schutte** (GPV): U hebt een duidelijke mening, niet zomaar een vaag gevoelen of iets dergelijks. Die frase eindigt met de mededeling, dat de minister hierover het advies van de landsadvocaat heeft gevraagd, dat hij afwacht. Met andere woorden, hij had zelf al een mening, die toevallig klopte met de mening van de heer Pop op dat punt. Vervolgens zegt hij dat hij toch nog het advies van de landsadvocaat heeft gevraagd. Hoe verhoudt dat zich tot elkaar? U hebt op het concrete punt kennelijk een zekere overeenstemming van gevoelen bereikt met de heer Pop.

Minister **Dijkstal**: Ik begrijp de vraag. Het ligt een slag anders; er zit een parallelliteit in. Het rapport kwam uit op 29 maart. Onmiddellijk heb ik een brief gestuurd naar de korpsbeheerder om te vragen wat hij ervan vond. Dat heeft geresulteerd in een nogal uitvoerige brief van de heer Pop waarin hij dat alles beschrijft. Gelijktijdig heb ik de landsadvocaat rond 19 april gevraagd ± de brief lag er inmiddels ± hoe ik moest aankijken tegen wet en besluit, maar wel tegen de achtergrond van dat rijksrecherche-rapport. De landsadvocaat was dus al een week bezig. In de tussentijd heb ik zelf aanleiding gevonden om over de brief een gesprek te hebben met de heer Pop. Ik heb die brief heel stelselmatig besproken, onduidelijkheden aangegeven en meningen gegeven. U vindt de weerslag daarvan terug in het verslag van dat gesprek van 24 april. Bijna gelijktijdig kwam dat advies van de landsadvocaat uit. Het is dus niet zo dat ik het advies van de landsadvocaat nodig zou hebben om mijn eigen oordeel te hebben over die twee springende punten van de nalatigheid dan wel het belang van de dienst.

De heer **Schutte** (GPV): Wat was dan nog de rol van het nog uit te brengen advies van de landsadvocaat? U zei zelf, alles afwegende, dat de minister met de korpsbeheerder, gesteund door het regionaal college, van mening is dat er onvoldoende gronden zijn om de korpschef nalatigheid te verwijten en dat er onvoldoende gronden zijn om enigerlei andere maatregel te treffen. Daar ging het toch om in die discussie in relatie tot de korpschef en zijn plaatsvervanger. Inhoudelijk was u het blijkbaar eens, maar twee dagen later kreeg u pas het advies van de landsadvocaat.

Minister **Dijkstal**: Nee, dat is het punt niet. Ik had behoefte aan een bevestiging door de landsadvocaat dat onze visie op het rechtspositiebesluit en de wet klopte of niet. Het is eerder uit een oogpunt van zorgvuldigheid dat ik dat advies van de landsadvocaat bij de hand wilde hebben.

De heer **Schutte** (GPV): Had die zorgvuldigheid dan niet met zich gebracht dat u uw oordeel ook had opgeschort, althans uit te spreken in

de richting van de heer Pop. Hoe de heer Pop erover dacht, was duidelijk.

Minister **Dijkstal**: Nee. Als u dat vraagt, suggereert u dat ik het advies van de landsadvocaat niet nodig had om de formele posities beschreven te krijgen, maar dat ik het nodig had om te kunnen beoordelen of ik persoonlijk vond dat de heer Straver of iemand anders nalatig was geweest. Dat was niet de bedoeling van de adviesaanvrage.

De heer **Schutte** (GPV): Nee, maar dat advies, dat wij inmiddels ook kennen, gaat over beide elementen. De formele posities van de minister en de korpsbeheerder zijn aan de orde. De landsadvocaat trekt daar ook zijn conclusies uit. Dat past ook bij een goed advies. U wist dat het advies elke dag kon komen. Dan blijft toch de vraag waarom het opportuun was om in het overleg met de heer Pop, wiens standpunt u kende, te zeggen dat u het inhoudelijk wel met zijn standpunt eens was.

Minister **Dijkstal**: Op dat moment had ik dat gesprek met de heer Pop. Het is een gesprek waarin je alles probeert na te gaan. Dat moet tot een conclusie leiden. Ik vond voor mezelf dat ik die conclusie weloverwogen kon trekken. U kunt daar overigens een ander oordeel over hebben, maar ik vond dat ik daar op dat moment voldoende aan had.

Ik heb er ook geen problemen mee gehad dat het advies van de landsadvocaat net iets later kwam. Ik was blij dat het een beetje conform de lijnen was die ik eerder in mijn hoofd had. Het had theoretisch ook anders kunnen zijn. Het was ook mogelijk geweest dat wij het totaal verkeerd hadden gezien.

Mevrouw **Sipkes** (GroenLinks): Dat houdt dus in dat de minister inhoudelijk van oordeel was dat de korpschef niets te verwijten viel.

Minister **Dijkstal**: Ik wil daar straks nog op terugkomen, want dan zal ik wat meer nauwgezet aangeven waarom ik daar geschreven heb wat ik geschreven heb. Ik leg nu alleen maar uit waarom ik direct na het uitkomen van het rijksrechercherapport met de publiciteit daaromheen, het nodig heb geacht te proberen duidelijkheid te scheppen in die overigens vrij ingewikkelde verhoudingen tussen minister en korpsbeheerder, het besluit en dergelijke. Daaruit mag niet afgeleid worden ± dus tot voor 24 april ± dat ik voor, achter of naast wie dan ook stond. De hoofdzaak was om duidelijkheid te creÈren.

Mevrouw **Sipkes** (GroenLinks): Wat was dan precies de aanleiding voor u om een advies te vragen aan de landsadvocaat? Dat is mij dus nog steeds niet helder. Dat moet u dan toch iets duidelijker maken. Is dat dan puur juridisch of is het inhoudelijk? U gaat toch naar zo'n landsadvocaat om te vragen welke juridische mogelijkheden er zijn voor ontslag? Of ging u naar de landsadvocaat om een juridisch oordeel over het functioneren te vragen?

Minister **Dijkstal**: Ik deed het om een juridisch oordeel te vragen over twee dingen. Het rijksrecherche-rapport lag er en later ook de brief van de heer Pop. Ik vroeg om een juridisch oordeel over de formele kant van de zaak en over de houdbaarheid van een stelling.

Mevrouw **Sipkes** (GroenLinks): De formele kant van de zaak kan toch alleen slaan op ontslag? Ik begrijp niet welk advies er van de landsadvocaat moet komen, als het niet op ontslag gericht is.

Minister **Dijkstal**: Wij praten nu echt langs elkaar heen. Op het moment dat het rapport van de rijksrecherche uitkwam, ontstond er een hele discussie over wat er allemaal met mensen mis is. Er ontstond ook een publieke discussie over wat er moest gebeuren. Ik had de stellige indruk dat sommigen die hierover een mening hadden, de Politiewet en het rechtspositiebesluit niet kenden. Ik vroeg mij toen af hoe ik hierin duidelijkheid kon scheppen. Ik heb er wat publieke uitlatingen over gedaan. Deze leidden, zoals ook in het debat van vandaag blijkt, tot het idee dat ik meteen in het begin achter de heer Straver ben gaan staan. Daar was geen sprake van; ik wilde het alleen uitgelegd krijgen. Ik merkte wel dat het kennelijk ingewikkeld was en daarom leek het mij uit een oogpunt van zorgvuldigheid noodzakelijk om datgene wat ik dacht, aan de landsadvocaat voor te leggen. Misschien had ik het immers mis. Ik denk dat wij later in dit debat nog moeten nagaan of ik het inderdaad mis had, want ik heb uit de Kamer het signaal gehoord dat ik de wet dan wel het rechtspositiebesluit verkeerd interpreteer. Dit is een reden te meer om er zekerheid over te krijgen. Je kunt je natuurlijk afvragen of een advies van de landsadvocaat de laatste zekerheid geeft. Dat weet ik ook niet. Het is echter wel een gedegen verhaal over de formele verhoudingen, inclusief een beschouwing over de wijze waarop je het rijksrechercherapport als basis voor rechtspositioneel handelen moet zien. Dit staat los van de vraag of er nu vastgesteld is dat iemand nalatig is geweest.

De heer **Hillen** (CDA): Ergens in Ollie B. Bommel staat: recht is iets kroms wat verbogen is. Dit schiet mij te binnen als ik u hoor praten. Met groot enthousiasme praat u over zorgvuldigheid. Terwijl wij zouden zeggen dat u voor het innemen van een standpunt het advies moet afwachten, zegt u dat het juist heel zorgvuldig is dat u eerst een standpunt inneemt en daarna het advies nog krijgt. Dit begrijp ik al niet.

Verder bent u niet zomaar iemand. U bent de minister van Binnenlandse Zaken. Op het moment dat u kennelijk met de burgemeester tot een eensluidend standpunt komt, kan de heer Pop met recht en reden zeggen dat u hetzelfde erover denkt. Voorts versterkt u de rechtspositie van de korpschef verder door dit standpunt in te nemen. U hebt niet afgewacht wat het debat in de Kamer op dit punt oplevert. U hebt het advies van de landsadvocaat niet afgewacht. Wat wij u verweten hebben, is precies gebeurd: u hebt de rechtspositie van de heer Straver hiermee een stuk geholpen.

Minister **Dijkstal**: Ik ben het daar zeer mee oneens. Als ik straks op de zaak zelf inga, zal ik nog eens precies uitleggen hoe mijn oordeel gelezen moet worden. Het is wat wonderlijk dat u nu zegt dat ik niet gewacht heb op het debat met de Kamer. Zo werkt het natuurlijk niet. U hebt mij juist verweten dat ik op sommige punten te lang gewacht heb. Ik heb mijn werk gedaan op de manier waarop ik het meende te moeten doen, met bepaalde spelregels van zorgvuldigheid. Nu moet u mij niet verwijten dat ik met al die brievenschrijverij en vergaderingen had moeten wachten totdat u een keer uw mening had gegeven.

De heer **Hillen** (CDA): Nee, het is geen mening van een kamerlid. Wij spreken ons in de Kamer uit als parlement.

Minister **Dijkstal**: Natuurlijk doet u dat. U kunt mij ook ter verantwoording roepen; dat doet u trouwens op dit moment. Dan kunt u beoordelen of u datgene wat ik gedaan heb, toereikend vindt of niet. U kunt echter niet zeggen dat ik had moeten wachten.

De heer **Hillen** (CDA): Akkoord. Andere oordelen van de Kamer spreken echter evenzeer. Op het moment dat u met de heer Pop sprak, hadden wij in de Kamer al een eerste discussie gevoerd over eventuele rechtspositionele gevolgen. Bijna alle sprekers hebben uitgesproken dat die er zouden moeten zijn. In uw gesprek met de heer Pop is van deze notie werkelijk helemaal niets terug te vinden. Vervolgens zegt u als hoogste autoriteit van Binnenlandse Zaken dat wat u betreft de positie van de heer Straver niet ter discussie staat, althans dat u hiervoor geen gronden ziet. Op dat moment hebt u die positie toch veiliggesteld?

Minister **Dijkstal**: Nee, dat heb ik niet, want ik heb dat niet gezegd. Zoals ik al zei, wil ik dit liever straks behandelen. Dan kan ik precies zeggen hoe u punt 12 uit het verslag moet lezen.

De heer **Hillen** (CDA): Wat moeten wij bestuurlijk of politiek op het moment dat u de zaak rechtspositioneel dichttimmert?

Minister **Dijkstal**: Ik timmer niets dicht. Wij kunnen erover van mening verschillen of ik de rechtspositieregeling goed heb geÈnterpreteerd, maar voorlopig ga ik ervan uit dat de regeling is zoals zij is. Het advies van de landsadvocaat bevestigt dit nog eens. Als de Kamer meent dat ik dit verkeerd zie, hoor ik dat graag, want dan moeten wij eens even precies nagaan waar ik een verkeerde interpretatie geef van artikel X van dat besluit.

De heer **Hillen** (CDA): Maar los van de interpretatie van de artikelen zelf...

Minister **Dijkstal**: Nee, niet los van de interpretatie, want daar gaat het om.

De heer **Hillen** (CDA): Als ik voor de ambtenarenrechter kom en kan zeggen en aantonen dat mijn hoogste baas, de minister van Binnenlandse Zaken, het volledig met mij eens is, dan legt dat meer gewicht in de schaal dan wanneer de melkboer om de hoek dit vindt.

Minister **Dijkstal**: Het enige wat mijns inziens relevant is voor de rechter, is de vraag wat er in dat besluit staat en of er gronden waren om tot een bepaalde actie te komen en of die gronden standhouden. Dat is het enige wat verder relevant is en niet wat wij hier nu met elkaar bespreken.

De heer **Hillen** (CDA): Op het moment dat al diegenen die boven de heer Straver zijn gesteld, zich verenigen in een gemeenschappelijk en eenstemmig koor en tot uitdrukking brengen dat wat hen betreft de positie van de heer Straver rechtspositioneel niet aan de orde is, is dat een extra argument dat ten goede komt aan zijn rechtspositie.

Minister **Dijkstal**: Als dat het geval zou zijn, heeft u gelijk, maar dat is niet het geval. Ik verwijs naar de brief van 19 februari, waarin het standpunt wordt ingenomen door degenen die daar de verantwoordelijkheid in eerste instantie voor dragen ± ik verwijs daarvoor weer naar de brief ± te weten het regionaal college en de korpsbeheerder, plus nog wat anderen die er ook uitspraken over hebben gedaan, maar dat laat ik nu even terzijde. De zaak zoals u die beschrijft, doet zich niet voor. Daarom is het van groot belang ± ik moet u dit nog eens dringend vragen ± om Án naar de wet te kijken, Án naar de rechtspositieregeling. Daarom is het van zo groot belang dat volstrekt helder is, wie wanneer en waartoe bevoegd is, in formele zin en wat de materiËle kant betreft. Er is overigens ÁÁn punt ± we hebben vandaag toch elke keer gaatjes in het debat ± waar ik straks, naar aanleiding van een vraag van de heer Korthals, nog apart op terug zal komen.

De heer **Marijnissen** (SP): Voorzitter! Ik wilde nog ÁÁn vaag aan de minister stellen, juist ook in verband met al datgene wat de heer Hillen zojuist naar voren heeft gebracht. Ik heb het van het begin af aan ± ik heb dat ook in mijn eerste termijn gezegd ± een merkwaardige zaak gevonden dat de minister het advies van de landsadvocaat openbaar heeft gemaakt. Het lijkt mij toch, gelet op datgene wat er mogelijk ten aanzien van de rechtspositieregeling is geregeld en wat later problemen zou kunnen opleveren met betrekking tot de heer Straver, dat de minister een soort gratis advies heeft uitgebracht aan de verdediging van de heer Straver en, sterker nog, zelfs aan al die politiechefs die ooit nog eens in de problemen komen.

Minister **Dijkstal**: Nu denk ik niet dat u de illusie hoeft te hebben dat, als ik dit niet gedaan zou hebben, niemand zou weten wat er in dat besluit staat. U kunt ervan verzekerd zijn dat er niets nieuws bekend geworden is, niets wat niet reeds bij functionarissen of de bonden die hen vertegenwoordigen, bekend is. Ik geloof derhalve niet dat dit punt waar is.

Waar u wel gelijk in heeft, betreft de vraag of er niet in deze hele gang van zaken, als het gaat om de openbaarheid, een bijzonder element is. Dat begint natuurlijk bij de openbaarheid van het rijksrecherche-rapport. Mevrouw Sorgdrager heeft daar iets over gezegd. Op het moment dat zo'n rapport, om de redenen die uiteindelijk daarvoor hebben gegolden, openbaar is gemaakt, zou het wel heel gek zijn ± op z'n minst in de relatie naar de Kamer toe ± als daarna allerlei stukken vertrouwelijk worden gehouden. Had het dan vertrouwelijk naar de Kamer moeten worden gestuurd? Is dat hetgeen waar u voor pleit, gegeven de stukken zoals die nu zijn geproduceerd? In die afweging heb ik dat onlogisch gevonden.

De heer **Marijnissen** (SP): Voorzitter! Ik kan niet anders dan concluderen dat, wanneer de advocaat van de heer Straver ± ik ga er gemakshalve even van uit dat er mogelijkerwijs een ontslag volgt of iets dergelijks ± dit onder ogen heeft, het die man natuurlijk buitengewoon makkelijk wordt gemaakt. Hij hoeft hier maar aan te refereren en hij kan er nog aan toevoegen wat de minister daar vandaag over gezegd heeft. Het is een soort gratis advies aan de

tegenstander. Het lijkt mij niet verstandig. Ik zou de minister willen vragen of deze niets anders had kunnen bedenken om de Kamer ter zake te informeren dan door het op briefpapier van de landsadvocaat zelf te overleggen.

Minister **Dijkstal**: Mag ik u even een tegenvraag stellen: had u dit advies liever vertrouwelijk onder ogen gezien?

De heer **Marijnissen** (SP): Nee, niet vertrouwelijk; ik had het niet hoeven hebben. Ik had wel eigen bronnen gehad om eventueel na te gaan hoe die rechtspositie geregeld is. Het had niet verwoord moeten zijn door de landsadvocaat, die mogelijk later, namens de overheid, een partij is in deze zaak.

Mag ik in herinnering roepen, mijnheer de voorzitter, wat voor problemen wij hebben gehad met betrekking tot bijvoorbeeld het CTSV en de rechtspositieregeling in het algemeen en hoe precair die zaken liggen? De collega van de minister, de staatssecretaris van Sociale Zaken, ging aanzienlijk zorgvuldiger met deze dingen om.

Minister **Dijkstal**: Voorzitter! Het spijt me; dan heb ik te veel gestuurd en dat vind ik ook niet leuk. Het is echter, zo denk ik, heel gebruikelijk dat bewindslieden adviezen van de landsadvocaat inroepen over allerlei vraagstukken van juridische aard. Daar is niets bijzonders aan en ik denk dat wij daar ook mee doorgaan, als wij dat nodig vinden.

Als je dan zo'n advies hebt, is de tweede vraag: moet je dat wel of niet naar de Kamer sturen? Ik vind in principe van wel.

De derde vraag is dan: moet dat openbaar of vertrouwelijk? Dat is een discussie die anderszins ook in het debat een beetje aan de orde is geweest en dat is een moeilijke afweging. Ik wil er absoluut niet geheimzinnig over doen; wij hebben ook intern nog over dat rijksrechercherapport gediscussieerd. Maar als, in de hele context waarin wij ons werk doen, het uiteindelijk openbaar naar de Kamer gaat, dan vind ik het niet onlogisch om dit ook aan u te sturen.

De heer **Marijnissen** (SP): De minister zegt niet voor niets dat hij het zelf ook moeilijk vindt. Daarmee geeft hij aan dat hij toch wel enig begrip heeft voor mijn punt.

Minister **Dijkstal**: Absoluut.

De heer **Marijnissen** (SP): Natuurlijk ben ik het met u eens dat het in principe naar de Kamer moet en dan moet het vanzelfsprekend openbaar gebeuren. Het is alleen de vraag of het, als je daarmee in je eigen vlees snijdt, wel zo verstandig is.

De heer **Van der Vlies** (SGP): Voorzitter! Ik wil nog even terug naar de eventuele betekenis van het verslag dat openbaar is gemaakt van het gesprek tussen de korpsbeheerder en de minister van Binnenlandse Zaken. Ik kan het niet voor mogelijk houden dat, als het tot een confrontatie tussen de korpschef en de overheid komt, dit document niet een forse rol zal spelen in het dossier. Waarom denk ik dat? De minister kruipt weg achter de rechtspositionele situatie. Dat is helder. Maar hier staat een mening van de minister en die bevestigt de mening van de korpsbeheerder. Hoe kun je daar ooit van los komen?

Minister **Dijkstal**: Daar kom ik ook nooit los van. Ik heb dat ook niet voor niets gedaan. Ik zal dat straks toelichten want het staat even los van de procedurele kant, namelijk dat je advies vraagt van de landsadvocaat. Waarom ik niet anders kan handelen dan ik doe en op welke inhoudelijke grond ik dat doe, herleid ik straks aan de hand van dat verslag.

De heer **Korthals** (VVD): Volgens mij was in het gesprek met de korpsbeheerder de vraag aan de orde of het functioneren van de korpschef aanleiding zou geven tot enige verandering. Is dat waar?

Minister **Dijkstal**: Nee, niet enige...

De heer **Korthals** (VVD): Als de conclusie was dat dit niet het geval is, dan vind ik dat een voorbarige conclusie. Als de conclusie is: ja, maar wij moeten kijken of het juridisch tot de mogelijkheden behoort, dan is het terecht dat er vervolgens advies wordt gevraagd aan de landsadvocaat. Terzijde wil ik nog opmerken dat ik het wat dat betreft eens ben met de heer Marijnissen dat het dan niet nodig is, dat die brief ook aan de Kamer wordt gezonden.

Minister **Dijkstal**: Wat mij betreft is dat niet zo, al is dat aanleiding tot enig handelen. Dat is een heel breed begrip. Ik wil daar straks anderszins nog iets over zeggen. Voor mij was het wel relevant om te weten of ik op grond van de bevoegdheid die ik heb, aanleiding heb om te gaan handelen. Die vraag moest ik onder ogen zien. Die vraag heb ik ook beantwoord. Impliciet weet u dat ook. Ik kom er straks nog op terug en dan kunt u beoordelen of wij dat terecht gedaan hebben. Ook op grond van diezelfde wet- en regelgeving was dat voor mij relevant.

Voorzitter! Ik wil eerst nog een paar opmerkingen maken over bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de korpsbeheerder ten aanzien van een aantal elementen die in het rapport een rol spelen. Ik begin met de bevoegdheid en de verantwoordelijkheid van de korpsbeheerder met betrekking tot de opsporingsmethode. U weet dat wij in een brief aan de Kamer hebben gemeld, dat wij van oordeel zijn dat de korpsbeheerder daarin zeker een medeverantwoordelijkheid heeft, met name gericht op de drie begrippen: inzetbaarheid, veiligheid en integriteit. Mevrouw Kalsbeek zei expliciet dat zij het daarmee eens kon zijn. Van de anderen hoorde ik dat eigenlijk ook, met uitzondering van de heer Boogaard. Hij vindt dat er geen medeverantwoordelijkheid kan zijn bij de korpsbeheerder. Hij geeft daarvoor onder andere het argument dat als hij dat wel zou hebben, hij daarover verslag zou moeten doen en verantwoording afleggen aan de gemeenteraden. Hij acht dat onwenselijk. Dat laatste argument vind ik niet erg valide, want ik denk dat iemand altijd ergens verantwoording over moet afleggen, ook al zou het alleen maar de verantwoordelijkheid zijn van de officier van justitie. Uiteindelijk moet de minister van Justitie daarover verantwoording afleggen, zoals zij al in haar bijdrage heeft gezegd. Ik meen dan ook dat een korpsbeheerder zich inderdaad niet aan medeverantwoordelijkheid kan onttrekken om de redenen die genoemd zijn in het rapport. Wij hebben geprobeerd die te bevestigen.

Dijkstal

De heer **Boogaard** (groep-Nijpels): Voorzitter! Ik sta niet alleen in deze mening, want ook de heer Korthals heeft zijn twijfels uitgesproken of de korpsbeheerder van al deze zaken in detail op de hoogte zou moeten zijn.

Minister **Dijkstal**: Dat is een andere terechte vraag: in welke mate is hij medeverantwoordelijk en hoe kun je daaraan verder vorm geven? Wat doe je wanneer er twee personen verantwoordelijk zijn, de een voor het ene element en de ander voor het andere, in geval van een conflict? Daar hebben we de lastige constructie van het driehoeksoverleg voor gekozen, die tot nu toe echter bevredigend heeft gewerkt. Mevrouw Sipkes sprak er al over. Ik wijs de Kamer er met nadruk op, dat bij de behandeling van de Politiewet de vraag zeer uitgebreid aan de orde is geweest of het driehoeksoverleg niet en dÂtail in de wet moet worden geregeld. Wij weten namelijk allemaal, dat door dualisme in gezag en een soms vreemde verhouding tussen gezag en beheer automatisch spanning en dus onduidelijkheid ontstaat. Kabinet en Kamer zijn destijds na een zorgvuldige afweging tot de conclusie gekomen om dat niet te doen en die verantwoordelijkheden vooralsnog precies te regelen, omdat het driehoeksoverleg tot dan toe bevredigend werkte en daarmee de drie belangrijkste functionarissen bij elkaar zaten om afspraken te maken. Ik sta op het standpunt, dat verdere regeling niet noodzakelijk is maar ik laat mij ook graag overtuigen want ik erken, dat er een zekere spanning in zit. Die is ook gebleken in de verschillende rapporten. Ik betwijfel echter of wij ooit in staat zullen zijn het tot de laatste duidelijkheid in de wet te regelen, zolang wij blijven uitgaan van dualisme in gezag en de spanning ten aanzien van beheer. Om die reden moeten ze maar bij elkaar worden gezet. Hebben ze ruzie met elkaar, dan biedt de wet een oplossing.

De heer **Boogaard** (groep-Nijpels): Voorzitter! Het gaat mij er niet om of er een verschil van mening is in het driehoeksoverleg. Het gaat er mij om of de korpsbeheerder een verschoningsrecht heeft om informatie ten aanzien van opsporingsmethoden en dergelijke te onthouden aan de gemeenteraad wanneer hem daarover vragen worden gesteld.

Minister **Dijkstal**: Naar mijn mening heeft hij dat in die zin, dat hij het niet in het belang van de Staat kan achten om bepaalde informatie te geven dan wel om haar alleen maar vertrouwelijk te geven. In die zin bevindt hij zich niet in een andere positie dan de ministers ten opzichte van de Kamer.

Mevrouw **Sipkes** (GroenLinks): Voorzitter! Bij de behandeling van de Politiewet is ervan afgezien om het driehoeksoverleg in de wet te regelen, maar daarna is er toch wel wat boven tafel gekomen. Zojuist is vermeld, dat de hoofdofficier van justitie kan afzien van het geven van informatie aan de korpsbeheerder en dat de korpsbeheerder kan afzien van het geven van informatie aan de gemeenteraad. Dat is een lastige positie, zoals mevrouw Schmitz al in een verhoor aangaf.

Minister **Dijkstal**: Ik zeg gaarne toe daar nog eens naar te kijken in het kader van de CID-regeling, waarbij vragen aan de orde komen over de wijze waarop het geregeld moet worden en wie wanneer toegang heeft tot welke informatie, en bij de inventarisatie van de knelpunten in het politiebestel en de wet. Ik houd mij ook aanbevolen voor suggesties op dit terrein.

Mevrouw **Sipkes** (GroenLinks): Daarnaast zou ik, los van de informatieplicht, toch ook de geschillenregeling nog eens onder de aandacht willen brengen. De echte geschillen worden alleen maar via het begrotingsinstrument opgepakt. Dat moet beter.

Minister **Dijkstal**: Volgens mij is er een voorziening in de wet, dat er bij bepaalde conflicten een lijn loopt die in laatste instantie naar de minister gaat. Ik ben bereid om met de Kamer en met deskundigen na te gaan of het verstandig is de respectieve verantwoordelijkheden ± van de officier van justitie en de korpsbeheerder ± na te gaan. Ik zou dat in ieder geval toejuichen.

De heer **Korthals** (VVD): De opsporing geschiedt onder gezag van het openbaar ministerie. Het openbaar ministerie heeft in beginsel het gezag en dus de primaire verantwoordelijkheid voor de inzet van de opsporingsmethoden. Het probleem is evenwel, dat de korpsbeheerder de verantwoordelijkheid heeft voor de inzet van politiemensen, de veiligheid, de integriteit en de mogelijke, gevaarlijke corruptie. Die moet hij waar kunnen maken en daarvoor is noodzakelijk dat hij geÈnformeerd wordt. Hij hoeft echter niet van alles op de hoogte te zijn. Daarom was ik ook niet zo gelukkig met de mededeling van de enquÊtecommissie dat de korpsbeheerder medeverantwoordelijkheid zou krijgen, dus op hetzelfde niveau als de officier van justitie zou komen. Het was een van de weinige dingen waar ik het niet mee eens was. Ik was het hier niet mee eens, omdat men op deze manier terecht zou kunnen komen in de situatie van twee kapiteins op ÊÂn schip. Zoiets moet niet. De primaire verantwoordelijkheid dient te liggen bij de officier van justitie. Verder moet er een informatieplicht tegenover de korpsbeheerder zijn. Zegt de korpsbeheerder: dit wordt mij te gek, dan is er sprake van een geschil en dat wordt dan krachtens artikel 53 van de Politiewet voorgelegd.

Minister **Dijkstal**: Daarmee kan ik het op zichzelf wel eens zijn, alleen, deze mogelijkheid helpt ons nog niet helemaal van het probleem af. Naar mijn mening ligt namelijk nu nog een andere vraag voor. U zegt dat de een primair verantwoordelijk is, maar dat de korpsbeheerder ten aanzien van bepaalde facetten medeverantwoordelijk is. Dan doet zich natuurlijk onmiddellijk de vraag voor hoe zich dat tot elkaar verhoudt. Daarover ontstaat dan onduidelijkheid. Dat heb ik met name begrepen uit de woorden van mevrouw Sipkes. Vervolgens doet zich de vraag voor: zou je op dit punt niet tot een betere regeling moeten komen? Ik wil proberen dit aspect beter te regelen, maar ik ben alleen een beetje pessimistisch over ons vermogen om dat beter te regelen. In dit verband denk ik namelijk aan de discussie inzake de Politiewet, het dualisme enzovoorts. Daarover sprak ik zojuist. Ik wil echter graag, ook samen met deskundigen, nagaan wat op dit punt mogelijk is.

Mevrouw **Kalsbeek-Jasperse** (PvdA): Ik wil nog iets zeggen over het punt van de geschillenregeling. In mijn opvatting spitst de discussie zich daarop toe. Daarover gaat ook de aanbeveling van de enquÊte-

commissie. Die zegt: de geschillenregeling zou eigenlijk aangepast moeten worden. Echter, hierbij doet zich een onduidelijkheid voor. Aan de ene kant heeft men te maken met artikel 29 van de Politiewet. Dat handelt over bepaalde gevallen en daarbij is sprake van het lijntje via de commissaris van de koningin, dus een lijntje naar boven. Bij justitie is er iets analoogs en loopt het via de hoofdofficier. Aan de andere kant is er artikel 53. Dat gaat niet expliciet over conflicten, maar wel over zaken betreffende opsporing en de bemoeienis van de minister van Justitie en in ander gevallen die van de minister van Binnenlandse Zaken. Dat zou je kunnen opvatten als een geschillenregeling, maar ik vind dat onduidelijk. Wat mij betreft hoeft niet stante pede, maar moet wel voordat wij overgaan tot het afvinken van de aanbevelingen van de enquÃte-commissie op dit punt volstrekte helderheid ontstaan. Mij is het allemaal niet duidelijk.

Minister **Dijkstal**: Wij zullen proberen dit te verhelderen. Dit zeg ik u graag toe. Hierbij komt dus de vraag aan de orde: vinden we of dit wel of niet helder genoeg is? En: wat moeten wij in dit verband doen?

De heer **Hillen** (CDA): Voorzitter! Ik wil nog iets zeggen over het woord ''medeverantwoordelijkheid''. Ik heb de brief van het kabinet van 27 april voor mij. Daarin staat: naar het oordeel van het kabinet is er sprake van afzonderlijke c.q. op zichzelf staande verantwoordelijkheden van de hoofdofficier van justitie en de korpsbeheerder. Beide functies brengen een eigen verantwoordelijkheid met zich mee voor wat betreft de toepassing van de opsporingsmethoden. De term ''medeverantwoordelijkheid'' zoals gebruikt door de commissie, acht het kabinet in dat verband onjuist.

Minister **Dijkstal**: Ik ben slordig geweest. Daar heeft u gelijk in. Als twee personen voor dezelfde zaak een eigen verantwoordelijkheid hebben, is de vraag: wat gebeurt als die twee met elkaar botsen?

De heer **Hillen** (CDA): Verderop in de brief bent u uiterst duidelijk over de vraag wat die verantwoordelijkheid inhoudt. Onder meer staat er: de korpsbeheerder dient ervoor te zorgen, dat hij op de hoogte is van de hoofdlijnen van belangrijke opsporingsonderzoeken. Dat is bijvoorbeeld een belangrijke eigen verantwoordelijkheid.

Minister **Dijkstal**: Dat is juist, maar hiermee is het punt waarover wij het zojuist hadden, nog niet helemaal opgelost.

Voorzitter! Ten slotte wil ik iets zeggen over een punt dat past bij dezelfde reeks bevoegdheden en verantwoordelijkheden die misschien nog nadere studie behoeven. Dat punt betreft de verantwoordelijkheid ten aanzien van het personeelsbeleid. Ik spreek hierover in aansluiting op wat daarover door de landsadvocaat is geschreven. Het gaat mij er niet om nu met de Kamer hierover een discussie te voeren, maar ik vind, ook naar analogie van andere elementen van beheer op stand, dat wij ons moeten afvragen of wij het gestelde wensen of dat wij bij de inventarisatie van de knelpunten op grond van de Politiewet tot de conclusie kunnen komen dat wij dat beheer op afstand anders willen. Dan is de vraag: hoever gaan wij daarbij? Dat beheer kan betreffen: de financiÃn, de sterkteproblematiek, de bevoegdheden en eventueel ook elementen die hiermee te maken hebben. Ik zeg dit volledigheidshalve, maar het is niet mijn bedoeling op dit moment te zeggen wat ik precies anders wil. In ben ook niet in staat om dat aan te geven. Dit punt zal in het traject wel aan de orde komen.

Mevrouw **Kalsbeek-Jasperse** (PvdA): Ik vind dat u mij nu uitdaagt. U verwijst naar het advies van de landsadvocaat. Die geeft een interpretatie en zegt hoe de Politiewet volgens hem in elkaar steekt en wat de minister in een geval als dit, maar ook in alle vergelijkbare gevallen, zou kunnen doen. Het lijkt mij goed de verschillende aspecten hierbij in aanmerking te nemen, vooral vanwege het vreemde karakter dat het advies van de landsadvocaat kan hebben. Hij zegt eigenlijk impliciet: iedere korpsbeheerder die op zijn korpschef gaat zitten, heeft qualitate qua gewonnen, want de korpsbeheerder stelt de voorwaarden. Ik vraag u op het volgende te reageren. Artikel 25 is een cruciaal artikel. Daarin staat dat bij benoeming advies van de korpsbeheerder nodig is. Dat lijkt mij eerlijk gezegd ook heel voor de hand liggend, want een korpsbeheerder moet werken met zo'n man of vrouw. Over ontslag staat daarover nadrukkelijk niets. De landsadvocaat construeert dat hij dat aannemelijk vindt, maar dat vind ik helemaal niet. Korpsbeheerder en korpschef liggen elkaar zeer na aan het hart, zij zijn als het ware verstrengeld. Wat is dan logischer dan dat de korpsbeheerder daarin niet zo'n rol heeft, maar dat juist daarom die politieke verantwoordelijkheid uitdrukkelijk bij de minister ligt?

Minister **Dijkstal**: Ik weet dat niet meer precies, maar ik denk dat dat indertijd de reden is geweest om het zo te regelen. Maar u gaat voorbij aan het in mijn ogen lastige punt dat, als de minister zelfstandig tot ontslag over kan gaan, de allereerste vraag die hij zich moet stellen is, wat de grond is waarop dat ontslag is gebaseerd. De tweede daarbij behorende vraag is, hoe hij dat kan beargumenteren en waar het personeelsdossier is, waarin alles is bijgehouden. Het minste wat je moet doen als je iemand ontslaat, is immers hem vertellen waarom je dat doet, met daarbij de bewijzen. Daar ontstaat een groot probleem, omdat de materiÃle kant van de zaak ± dat schrijft de landsadvocaat volgens mij terecht ± volgens de wet nu eenmaal ligt bij de korpsbeheerder. Dan ontstaat het gekke probleem, waarin ik meen terecht te zijn gekomen, dat wat je formeel mag doen ± daarover bestaat bij mij overigens geen twijfel ± materieel niet stand houdt. Dan kun je nog zeggen: ontsla maar, dan zien we later wel, maar ik vind dat we die weg niet kunnen gaan, zodat ik die mogelijkheid terzijde leg.

Mevrouw **Kalsbeek-Jasperse** (PvdA): Als jurist van de koude grond denk ik dat ook daarover anders gedacht kan worden. Als die korpsbeheerder niet die cruciale rol bij ontslag is toegedacht, wordt ook zijn verhaal anders. Dan is het immers een verhaal dat natuurlijk voor de minister van belang is, maar waarnaast andere stukken kunnen liggen, zoals een enquÃterapport of een rijksrechercherapport. Ik noem in dit verband het feit dat in het rijksrechercherapport een flink aantal mensen niet alles heeft verklaard. Wellicht is een zelfstandig onderzoek op zijn plaats, maar daardoor wordt de status van het stuk van de korpsbeheerder volstrekt anders. Ik vind het buitengewoon belangrijk om

dit vast te stellen, want ik moet er niet aan denken dat elke korpsbeheerder die van zijn korpschef vindt dat deze prima functioneert, daarmee de facto de minister verbiedt om te ontslaan. Dat lijkt mij buitengewoon ongewenst.

Minister **Dijkstal**: Misschien is ''de facto verbieden'' niet de goede formulering, maar ik weet wat u bedoelt. Dat moge zo zijn, maar de wetgever heeft niet voor niets zeer bewust in de Politiewet het hele zwaartepunt van de leiding over de politie in handen gegeven van een regionaal college, met een primus inter paris, zijnde de korpsbeheerder. Op dit punt kan ik u verwijzen naar de zeer uitvoerige Handelingen op dit punt. Ik ben, naast vele anderen, zeer diep ingegaan op de begrippen ''beheer'' en ''bestuur'' en het decentralisatie-element dat daarin zit. Maar op zichzelf heeft u gelijk.

Mevrouw **Kalsbeek-Jasperse** (PvdA): Dat is een interessant punt. In de oude Politiewet had de burgemeester nota bene wel het recht te adviseren bij ontslag, en dat is nu weggelaten. In de Politiewet, waarvan ik weet dat u die niet in alle opzichten een vreselijk warm hart toedraagt...

Minister **Dijkstal**: Dat is een ander punt!

Mevrouw **Kalsbeek-Jasperse** (PvdA): ...lijkt mij dit een verbetering. Dit geeft de korpsbeheerder ten opzichte van de oude burgemeester een verminderde rol voor deze functies, en het geeft de minister dus een grotere verantwoordelijkheid.

Minister **Dijkstal**: Dat moge juist zijn ± ik geloof niet dat ik dat kan ontkennen ± maar daarmee is de vraag nog niet beantwoord waarvoor ik in deze casus gesteld was, namelijk of ik een grond had die stand zou houden. Straks kom ik nog op het verslag, want voor mezelf heb ik natuurlijk de discussie moeten voeren of ik die grond had.

Mevrouw **Kalsbeek-Jasperse** (PvdA): Dat is nu net wat ik betwist. U neemt het advies van deze korpsbeheerder als het enige stuk dat een grond kan vormen. Op het moment dat u een cruciale rol hebt, zijn er nog veel andere stukken bij te halen, en kunt u wellicht nog een zelfstandig onderzoek laten verrichten. Maar dan bent u niet meer afhankelijk van dat ene stuk van de korpsbeheerder. Dat is niet bepalend, want u kunt daarin zelfstandiger opereren.

Minister **Dijkstal**: Dat heb ik natuurlijk ook niet gedaan. Het allereerste stuk dat mij bereikte, was het rapport van de enquêtecommissie, en het tweede stuk was het rapport van de rijksrecherche, met allerlei uitspraken van allerlei aard, om het maar even heel neutraal uit te drukken. Dus daar lag al een hoop materiaal. Het derde wat ik dan wil weten, is hoe dat allemaal in elkaar zit. Ik vraag daarvoor de informatie uit dat korps. Waar moet ik die informatie anders vandaan halen? Het had geen zin dat te vragen aan een ander korps, om het maar heel flauw uit te drukken, dus dat vraag je daar. Je krijgt daarover uitvoerige informatie. Ik heb overigens nog veel meer informatie gekregen, want u heeft in het verslag gezien dat ik gevraagd heb om een nadere uitleg op een aantal punten. Die brieven zijn nu ook binnen, dus als u dat hele pakket wilt hebben, kunt u dat krijgen. Er is dus uitgebreide informatie die ik moet beoordelen. Dan beoordeel ik of dat hout snijdt of niet, en dan kunt u weer beoordelen of ik dat goed gedaan hebt.

Mevrouw **Kalsbeek-Jasperse** (PvdA): Dan zegt u nu iets anders: ''ik ben formeel verantwoordelijk'', en ik hoop dat u verder uit wilt zoeken of de analyse die ik maak, namelijk dat u bij ontslag een veel grotere rol hebt dan bij benoeming, juist is. Dat betekent dus dat die formele verantwoordelijkheid ook materieel ingevuld kan worden, en dat u daarbij niet afhankelijk bent van het rapport van een korpsbeheerder.

Minister **Dijkstal**: Met één kanttekening, namelijk dat het in het personeelsbeleid een zeer goede gewoonte is, om redenen van zorgvuldigheid en rechtmatigheid, om een personeelsdossier op te bouwen. Misschien moeten wij dat ook doen. Ik zeg nu overigens iets waarvan ik niet weet wat het gevolg is. Misschien moet de minister van Binnenlandse Zaken over de leiding van de politie in Nederland zijn eigen schaduwdossier maken. Dat is in het moderne personeelsbeleid het minste wat je nodig hebt. Als ik niet mag afgaan op gegevens uit het korps ± dat is de stelling van mevrouw Kalsbeek ± dan moet ik afgaan op gegevens die ik zelf verzamel. Nu heb ik die niet, want wij houden geen personeelsdossier bij.

Mevrouw **Kalsbeek-Jasperse** (PvdA): Ik vraag van de minister de politieke bereidheid om de lijn die ik zojuist heb geschetst ± deze kan volgens mij een alternatief zijn voor die van de landsadvocaat ± verder te onderzoeken en om te zien of die een basis van handelen kan zijn.

Minister **Dijkstal**: Ik ben daartoe bereid. De reden dat ik deze kwestie zelf opvoer, is gelegen in de discrepantie tussen de formele bevoegdheden en de materiële mogelijkheden. Het is de vraag of dat wenselijk is. Ik zie dat dubbele in het systeem natuurlijk ook wel. Het zijn bijna twee kapiteins op één schip. De ene is de formele, de andere de materiële. Dat levert een probleem op, los van wat je van de zaak zelf vindt. Ik wil daar gaarne naar kijken.

De heer **Van Dijke** (RPF): Voorzitter! Het probleem ligt breder. Het rapport van de enquêtecommissie laat zien dat er ontzettend veel is mis gegaan. Wanneer nu blijkt dat in de dossiervorming ook zoveel is mis gegaan, of als maar een fractie is mis gegaan van de hoeveelheid die op andere terreinen is mis gegaan, dan heeft de minister een geweldig probleem als het gaat om het naar huis sturen of het op een andere plaats laten functioneren van ondergeschikten.

Minister **Dijkstal**: Dat klopt, maar dan praten wij over de inhoud, terwijl wij nu nog over de formele verhoudingen praten. Dan komen vragen op als: Hoe ernstig nemen wij wat er in de rapporten staat? Wat doen wij daartegen?

De heer Schutte heeft mij zeer lastige vragen gesteld. Hij zei op een gegeven moment: Wij nemen de formele verhoudingen ± ik heb die zojuist geschetst ± voor wat ze zijn. Hij vroeg zich in dat kader af of daar bovenop, in algemene zin, nog sprake is van een soort verantwoordelijkheid van de verantwoordelijke politici. Zij stonden op afstand, zeker na de IRT-affaire. Ze wisten niets, of ze konden niets weten. Hij vroeg zich af hoe daarmee wordt omgegaan.

Dijkstal

Wat had men van hen mogen verwachten en wat zou men in de toekomst van hen mogen verwachten?

Dat is een terechte vraag, zij het een heel lastige. Ik kom dadelijk nog te spreken over de korpsbeheerders en de bewindslieden in het bijzonder, maar ik kan, in ieder geval gedeeltelijk, ook niet verklaren waarom zij het in het verleden niet allemaal wisten op het moment dat ze het wellicht hadden moeten weten. Ik verwijs wat dat betreft naar alle onderzoeken die zijn gedaan. De enquÃtecommissie kon het ook niet verklaren. De enquÃtecommissie kon het wel constateren, met een bepaalde waardering, maar de commissie kon het niet helemaal verklaren. Een deel van de verklaring is dat sprake was van een overgangsfase van de oude politiestructuur naar de nieuwe. Ik herinner eraan hoe moeizaam het was om vanuit de oude politieorganisatie, met 148 gemeentelijke korpsen en het korps rijkspolitie, regionale, bovenlokale teams tot stand te brengen. Uiteindelijk is daar de constructie van de IRT's voor gevonden. Dit heeft overigens niet zijn weerslag in de wet gevonden, tot op de dag van vandaag niet. Een van de aanbevelingen gaat daar ook over. Nu gebeurt het op basis van een convenant. In die overgangsfase is onduidelijkheid ontstaan over de precieze verantwoordelijkheid van allerlei functionarissen, wat ze hadden moeten weten en wat ze dus misschien hadden moeten doen. Dat is echter maar een deel van de verklaring.

Eerst iets over de korpsbeheerders. Mevrouw Kalsbeek heeft gezegd dat de korpsbeheerders in Haarlem, Amsterdam en Utrecht meer hadden moeten weten en dus meer hadden moeten doen. Dat is in het algemeen waar. Misschien geldt dat nog wel voor meer korpsbeheerders. Ik doe daar niets aan af. Ik kan het alleen niet verder preciseren. Je kunt wel voor de toekomst die vraag stellen, en die vraag wordt natuurlijk via de aanbevelingen gesteld, hoe ervoor kan worden gezorgd dat iemand weet wat hij moet weten om zijn werk te doen en dat hij daarvoor ook de volle verantwoordelijkheid draagt. Ik denk dat dit punt terecht genoemd is. Ik zeg dit omdat ik met name wil ingaan op de vraag die de heer Dittrich mij heeft gesteld over mevrouw Schmitz. Ik meen dat hij de vraag als volgt heeft geformuleerd: deelt het kabinet het oordeel van de rijksrecherche dat zij het had moeten weten?

De heer **Schutte** (GPV): Voorzitter! Ik ga nog even door op het legitieme of niet-legitieme beroep op niet weten c.q. niet kunnen weten. De achtergrond van mijn vraag was eigenlijk dat zo'n beroep eigenlijk niet legitiem kan zijn, omdat dit zeer gevaarlijk is. Betekent het bekleden van een bepaalde functie op een bepaald niveau, bijvoorbeeld het niveau van korpsleiding, niet dat je ook verantwoordelijk bent voor het feit dat je niet tijdig de risico's onderkend hebt van het toepassen van een bepaalde opsporingsmethoden? Je kunt wel zeggen dat die methoden gewoonten zijn in het gehele land en voor mijn part in de gehele wereld, maar daarmee ben je er niet. Je moet toch tegen iemand van het niveau van de korpschef kunnen zeggen dat zijn positie meebrengt dat hij, met alle begrip voor de omstandigheden, toch iets had moeten doen?

Minister **Dijkstal**: Alvast vooruitlopend op wat ik straks nog zal toelichten, is mijn antwoord ''ja''. Ik vind dat het zo zou moeten zijn. Op dit moment is dat nog niet zo, maar daar moeten wij wel naar streven.

De heer **Schutte** (GPV): De vraag is of het op dit moment al niet zo is. Het zal nergens formeel geregeld zijn, maar is dit niet inherent aan een bepaalde verantwoordelijkheid? Je moet kunnen zeggen dat iemand zijn functie zo inhoud had moeten geven dat dit niet had kunnen gebeuren. Het is misschien achteraf wel gemakkelijk praten, maar is dit niet het karakter van verantwoording afleggen over activiteiten die men op een bepaald niveau heeft verricht?

Minister **Dijkstal**: Voor politieke ambtsdragers is die vraag gemakkelijk te beantwoorden. Ik beschouw de korpsbeheerder nu maar als een soort politieke ambtsdrager, alhoewel het een benoemde functionaris is. Voor ambtenaren ± daar schrijft de heer Pop ook over ± ligt het in ieder geval vooralsnog ingewikkelder. De stelling van de heer Pop, en die kun je aanhangen of niet, is dat dit niet het geval is. Hij zegt dat in de politiek weliswaar geldt dat men verantwoordelijkheid draagt en dat het toerekenbaar is als men iets niet weet, maar dat dit niet voor ambtenaren geldt. Misschien heeft hij daar feitelijk wel gelijk in. De vraag is alleen of wij dat wenselijk vinden. Wil je dat veranderen, dan heeft dat consequenties voor de organisatie van de top van onze diensten en departementen met alle rechtspositionele gevolgen van dien. Wellicht kan er een ontslaggrond uit voortvloeien. Voor de politieke ambtsdragers geldt de ''ontslaggrond'' dat het parlement daartoe kan besluiten. Die vraag is zeer relevant.

De heer **Schutte** (GPV): Ik heb in mijn bijdrage dan ook onderscheid gemaakt tussen ambtelijke functionarissen en politieke ambtsdragers. Het gaat echter om functionarissen op zeer hoog niveau. Iemand draagt de verantwoordelijkheid voor een geheel korps en hij weet dat dit korps onder meer belast is met de aanpak van de georganiseerde criminaliteit. Dit betekent dat hij bekend is met de risico's die men aan alle kanten loopt. De vraag moet aan de orde kunnen komen of de huidige organisatie ± waar de korpschef de eindverantwoordelijkheid voor draagt ± wel zodanig is dat de risico's kunnen worden ondervangen. Als achteraf blijkt dat die vraag niet of in niet voldoende mate is gesteld en de risico's zich wel hebben voorgedaan, kan men tot de conclusie komen dat de leidinggevende heeft gefaald.

Minister **Dijkstal**: Inhoudelijk ben ik dat met u eens. Op dit punt kan ik echter geen grondslag vinden in het rechtspositiebesluit. Daar bevindt zich het frictiepunt. Wellicht kunnen wij straks ingaan op de vraag op welke wijze een en ander in de toekomst gerealiseerd kan worden.

De heer **Hillen** (CDA): Voorzitter! De minister is zeer stellig in zijn uitspraak dat hij daarvoor geen grond kan vinden in het rechtspositiebesluit. Op welk artikel baseert hij zich daarbij?

Minister **Dijkstal**: In het rechtspositiebesluit zijn de ontslaggronden genoemd. De door de heer Schutte geschetste situatie is geen grond voor ontslag. Uit een oogpunt van rechtszekerheid is in een rechtspositieregeling aangegeven

wanneer wel en wanneer niet tot ontslag kan worden overgegaan.

De heer **Hillen** (CDA): Er zit ook een behoorlijke dosis interpretatie in. Ik noem bijvoorbeeld de vraag, wat ''doen en nalaten'' inhoudt en wat onder ''verantwoordelijkheid'' valt. Dat is interpretatie. Op het moment dat het bevoegd gezag de interpretatie geeft dat de verantwoordelijkheid ook voor een deel datgene wat de heer Schutte net goed onder woorden heeft gebracht, kan inhouden, weet ik helemaal niet zo zeker of het op basis van het huidige reglement niet zou kunnen. Iedereen praat elkaar maar na dat het waarschijnlijk niet zou kunnen. Daarom klemt het des te meer dat u op voorhand al heeft gezegd dat de heer Straver waarschijnlijk niet aan te pakken is.

Minister **Dijkstal**: Voorzitter! Ik houd mij zeer aanbevolen voor iets meer steekhoudende argumenten van de heer Hillen. Kan hij mij aangeven waarom dat dan anders is? Ik kan hem verzekeren dat ik mij op dit punt al heel snel na het verschijnen van de rapporten heb laten informeren, niet alleen door de landsadvocaat maar bijvoorbeeld ook binnen het ministerie van Binnenlandse Zaken, waar een apart directoraat-generaal met personeelsbeleid voor de hele rijksdienst belast is. Ik heb mij er zeer nauwkeurig van vergewist wat de interpretatie kan zijn van bepaalde artikelen om rechtspositionele maatregelen te nemen en wat ik moet doen als iets er niet in staat.

Dat was ook de vraag van de heer Dittrich. Hij heeft bijvoorbeeld gewezen op het verschil tussen de rechtspositionele regelingen. In de ene rechtspositionele regeling staat iets over het algemeen belang, terwijl dat in de rechtspositionele regeling voor de politie niet staat. Dat is relevant.

De heer **Hillen** (CDA): Kunt u, bijvoorbeeld in tweede termijn, fundamenteel op basis van artikelen en op basis van interpretaties aangeven waarom leidinggevenden niet aangesproken kunnen worden op het falen in het leiding geven? Ik vind dat u veel woorden nodig heeft om het woord ''Kafka'' uit te spreken.

Minister **Dijkstal**: In de eerste plaats gaat het hier niet over het falen in het leiding geven. U brengt er nu een nieuw element in. Wat bedoelt u precies met falen in het leiding geven? Dat is natuurlijk wel in de wet voorzien. Dat is dat je nalatig bent in de functie die je vervult. Als in de taak- en functie-omschrijving staat dat je behoort leiding te geven, en je doet dat niet, dan is dat een grond voor ontslag.

De heer **Hillen** (CDA): Het was laat gisteravond, maar ik heb in mijn tekst ± die ik weliswaar snel heb uitgesproken ± zowel bij de rol van de toenmalige korpsbeheerder als bij de rol van de korpschef een groot aantal argumenten van falen aangegeven op grond van stukken, zoals het rijksrechercherapport en het rapport van de commissie-Van Traa, waarin een en ander duidelijk gedocumenteerd is. Er zijn wel degelijk gronden aan te voeren. Ik heb er een aantal opgenoemd en ik heb zeker niet de pretentie dat ik uitputtend ben geweest.

Minister **Dijkstal**: U brengt nu een ander punt in discussie. Dat mag natuurlijk ook, maar wij hadden het over de vraag: als in een rechtspositiebesluit niet staat dat je iemand vanwege het algemeen belang of vanwege de algemene verantwoordelijkheid kunt ontslaan, kun je dat dan toch doen? Dat is een andere discussie dan de vraag of wij de gronden die er wel in staan, zorgvuldig hebben bekeken.

De heer **Hillen** (CDA): U ontkent falend leiderschap.

Minister **Dijkstal**: Daar heb ik het helemaal niet over.

De heer **Hillen** (CDA): Het gaat niet om de vraag of iemand op tijd op zijn werk is of wat dan ook, maar het gaat om het leiderschap zelf, om de invulling daarvan. U gaat niet in op de vraag, waar iemand bij leiderschap op aan te spreken is. Dat houdt u van tevoren al buiten de discussie.

Minister **Dijkstal**: Nee hoor, ik heb het daar helemaal nog niet over gehad. U begint daar nu opeens over. Wij hadden het over een heel ander punt. Ik kom daar zo meteen nog wel even op terug.

Ik was nog bij de vraag van de heer Dittrich, of het kabinet het oordeel van de rijksrecherche deelt dat mevrouw Schmitz het had moeten weten.

De heer **Dittrich** (D66): Dat heb ik niet gevraagd. Ik heb in het kader van het onderzoek van de rijksrecherche gezegd dat de conclusie hard was: niet is gebleken dat zij rekening heeft gehouden met risico's voor CID-mensen. De vraag was: deelt het kabinet dat oordeel van de rijksrecherche? Mijn vraag over het niet kunnen weten heb ik gesteld in het kader van de criminele gelden en de opsporingsmiddelen die daarmee betaald zijn.

Minister **Dijkstal**: Mijn antwoord daarop is tweeÈrlei. In de eerste plaats verwijs ik naar een passage op bladzijde 10 en 11 van de brief van de landsadvocaat. Die geldt volgens mij analoog voor deze vragen. Ik formuleer het nu even iets slordiger, maar in de brief staat dat in het rijksrechercherapport niet altijd helder is dat conclusies voortvloeien uit onderliggende stukken of onderliggende redenaties. Daar kun je allemaal je eigen oordeel over hebben, maar dat is in ieder geval een element dat meegewogen moet worden. Zoals bekend, is dat een kritiekpunt van sommigen op het rijksrechercherapport.

In de tweede plaats verwijs ik naar datgene wat mevrouw Schmitz zelf heeft gezegd voor de enqueÃtecommissie. Zij acht zich daar zelf volledig verantwoordelijk voor. Ik vind het verder niet aan mij of aan het kabinet om daaroverheen daar eigen interpretaties aan te geven. Wat mij betreft, is dat dus helder. Er zijn nog wel een paar andere dingen die ik erover wil zeggen, maar in die richting heb ik daar verder niets over mee te delen.

Een interessante vraag is, hoe je verder moet aankijken tegen de betrokkenheid van mevrouw Schmitz, maar dan op drie verschillende momenten. Daar wil ik nog wel iets over zeggen. Het zou kunnen gaan over drie periodes. Allereerst noem ik de periode dat zij korpsbeheerder was van het gemeentepolitiekorps Haarlem, de periode van 1985 tot 1993. De tweede periode is die waarin zij voorzitter was van het beheerscollege IRT, van begin 1989 tot medio 1993. In de derde periode was zij korpsbeheerder van de politieregio Kennemerland, namelijk van april 1993 tot haar aantreden als staatssecretaris in augustus 1994.

Dat zijn drie onderscheiden periodes, die voor een deel in elkaar overlopen.

Wat de eerste periode betreft, is er voor zover mij bekend geen enkel probleem, dus die staat niet ter discussie. Wat de tweede periode betreft, toen mevrouw Schmitz voorzitter was van het beheerscollege IRT, geloof ik dat haar nu juist veel lof toekomt; lof die haar bijvoorbeeld ook door de commissie-Wierenga is toegekend, omdat zij als voorzitter van dat college allerlei inspanningen heeft verricht om aan de problemen rond die hele IRT-affaire een eind te maken.

In de periode waarin mevrouw Schmitz korpsbeheerder van de politieregio was, werd door de korpsleiding, en derhalve ook door de korpsbeheerder, aanleiding gezien om een hele reeks van organisatorische aanpassingen door te voeren, teneinde de besluitvorming, de controle en de toetsing binnen het korps aanzienlijk te verbeteren. Ik ben het dus eens met de opsomming van een aantal positieve punten die mevrouw Kalsbeek gisteren in het debat naar voren heeft gebracht.

De heer **Hillen** (CDA): Voorzitter! Was het niet zo dat de korpsbeheerder, en ook anderen trouwens, veel te laat zijn gekomen met hun reorganisaties? Heeft men niet de put gedempt toen het kalf al lang verdronken was?

Minister **Dijkstal**: U hebt volkomen recht op uw eigen oordeel. Ik kan u alleen maar zeggen dat, voor zover ik in een positie ben om mijn oordeel te geven, ik sta achter wat ik zoëven heb gezegd, dat ik het gevoel heb dat sommige anderen dat ook vinden en dat het gestaafd wordt door stukken die ik uit Haarlem heb ontvangen. Ik heb daar niets aan toe te voegen. Ik kom niet tot een ander oordeel, maar het is het goed recht van de heer Hillen om dat wel te doen.

De heer **Hillen** (CDA): Wij kunnen elkaar natuurlijk het recht op een eigen oordeel geven, maar wij staan niet vrijblijvend tegenover elkaar. In elk geval is het zo dat, toen mevrouw Schmitz korpsbeheerder in Kennemerland was, alles volstrekt uit de hand is gelopen. In die tijd zijn er bijvoorbeeld criminele gelden gebruikt om de politiebegroting aan te vullen, wat haar kennelijk ontgaan is. In die tijd is het ook met informanten dermate uit de hand gelopen, dat leden van haar korps zijn bedreigd, terwijl zij op hun veiligheid moest letten. Er zijn de meest vreselijke dingen gebeurd. Zij heeft het niet geweten, maar zij heeft zelf erkend dat zij daarvoor verantwoordelijk is. De minister staat nu te vertellen dat zij het voortreffelijk gedaan heeft en dat wij niet moeten zeuren. Hij draait de werkelijkheid om.

Minister **Dijkstal**: Ja, uw werkelijkheid!

De heer **Hillen** (CDA): Het is niet mijn werkelijkheid; die werkelijkheid blijkt uit het rapport van de commissie-Van Traa.

Minister **Dijkstal**: Mijnheer de voorzitter! De heer Hillen heeft dit nummertje gisteren drie keer opgevoerd en hij mag het van mij vandaag nog drie keer opvoeren. Het gaat om twee zaken. De eerste betreft de verantwoordelijkheidsvraag, een beetje in het verlengde van wat de heer Schutte daarover meer in algemene zin heeft gezegd. Mevrouw Schmitz heeft als eerste gezegd: ''Ik draag daar verantwoordelijkheid voor.'' Dat heeft zij voor de enquêtecommissie verklaard. Ik heb er niets aan toe te voegen en niets aan af te doen. Het antwoord op de verantwoordelijkheidsvraag is duidelijk.

Daarna komt er een beoordeling. Ik heb geen behoefte om daarover meer te zeggen dan ik gezegd heb, omdat dat gebaseerd is op het materiaal dat ik heb. De heer Hillen meent redenen te hebben om daar totaal anders over te oordelen. Dat recht heeft hij, maar hij overtuigt mij niet. Ik overtuig hem kennelijk ook niet; dat is dan helaas zo.

De heer **Hillen** (CDA): Voorzitter! Ik maak bezwaar tegen de bewering dat ik een nummertje zou staan te maken. Ik sta geen nummertje te maken, maar wij proberen op een volwassen manier te spreken over ernstige ontsporingen die in de regio Kennemerland aan de orde zijn geweest.

Minister **Dijkstal**: Dat is waar.

De heer **Hillen** (CDA): Ik doe er niet goedkoop over en ik probeer de dingen in positieve en in negatieve zin te wegen. Ik constateer dat de korpsbeheerder verantwoordelijk is geweest in een periode toen het fout is gegaan. Zij zegt: ''Ik ben er verantwoordelijk voor.'' Vervolgens accepteren wij dat en gaan wij vrolijk verder. Dan zeg ik: ik denk dat de burgers dat niet zullen begrijpen.

Over de positie van de korpschef zegt de minister dat falend leiderschap nu eenmaal niet in het ambtenarenreglement staat en dat hij aan de heer Straver al heeft gezegd wat hij vindt. Daar kunnen wij dus kennelijk ook niets aan doen. Wat voor indruk moet dat nu wekken?

Het gaat niet om een nummertje dat ik zou maken. Het gaat erom dat tot nu toe niet gebleken is dat de minister serieus van mening is dat er personeelsmutaties moeten plaatsvinden op grond van de feiten die hebben plaatsgevonden, te beginnen in de boezem van het kabinet.

Minister **Dijkstal**: Op de kwestie van het personeel kom ik nog terug, maar ik maak er bezwaar tegen om indrukken als enige maatstaf te hanteren. Ons werk omvat toch veel meer dan alleen maar indrukken die ontstaan? Natuurlijk maak ik mij grote zorgen over de beeldvorming rond functionarissen; dat doe ik al een halfjaar. De verhoren zijn live op televisie uitgezonden en daardoor zijn natuurlijk allerlei beelden ontstaan, en daar maak ik mij grote zorgen over. Dat ontslaat ons echter niet van de plicht zorgvuldig na te gaan hoe de verantwoordelijkheid lag. Nu, daar is geen verschil van mening over, zoals ook de heer Hillen zegt. In de tweede plaats moeten wij zelf een oordeel hebben over het gedrag van mensen, voor zover je daartoe bevoegd bent. Ik vind dat ik daarover niet meer moet zeggen dan ik gezegd heb. De heer Hillen heeft het recht daarover iets anders te zeggen. Het is de plicht van hem om dat te staven. De vraag wat de burger wel moet denken over korpsbeheerders en chefs is een algemene vraag die zorgelijk is, maar op dit moment kan ik daarmee niets doen.

De heer **Hillen** (CDA): Dat is flauw. Ik heb gedocumenteerd aangegeven waarom de zaak anders ligt ten aanzien van de korpsbeheerders en de chefs. Er is duidelijk sprake is van falend leiderschap, van dingen die

fout zijn gegaan. Ze zijn onder leiding van mensen fout gegaan. Uit de publieke uitingen van de minister hoor ik alleen maar defensieve en beschuttende uitspraken. De minister geeft er geen blijk van ± hoogstens vrijblijvend ± dat hij zodanig geschokt is, dat hij schoon schip wil gaan maken. Het tegendeel is het geval. Hij is ongeveer de aanvoerder van degenen die iedereen op zijn oude plek wil laten. Die indruk laat de minister achter.

Minister **Dijkstal**: Ik hoop dat de heer Hillen even gaat zitten en mij de gelegenheid geeft om over de inhoud te praten. Ik heb tot nu toe niet gesproken over de vraag hoe wij met het personeelsbeleid om moeten gaan. De heer Hillen doet mij weinig recht door maar telkens hier te roepen en dus het nummertje te maken. Als hij even wacht, dan zal ik een poging doen om uit te leggen hoe ernstig ik het vind en wat wij eraan gaan doen. Daarna kan hij beoordelen of dat al dan niet toereikend is. Tot nu toe had ik het alleen maar over mevrouw Schmitz in de context van de verantwoordelijkheid en over een aantal zaken waarvan ik vind dat zij die goed heeft gedaan.

Mevrouw **Sipkes** (GroenLinks): Het heeft mij verbaasd dat er criminele gelden zijn gebruikt voor de reguliere politiebegroting. Begrijpt de minister hoe dat überhaupt kan?

Minister **Dijkstal**: Nee, dat begrijp ik niet. Wij moeten daar achter zien te komen. De strafrechtelijke onderzoeken die worden ingesteld naar de twee functionarissen uit het rijksrechercherapport zullen daarover helderheid moeten verschaffen. Via een strafrechtelijk onderzoek kan de waarheid boven water komen. Ik vind het voorlopig een zeer vreemde zaak.

Mevrouw **Sipkes** (GroenLinks): In onze fractiebegroting staan inkomsten en uitgaven. Als ik een begroting zie op welk niveau dan ook, dan weet ik waardoor geld binnenkomt en uitgaat. Op een bepaald moment ziet toch iemand die begroting? Men moet zich toch afvragen waar het geld vandaan komt? Wie is verantwoordelijk voor het reguliere geld? Hoe kan dat?

Minister **Dijkstal**: Elke vraag die hierover wordt gesteld is terecht. Ik kan die niet beantwoorden. De verantwoordelijkheidsvraag is duidelijk. Ik weet niet hoe het in elkaar zit. Dat is ook de reden dat ik het goed vind dat die strafrechtelijke onderzoeken plaatsvinden.

Mevrouw **Sipkes** (GroenLinks): Het is tot nu toe geen onderwerp van gesprek geweest met de heer Pop of de heer Straver? In Haarlem zijn dienstauto's en telefoons met dat geld betaald. Ik kan mij er iets bij voorstellen als het om geheime zaken gaat. Nee, het gaat om het gewone reguliere werk dat met officieel wit geld behoort te worden betaald. Het is toch een vreemde gang van zaken?

Minister **Dijkstal**: Ja, dat is het ook. Het is van groot belang dat wij zo snel mogelijk de feiten onder ogen krijgen. Op grond daarvan kan worden beoordeeld, hoe het verder moet met die organisatie. Ik kan dat nu niet. Het probleem is dat wij daarover geen feitelijke informatie hebben.

De heer **Dittrich** (D66): Zegt de minister daarmee, dat mevrouw Schmitz het niet heeft kunnen weten, totdat de feiten uit het nader onderzoek bekend zijn?

Minister **Dijkstal**: Ik wil er liever helemaal niets over zeggen. Dat lijkt mij niet zorgvuldig. Het is verstandig dat boven water te krijgen. Op grond van de feiten moet daarna tot een oordeel worden gekomen. Ik vind het wel van belang dat het boven water komt.

Voorzitter! Ik kom over het personeelsbeleid te spreken. Ik wil dat splitsen in de individuele kant en meer beleidsmatige kanten.

Ik ben de heer Dittrich, mevrouw Kalsbeek en anderen die het gezegd hebben erkentelijk voor de opmerking dat de Kamer geen uitspraken zal doen over individuele ambtenaren. In de verhouding tussen regering en parlement lijkt dat mij zeer correct. Wij zullen het er ook over eens moeten zijn dat de beoordeling van individuele ambtenaren zorgvuldig moet gebeuren. Mevrouw Sorgdrager heeft daar net in andere zin over gesproken. Volledigheidshalve meld ik even het punt van de heer Dittrich, dat het naar de maatstaven van toen moet gebeuren. In de bijdrage van mevrouw Sorgdrager is daarover gesproken.

Om te beginnen wil ik iets zeggen aan het adres van de heer Van Dijke. Hij vroeg waarom allerlei maatregelen waarover wij het hebben direct in de rechtspositionele sfeer worden getrokken. Dat is natuurlijk een belangrijke maar ook zeer suggestieve vraag. Hij suggereert dat je het functioneren van individuele functionarissen ook zou kunnen benaderen buiten de rechtspositionele sfeer. Dat geloof ik dus niet. Je kunt er een mening over hebben, maar in ons land hebben wij de rechtspositie van individuele werknemers willen regelen. Misschien hebben wij die te ver geregeld, een punt van de heer Dittrich, waar ik straks nog wel op terugkom. Het is nu eenmaal zo. De heer Van Dijke zeg ik, dat ik dit als uitgangspunt moet nemen.

Ik begin nu wat te herhalen dat ik al eerder, uitgelokt door de Kamer, heb gezegd over de formele en de materiële kanten. Ik heb de bevoegdheid om in een politie-organisatie de twee hoogste functionarissen te ontslaan. Dat is van belang, omdat daaronder de voorziening is getroffen dat het de bevoegdheid is van de korpsbeheerder of van het regionaal college. Ik vond het rapport schokkend. Ik vond al heel lang een aantal ontwikkelingen rond opsporingsmethoden en alles wat daarmee annex is schokkend. Door het rapport van de enquêtecommissie is dat nog eens zwaar bevestigd. Daar bovenop komt voor een specifiek deel van de politie het rijksrechercherapport. Op grond van die rapporten moest ik nagaan of er een grond is om gebruik te maken van de bevoegdheid die ik heb. Ik heb de gronden die in het besluit zijn genoemd nagegaan.

In de eerste plaats betreft dat gronden die ik nu grof aanduid als nalatigheid. Misschien kun je ook spreken over aantoonbaar disfunctioneren. Daarbij hoort, als het, zoals de heer Hillen zei, tot de taak behoort, wat wordt verstaan onder leiding geven. Zojuist heb ik met mevrouw Kalsbeek gediscussieerd over het materiaal op grond waarvan ik meen tot die beoordeling te hebben moeten komen. Ik zal dat niet herhalen. In punt 12 van het verslag heb ik willen zeggen, dat ik instem met het standpunt dat uiteindelijk door de regio Kennemerland aan mij is voorgelegd, namelijk

dat geen sprake is van nalatigheid in de rechtspositionele zin van het woord, met andere woorden, een grond opleverend om tot ontslag over te gaan.

In de tweede plaats voorziet het besluit in de grondslag het belang van de dienst. Natuurlijk, wij hebben allemaal de correspondentie gezien. Ik heb er hard over nagedacht of ik hieraan niet een argument kon ontlenen om tot ontslag over te gaan, maar ik werd geconfronteerd met de brief van het regionaal college, door anderen ondersteund, die precies andersom redeneerden. Het was niet in het belang van de dienst om tot ontslag over te gaan. Iedereen heeft het recht om dat te wegen, maar ik had ook de plicht om het te wegen. Daarbij speelde natuurlijk weer wel het advies van de landsadvocaat een rol. Als men vanuit het korps zelf, in het gebied zelf, stelt dat het niet in het belang van de dienst is om te ontslaan, welke gronden houd ik dan nog over om wel op die basis te ontslaan? Dus ook die weg was afgesneden.

In de derde plaats was er het punt waarover de heer Schutte in algemene zin gesproken heeft, ook vermeld in punt 12, namelijk de verantwoordelijkheid. Ik heb gemeend aan het korps een signaal op dat punt te moeten geven. De Kamer heeft de formulering op dat punt gezien. Ik heb de korpsbeheerder gezegd, dat ik niettemin van oordeel ben dat er in algemene zin wel sprake is van een verantwoordelijkheid. Ik verzoek de heer Pop, gelet op diens bevoegdheid, daaraan nader gevolg te geven. Ik weet niet meer precies hoe ik het heb geformuleerd, maar het waren zinnen van die strekking.

Dan blijft nog één vraag over. Dat is de vraag die de heer Dittrich impliciet aan de orde heeft gesteld, namelijk of er dan iets is van een algemeen belang wat je kunt aanvoeren. Ik meen dat die grond niet voor mij beschikbaar is en dat ik dat niet kan doen. En ik begrijp heel goed dat mensen willen dat een signaal wordt afgegeven, bijna symbolisch, dat je toch laat zien dat alles wat is misgegaan niet zonder rechtsgevolgen kan blijven, maar in de positie van de korpsleider en zijn plaatsvervanger heb ik daar geen grond voor. Die beslissing heb ik uiteindelijk weloverwogen genomen.

De heer **Van Dijke** (RPF): Nu voel ik aan, dat je hier niet kunt zeggen dat je aan je water voelt dat er iets mis is en dat je dus maatregelen moet nemen. Wanneer de minister zegt dat het niet in het belang van de dienst is, dat hij heeft gehoord dat men binnen de dienst vindt dat het niet het geval is en dat hij dan dus geen grond meer heeft, vind ik dat wel heel makkelijk. Zo houdt de een de ander de hand boven het hoofd. Zo gebeurt er binnen zo'n dienst helemaal nooit meer iets.

Minister **Dijkstal**: Dat kunt u wel zeggen en misschien is het ook wel heel makkelijk. Misschien is inderdaad in de beschrijvingen die ik heb gegeven van zowel het rechtspositionele besluit als de wet mijn positie wel erg makkelijk, omdat ik niets kan doen. Waar u aan voorbijgaat, is de relatie tussen dat rechtspositionele besluit en de Politiewet. Daar zit uiteindelijk het antwoord in. Het is de bewuste keuze van de wetgever om praktisch de gehele verantwoordelijkheid te leggen op dat regionale niveau. Daar is ook het begrip beheer op afstand uit ontstaan. De minister van Binnenlandse Zaken heeft dus veel minder bevoegdheden. Daar ligt het hart van het probleem.

De heer **Van Dijke** (RPF): Laat de minister dan eens reageren op de opmerking dat de één de ander netjes toedekt en dat hij daar dus genoegen mee heeft te nemen.

Minister **Dijkstal**: Ik vind dat u dat niet zuiver formuleert. Mijn formulering is als volgt. Wij hebben welbewust gekozen voor een structuur waarin de verantwoordelijkheid voor zo'n politiekorps, de beheersverantwoordelijkheid, ligt bij een regionaal college en een korpsbeheerder. Die korpsbeheerder is een benoemde functionaris. Dat is nog een pikant detail in verband met de burgemeestersbenoemingen. Dat was nu één van de redenen dat wij de benoemde functionaris hadden. Wij hadden het geloof vanuit de rijksoverheid dat het dan minder gepolitiseerd is. Daar heb je dus vertrouwen in. Dan moet ik daar toch van uitgaan? Ik heb nu toch geen reden om aan te nemen dat de korpsbeheerder of het regionaal college er een rotzooitje van heeft gemaakt en dat men elkaar loopt af te dekken? Integendeel. Ik vind, even los van hoe je het uiteindelijk weegt, dat de korpsbeheerder zeer nauwgezet, met alle stukken die ik heb gekregen, geprobeerd heeft om op alle vragen antwoord te geven. Ik ben het er dus niet mee eens dat de een de ander loopt af te dekken. Het kan wel zijn dat u of ik of wij gezamenlijk tot andere oordelen komen. Maar dan is het de vraag of wij bevoegd waren.

De heer **Van Dijke** (RPF): Ik kom tot het oordeel dat het daar dus gewoon een rotzooitje was.

Minister **Dijkstal**: Dat mag u, maar wat doen wij daar dan verder mee?

Mevrouw **Sipkes** (GroenLinks): Het blijft een beetje hangen op de vraag wat het begrip ''in het belang der dienst'' precies inhoudt. De minister praat over ''in het belang der dienst''. Vervolgens komt er een verhaal over alle maatregelen die na het IRT in gang zijn gezet. Het kan natuurlijk zo zijn ± en ik ga daarvan uit ± dat de minister tegen de korpsbeheerder zegt dat het zijn opvatting is dat het daarom in het belang der dienst is. Alles wat er ligt afwegend, denk ik dat het in het belang der dienst is dat deze man weggaat.

Minister **Dijkstal**: Dat kan, dat zou kunnen. Daar hoort dan bij dat ik een zeer reële inschatting moet maken of dat stand houdt. Ik kan zelf iets vinden. Dat moet ik dan afwegen tegen de argumentatie van degenen die geroepen zijn om iets te vinden; lees de Politiewet. Op grond daarvan moet ik beoordelen of dat stand zou kunnen houden.

Nu heeft bij mij ook het volgende probleem meegewogen. Als je praat over het belang van de dienst, is het nog interessant om te weten welke dienst. Wij hebben het dan over het regiokorps Kennemerland. Dat is ook het enige wat de korpsbeheerder en het regionaal college kunnen beoordelen. Hun verantwoordelijkheid is te beoordelen of het in het belang van hun dienst is. Zij hebben gemeend, op welke gronden dan ook, tot die positieve conclusie te komen.

Nu speelt hierin een ander element een rol, dat ik heel goed begrijp. Dat is de behoefte om niet in het belang van de dienst, maar meer in het algemeen belang iets te doen. Het gaat dan om het afgeven van een signaal. Dit punt pak ik ook

positief op uit de woorden van de heer Hillen. Met zo'n algemeen signaal kunnen wij laten zien dat het niet goed is. Wij maken dan een gebaar om het publiek te laten begrijpen dat wij het allemaal niet maar laten lopen. Zo voel ik het ook, maar ik heb hiervoor geen gronden. Dit houdt geen stand, hoe graag ik het ook zou willen, bij wijze van spreken.

Mevrouw **Sipkes** (GroenLinks): Is het in het belang van de dienst dat er in de regio Kennemerland een korpschef blijft zitten onder wiens leiding indertijd tonnen drugs op de Nederlandse markt gebracht zijn? Is het in het belang van de dienst dat er een korpschef zit die twee medewerkers ten koste van twee andere medewerkers constant de hand boven het hoofd gehouden heeft? Is het in het belang van de dienst dat door die nauwe contacten de dienst zelf geweldig in opspraak gekomen is? Is dit volgens u allemaal in het belang van de dienst?

Minister **Dijkstal**: Op datgene wat in het algemeen in het belang van de dienst is, kom ik straks terug in verband met het management-development-traject. Hierover is veel meer te zeggen dan alleen een antwoord op deze specifieke vragen.

In verband met het belang van de dienst in enge zin, in Kennemerland, moet je voor de balans naast de negatieve kwalificaties een aantal positieve zetten. Ik wijs op de reeks van maatregelen die men daar van lieverlee genomen heeft, de een te laat en de ander op tijd. Dat moet je meewegen. Ik heb vastgesteld dat dit in ieder geval zorgvuldig gewogen is. Of de uitkomst goed is, is vers twee.

Verder sluit ik aan bij de woorden van mevrouw Kalsbeek over de vraagstukken waarover wij in een breder kader met de enquÃte-commissie spreken. Wij spreken hier over een verschijnsel dat zich in vele korpsen heeft afgespeeld, zij het dat het in dit ene korps aanzienlijk ernstiger was dan in andere. Voor een deel heeft dit met toevallige omstandigheden te maken. Voor een deel heeft dit met mensen te maken. Dit levert bij elkaar voor mij nog geen grond op om in afwijking van alle betrokkenen die hiervoor verantwoordelijk zijn, te zeggen dat het in het belang van de dienst is dat de korpschef ontslagen wordt.

De heer **Dittrich** (D66): Even los van Kennemerland, signaleren wij allemaal dat het ontzettend moeilijk is, in het algemeen belang van de dienst te komen tot roulering, een frisse wind door de top van de politieorganisatie. Is het dan niet juist onze taak in de Kamer samen met de regering om vast te stellen dat wij wat aan dit probleem moeten doen?

Minister **Dijkstal**: Gaarne. Misschien mag ik eerst een ander punt afhandelen; dan kom ik onmiddellijk hierop terug.

Na mijn opmerkingen over datgene wat je in een individueel geval op grond van wet- en regelgeving wel of niet kunt doen, waarover een ieder een oordeel mag hebben, wil ik iets zeggen op vragen van de heer Boogaard. Ik meen dat ook de heer Dittrich vroeg of wij er niet naar moeten streven om een zekere parallelliteit aan te brengen tussen datgene wat het openbaar ministerie doet, waarover mevrouw Sorgdrager gesproken heeft, en datgene wat de politie doet. Ik vind dat wij dit moeten proberen, zij het dat er als complicerende factoren een verschillende organisatiestructuur en een verschillende rechtspositieregeling zijn. In de komende periode zullen wij echter nagaan of wij hierin zoveel mogelijk parallel kunnen opereren.

Mevrouw **Kalsbeek-Jasperse** (PvdA): Even terug naar het vorige punt.

De **voorzitter**: Nee, nee. Er waren anderen die wilden interrumperen en die gaan u nog voor met hun interruptie. Verder is de minister even naar een ander punt gegaan. Er komt ook nog een tweede termijn.

Minister **Dijkstal**: Ik kom nu inderdaad op het punt dat de heer Dittrich aangekaart heeft. Trouwens ook de heer Hillen vroeg of de rechtspositieregelingen in Nederland niet te star zijn en of hierin niet meer flexibiliteit moet komen. Ik meen dat je vrij objectief kunt vaststellen dat de mogelijkheden beperkt zijn, zij het dat de ene rechtspositieregeling wel van de andere verschilt. Ik ontsla mijzelf ervan om in brede zin, dus voor al het personeel, hierover te spreken, en concentreer mij op de top van de politie.

Ik wil in de eerste plaats met grote nadruk een analogie met de algemene bestuursdienst trekken. De Kamer weet dat wij op grond van het regeerakkoord hiermee bezig zijn. Ik heb de Kamer al eens meegedeeld dat mijn aanvankelijke voornemen was, bij de instelling van de algemene bestuursdienst gelijktijdig een aparte rechtspositieregeling voor topambtenaren te maken. Dit zou een aparte CAO betekenen. Op grond van pragmatische overwegingen heeft het kabinet hiervan afgezien, omdat wij misschien te veel overhoop zouden halen. Wij wilden eerst vorm geven aan die algemene bestuursdienst en van daaruit de vraag beantwoorden of een aangepaste rechtspositieregeling nodig is, die enerzijds misschien beter beloont en anderzijds veel meer flexibiliteit biedt. Lees: mensen kunnen makkelijker worden verplaatst en makkelijker worden ontslagen als daar redenen voor zijn.

Later ± dat was mede naar aanleiding van het debat over Van Randwijck, maar niet alleen naar aanleiding daarvan; het betrof ook andere incidenten ± is die vraag weer teruggekomen. Toen is ook vanuit de Kamer de vraag gesteld: moeten wij zo langzamerhand niet weer naar die rechtspositieregelingen kijken; moeten die niet anders, om de redenen die hier genoemd zijn? Welnu, wij zijn daar volop mee bezig. Wij zijn op dit moment bezig ± dat weet de Kamer; het is ook naar aanleiding van vragen ± dit in kaart te brengen in de verschillende sectoren, bij de overheid en de semi-overheid, om van daaruit zo meteen tot voorstellen te komen, hoe je dat misschien zou moeten veranderen. Daaraan zal overigens in vele gevallen eerst overleg met de bonden vooraf moeten gaan; dat begrijpt u. Ik vind dat wij dit moeten doen.

Dan doet de vraag zich voor of dat, met de ervaringen die wij nu hebben uit het rapport van de commissie-Van Traa en het rijks-rechercherapport, niet ook in het bijzonder moet gelden voor de politie. Ik denk dat wij dit inderdaad onder ogen zullen moeten zien, maar dan is het van groot belang dat volstrekt duidelijk is, dat wij dit met elkaar willen. Want ik zou ervoor willen waarschuwen ± dit geldt voor de Kamer, maar misschien ook voor mijzelf ± dat wij nu, verontwaardigd als wij zijn door al die berichten in

die rapporten en de beelden daarvan, zeggen dat het allemaal anders moet, om straks, als wij voor de vraag komen te staan om het te regelen, te zeggen: ''ja, maar de rechtszekerheid van de mensen...'', en het dan weer niet regelen. Ik denk dat er meer ruimte moet ontstaan om het beleid op de moderne leest geschoeid te kunnen voeren.

Mevrouw **Kalsbeek-Jasperse** (PvdA): Betekent dit heel concreet dat u vindt, dat wat tot nu toe bereikt is bij de politie ± niet veel namelijk: personele herschikkingen en ten aanzien van twee mensen een strafrechtelijk onderzoek en verder niets ± een gevolg is van wetten en afkoopsommen die u in de weg staan? Of is het een gevolg van wat u wenselijk vindt? Ik vind dat u daar omheen praat. Ik vind dat u duidelijk moet zeggen of dit nu is omdat u rechtspositioneel gedwongen bent of omdat u het politiek of anderszins wenselijk vindt.

Minister **Dijkstal**: Nee. Ik heb tot nu toe alleen maar geprobeerd u uit te leggen waartoe ik, vanuit de wet en de rechtspositieregelingen, bevoegd ben en wat ik doe en niet doe om de redenen die genoemd zijn. Ik hoef dat niet te herhalen. Er is nog wel een andere vraag, namelijk of men binnen de regiokorpsen, met ditzelfde besluit in de hand, wel iets kan of niet kan. Dat is nog los van de vraag of je niet vindt, dat er veel meer bewegingen zouden moeten komen.

Mevrouw **Kalsbeek-Jasperse** (PvdA): Wat is dan het belang ervan, dat u zo uitdrukkelijk verwijst naar het punt 12 uit het verslag van het gesprek dat u had met de korpsbeheerder van Kennemerland?

Minister **Dijkstal**: Wat ik daarmee heb proberen uiteen te zetten, ligt in het verlengde van het interruptiedebat met de heer Schutte over die verantwoordelijkheid. Ik vind het vreemd, zoals een aantal uwer het ook vreemd vinden, als je zegt: nalatigheid was het niet ± even aannemende dat je tot die conclusie komt ± en het belang van de dienst speelt hier ook geen rol ± daar hebben wij ook over gediscussieerd ± om je vervolgens af te vragen of er dan niets anders meer is. Dat iets anders kan zijn óf de meer algemene verantwoordelijkheidsvraag, dan wel het algemeen belang. Dat ligt misschien wel in elkaars verlengde. Ik heb met dat punt 12 alleen willen zeggen ± het staat er ook nauwkeurig geformuleerd ± dat ik dit wel een relevant punt vind. Maar nu is de vraag: hoe ga ik daarmee verder? Slagen wij erin om in het rechtspositionele besluit of anderszins iets meer grondslag te vinden, opdat je er wel wat mee kunt doen?

Mevrouw **Kalsbeek-Jasperse** (PvdA): Maar is dat nu gewoon een constatering, want zo staat het er bijna, of is het een oordeel? Dat vind ik wel wat uitmaken.

Minister **Dijkstal**: Beide. Ik ben het eens met wat de heer Schutte erover gezegd heeft, namelijk dat er ook voor topfunctionarissen ± niet alleen bij de politie; het geldt ook voor de departementen ± iets is dat meer in die algemene verantwoordelijkheid zit, als je eenmaal op dat niveau zit, zij het misschien niet zo sterk als bij politieke functionarissen, maar wel meer dan nu het beeld is. Dat heb ik willen zeggen. Ik kan er alleen op dit moment niets mee, en ik vind dat wij de vraag onder ogen moeten zien of wij er in de toekomst niet iets mee moeten. Ik heb er overigens wel bepaalde ideeën over hoe ik er misschien op korte termijn nog wel iets mee kan, maar dat komt zo meteen aan de orde.

Mevrouw **Kalsbeek-Jasperse** (PvdA): Dat punt 12 van het verslag heeft zo'n merkwaardige lading. U vraagt daar dringend aan de korpsbeheerder om het gestelde over te brengen en de korpsbeheerder ziet het belang en de ernst van die mededeling in. Het wordt bijna een sacraal moment. Wat wordt hier bij implicatie gezegd? Het lijkt wel alsof er veel meer staat dan wat er staat. U stelt vast dat u vindt dat hij het had horen te weten, en daar wordt nog eens met veel omhaal op gereageerd, aangevende hoe vreselijk belangrijk dat is. Wat is dat nu: hebben wij een oordeel of hebben wij geen oordeel?

Minister **Dijkstal**: Ja, ik heb een oordeel. Dat staat er; het oordeel is er wel. Ik kan er alleen, als dat de portee van uw vraag is, niet een rechtsgevolg aan geven. Maar het oordeel heb ik wel en dat heb ik hier, ook even los daarvan, nog eens omstandig uiteengezet.

Mevrouw **Kalsbeek-Jasperse** (PvdA): U heeft een oordeel, maar u kunt er geen gevolg aan geven, omdat daar wetten aan in de weg staan.

Minister **Dijkstal**: Ja.

De heer **Hillen** (CDA): Voorzitter! De minister zei zoëven in een tussenzin: nalatigheid is het ook niet. Dat is zeer de vraag. Ik maakte toen een zwaaiend gebaar, want misschien ben ik niet alleen die mening toegedaan. Het is best mogelijk dat de rest van de Kamer dat ook vindt. Het feit dat u nu in het openbaar zegt dat u het geen nalatigheid vindt, versterkt opnieuw de rechtspositie. Het is zeer wel mogelijk dat wij straks met elkaar tot de conclusie moeten komen, dat nalatigheid de noemer is waaronder dit gezocht moet worden.

Minister **Dijkstal**: Dat is mogelijk. De Kamer moet dat zelf afwegen. Maar de heer Hillen kan nu niet twee dingen tegelijk van mij vragen. Eerst vraagt hij of ik hier verantwoording wil afleggen waarom ik geen gebruik maak van een bevoegdheid die ik op grond van de wet in formele zin heb. Als ik dat vervolgens uitleg, wordt mij voor de voeten geworpen dat alles wat ik daarover uitleg, de positie versterkt van degene over wie het gaat. Dat kan dus niet.

De heer **Hillen** (CDA): Voorzitter! Dan wil ik voor de duidelijkheid vastgesteld hebben ± zo duidelijk ben ik het namelijk nog niet tegengekomen in de stukken ± dat de minister vindt dat de korpschef niet nalatig is geweest.

Minister **Dijkstal**: Nee, ik verzoek u te lezen, zoals ik het zeer zorgvuldig in dat verslag heb geformuleerd. Ik vind dat ik geen gronden van nalatigheid kan produceren die stand houden voor de rechter, gegeven de positie van de korpsbeheerder ten aanzien van de nalatigheidsvraag zoals in de stukken staat. Dat is voor mij relevant, want als ik die gronden wel had gevonden, had ik ze kunnen gebruiken. Als ik ze niet vind, heb ik geen grond. Niet meer en niet minder dan dat.

De heer Dittrich, mevrouw Sipkes, mevrouw Kalsbeek en de heer Hillen hebben gesproken over de twee functionarissen, waarvan de namen zijn genoemd, de heren Van Belzen

en Limmen die hun rol hebben gespeeld in dit hele traject. Ik wil hierover het volgende zeggen. Ik heb de korpsbeheerder gevraagd om op grond van de motieven die de kamerleden hadden om dit aan mij te vragen, mij te laten weten wat op dit moment de stand van zaken is. Die stand van zaken is als volgt.

In de eerste plaats is de strafvervolging tegen deze personen inmiddels ingetrokken. In de tweede plaats is destijds weliswaar formeel plichtsverzuim vastgesteld omdat de betrokkenen vertrouwelijke informatie ter kennis van anderen hadden gebracht, maar nu is gebleken dat zij wel de vinger hebben gelegd op dingen die fout waren. Dat is de materiële kant van de zaak. Om die reden wordt thans, met de raadslieden van betrokkenen, overlegd over de wijze waarop zij kunnen terugkeren in het korps, waarbij de korpsbeheerder en de korpsleiding zich zullen inspannen om hen een gelijkwaardige functie binnen het korps te geven.

De heer **Hillen** (CDA): Ik ben erg blij dat voor beide heren de zaak ten goede keert. Maar het is toch een schandaal dat op het kamerdebat van gisteren gewacht moet worden om ten aanzien van de beide heren, die juist het falen van de rijksrecherche onder de aandacht wilden brengen, die twee jaar lang thuis hebben gezeten, die vervolgens bij alle voortvarendheid van iedereen nog steeds thuis zaten en die door burgemeester Pop met zijn geweldige zorgvuldigheid niet eens in zijn brieven worden genoemd terwijl er wel over anderen gesproken wordt, snel te handelen. Ik vind deze vorm van prioriteitenstelling absoluut schandalig!

De heer **Dittrich** (D66): Voorzitter! Mag ik een vraag stellen, want de heer Hillen stelde geen vraag. Wat de minister gezegd heeft, betekent toch niet dat er een rehabilitatie komt? Die zou er toch uit moeten bestaan dat in de korpskrant bijvoorbeeld gezegd wordt: wij hadden het fout en ze kunnen wat ons betreft weer aan het werk? Dat is dan toch de juiste gang van zaken?

Minister **Dijkstal**: Ik kan die vraag niet precies beantwoorden, maar ik ga ervan uit dat dit onderwerpen zijn die tussen de korpsbeheerder en de raadslieden, waarover ik zojuist sprak, zullen worden besproken.

De heer **Dittrich** (D66): Dat ging over de wijze van terugkeer...

Minister **Dijkstal**: Ik neem aan dat die dingen daarbij horen, maar ik wil dat wel verifiëren.

De heer **Dittrich** (D66): Ik zou dat graag geverifieerd zien en ook te horen krijgen.

Mevrouw **Sipkes** (GroenLinks): Voorzitter! Als ik het zo hoor, dan is dat Hollandse zunigheid op z'n slechtst. De minister heeft inderdaad gewacht tot aan het kamerdebat. Heeft hij überhaupt het rapport van Van Traa gelezen over Kennemerland? Niet alleen de korpsbeheerder heeft deze mensen niet genoemd, zij zijn in een vergadering van de korpsbeheerder en de minister aan de orde geweest en de minister heeft kennelijk ook nagelaten om deze mensen naar voren te halen.

Minister **Dijkstal**: Misschien is uw kritiek terecht; dat weet ik zo langzamerhand ook niet meer. Ik heb tussen 29 maart en vandaag, 8 mei, geprobeerd om zo zorgvuldig mogelijk na te gaan wat er, in de positieve zin van het woord, overhoop is gehaald in het rijksrechercherapport met al zijn rechtspositionele aspecten in positieve en negatieve zin. Ik heb geprobeerd een zorgvuldige procedure te volgen door de korpsbeheerder te vragen om mij te melden wat hij ervan vindt. Ik heb er met hem over gesproken en ik was er niet tevreden over. Ik heb een stapel stukken voor mij die ik weer daarna heb gekregen. Kortom, ik heb geprobeerd om in de korte tijd die ik tot mijn beschikking had, het allemaal na te gaan. Dat doet niets af aan uw zorg of deze twee heren wel in de juiste mate en in alle opzichten dat eerherstel krijgen. Ik kan dat op dit moment niet beoordelen. Ik kan slechts meedelen wat mij nog heden daarover bereikt heeft. Als u meer wilt weten, zal ik proberen dat te weten te komen, maar wij moeten afwachten hoe het gesprek met de raadslieden verloopt.

Mevrouw **Sipkes** (GroenLinks): Ik weet niet hoeveel tijd de minister ter beschikking had, maar als je een en ander leest, springt er toch uit dat een korpschef signalen van medewerkers over andere medewerkers naast zich neerlegt en de twee boodschappers van de berichten gewoon vergeet. Daar heb je toch niet veel tijd voor nodig! Dat is toch geen zorgvuldig personeelsbeleid. In het kader van dat zorgvuldige personeelsbeleid is er in het belang van de dienst wel alles voor de hoger geplaatsten gedaan, maar deze twee mensen zitten nog steeds thuis en krijgen te horen dat zij op een of twee punten niet goed gefunctioneerd hebben omdat zij vertrouwelijke informatie naar buiten hebben gebracht. Dat kan toch niet! Dat kan toch onmogelijk onder ''zorgvuldig'' worden verstaan!

Minister **Dijkstal**: Voorzitter! Ik begrijp het gevoel van onrechtvaardigheid bij mevrouw Sipkes heel goed; ik heb dat zelf ook. Er waren echter veel meer punten in het rapport, die ''schokkend'' waren. Ik was al geschrokken van het rapport van de parlementaire enquêtecommissie bovenop wat we al wisten en dan kwam dit er nog eens bij. Hoe ga je nu met die materie om? Het was een dik rapport en er stond van alles in. Sommige dingen waren te herleiden en andere niet. Ik heb geprobeerd om zo zorgvuldig mogelijk met degenen die verantwoordelijk zijn na te gaan wat zij er allemaal aan gaan doen. Dat geldt ook op dit punt. Ik hoop inderdaad dat het eerherstel op de kortst mogelijke termijn plaatsvindt. De vraag naar de modaliteiten kan ik echter nu niet beantwoorden. Zodra ik er meer van weet, zal ik dat de Kamer gaarne laten weten.

Mevrouw **Kalsbeek-Jasperse** (PvdA): De minister merkte op, dat de twee vertrouwelijke informatie naar buiten hadden gebracht. Maar laten we wel even de context bezien waarin dat gebeurde. Die mannen waren ten einde raad, want zij zagen dingen gebeuren die niet konden. Ze konden hun boodschap nergens kwijt. Uiteindelijk zijn ze met die floppy's naar de BVD gestapt om aan te geven dat er echt iets mis was. Ik hoop daarom dat er geen moeizame en langdurige onderhandelingen ontstaan over eerherstel of wat dan ook. Ik zou dat buitengewoon pijnlijk vinden!

Minister **Dijkstal**: Het is terecht dat u die opmerking maakt. Ik heb niet

geprobeerd daarover een oordeel te geven. Ik heb alleen willen melden, dat dit feitelijk de grond was, of die terecht was of onterecht. We moeten dit zo snel mogelijk op een zeer ordentelijke manier afhandelen, maar degene die daar als eerste toe geroepen is, is de korpsbeheerder in overleg met de raadslieden.

Voorzitter! Ik wil nog even terugkomen op het vertrouwen en dat koppelen aan een onderwerp, dat ik niet gemakkelijk vind om te behandelen. Het is echter zeer essentieel en dat is, grof aangeduid door velen, de cultuur van de organisatie. Ik loop het risico, dat de heer Van Dijke herhaalt dat het allemaal flauwekul is en dat het tijd is voor harde maatregelen, maar daar ben ik het zeer mee oneens. Ik weet dat in formele zin dingen in een organisatie vaak kunnen worden veranderd. Dat is af te dwingen, maar ik ben er zeer van overtuigd dat vooral de informele gedragsregels, de manier waarop de mensen met elkaar menen te moeten omgaan, bepalend zijn voor een organisatie of voor een groep mensen die functioneren. Naarmate er minder formele gedragsregels zijn, ontstaat meer ruimte om informeel zelf te bepalen hoe je met allerlei punten in zo'n organisatie omgaat. Dat is ook het interessante van het rapport van de parlementaire enquÃtecommissie, want die laat nu juist zien dat er kennelijk op het terrein van strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde zoveel ruimte is waarin men zelf, vanuit die cultuur zijn eigen regels kan ontwikkelen. Misschien is het een gebrekkige poging, maar het kabinet heeft in de brief aan de Kamer geprobeerd te beschrijven met welke cultuurverschijnselen we binnen de politie en het openbaar ministerie te maken hebben. Ik wil heel kort herhalen wat we hebben gezegd.

Allereerst was er een zekere spanning tussen de opkomende noties in het begin van de jaren tachtig over basis politiezorg en hulpverlening aan de ene kant en de mening van delen van de politie aan de andere kant. Sommigen vonden de ideeÃn namelijk maar soft en zij kwamen zelf met harde invullingen. Die verschijnselen waren er dus. Daarnaast was er de afwezigheid van normen en heldere regels, waardoor een ieder, soms ook gesteund door het openbaar ministerie, ter plekke voor een eigen werkwijze kon kiezen. Misschien waren er nog verschillen tussen de werkwijzen van de politiekorpsen in de Randstad en die daarbuiten. Voorts was er de neiging om in het geval de wetgeving ten aanzien van bevoegdheden onvoldoende mogelijkheden bood of in het geval er te weinig mankracht was, maar zelfstandig methoden te ontwikkelen en zelf een weg te kiezen om het werk te doen. Misschien werd soms te weinig belang gehecht aan de noodzaak om te opereren met inachtneming van regels en controle. Verder was sprake van het onvoldoende doen gelden van gezag in gevallen waarin dat nodig was, bijvoorbeeld bij het openbaar ministerie. Zoals gezegd, wij hebben een grove poging gedaan om aan te duiden waarover die cultuuromslag kan gaan.

Het is interessant dat de Kamer hier zelf nog een paar punten aan toe heeft gevoegd. Daarbij gaat het om iets dat ook hout snijdt. Allereerst wijs ik in dit verband op twee punten die mevrouw Sipkes heeft genoemd. Zij heeft gesproken over de bereidheid en het vermogen om gezag te accepteren. Dat zou een cultuurelement bij de politie zijn. Verder heeft zij gesproken over het non-interventiegedrag. Dat doet zich ook vaak voor bij organisaties waar in formele zin weinig is geregeld. Men spreekt dan ook van het elkaar de hand boven het hoofd houden: als jij het op jouw manier doet, kan ik het wel op de mijne doen.

De heer Schutte heeft in dit verband nog een aspect genoemd dat ik ook van belang vind. Hij vroeg zich af of zowel bij de politie als bij het openbaar ministerie niet sprake was van een te grote gerichtheid naar binnen en of er op dit punt niet iets zou moeten veranderen om te kunnen komen tot een vruchtbare samenwerking tussen deze twee organisaties. Ik geef nu een grove beschrijving.

De vraag is natuurlijk: wat doe je daaraan? Welke stappen moet je met je poging zetten om de cultuur van de politieorganisatie of die van het openbaar ministerie te veranderen? Daarbij moet je in aanmerking nemen wat mevrouw Sipkes zei, namelijk dat cultuuromslagen niet van de ene op de andere dag gemaakt worden.

Men zal er allereerst van overtuigd moeten zijn dat het nuttig en noodzakelijk is om op dit punt iets te doen. Ik maak mij echter zorgen en vraag mij af of dit ook zo is. Voorlopig ± ik formuleer mijn woorden nu met opzet een beetje voorzichtig ± zie ik discrepantie tussen de urgentie die blijkt uit het rapport van de enquÃtecommissie en dat van de rijksrecherche, waarmee wordt aangegeven dat je ten aanzien van dit soort vraagstukken iets moet doen en de wat mij betreft toch wel erg lauwe reactie van de korpsbeheerders. De brief die ik op 8 mei naar ze heb gestuurd, was een kort briefje. Het terrein was vrij en men kon reageren op het rapport dat men had. Men had alles kunnen zeggen. Ik vind zelf dat uit de antwoorden van de korpsbeheerders, zowel die in de brieven zijn gegeven als ook later in het Korpsbeheerdersberaad, in ieder geval onvoldoende blijkt dat zij ook overtuigd zijn van de urgentie dat iets gedaan moet worden aan de verschijnselen die zijn geconstateerd.

De heer **Hillen** (CDA): Voorzitter! Dit bevestigt toch datgene waarover wij het zojuist met elkaar hebben gehad. Op het moment dat men advies aan het eigen ressort gaat vragen, zal men per definitie bescherming van het eigen ressort krijgen. De minister heeft dan toch met de antwoorden de beste bediening gekregen die hij kon hebben.

Minister **Dijkstal**: Dat is misschien wel waar, maar dat is dan de eerste stap en die is nodig om de tweede te kunnen zetten.

De heer **Hillen** (CDA): Jawel, maar dit ontkracht het argument dat je geweldig veel belang moet hechten aan de mededeling van de dienst die in het belang van de eigen organisatie zegt, dat alles prima gaat.

Minister **Dijkstal**: Ik begrijp dat u dit zegt. Uw opmerking snijdt ook wel hout, gelet op wat ik zojuist heb gezegd, maar ik heb slechts korpsbeheerders en regionale colleges ter beschikking. Hiermee kom ik weer terug op het punt waarover ik in extenso heb gesproken. Wij kunnen in dezen een oordeel hebben. Bovendien houd ik een slag om de arm. Ik sprak namelijk over een voorlopige discrepantie. Wel spreek ik op dit punt mijn zorg uit. Ik vraag mij namelijk af of al het materiaal dat beschikbaar is gekomen naar aanleiding van de IRT-affaire, de parlementaire enquÃtecommissie en

het rijksrecherche-onderzoek de korpsleiding voldoende bewust maakt van wat eraan de hand is. Dat is datgene waarover wij nu dagen praten. Als ik op dit punt ongelijk heb, ben ik alleen maar blij. Dan heb ik mij vergist. Dan heb ik de brieven verkeerd gelezen. Maar als ik gelijk heb of een beetje gelijk, is er reden om op de een of andere manier iets te doen. Daarom meld ik dit punt ook.

Mevrouw **Kalsbeek-Jasperse** (PvdA): U noemt de reacties van de korpsbeheerders op uw brief lauw. Maar ook ik vond uw brief eigenlijk niet zo vreselijk duidend. Ik kan niet zeggen dat daaruit bleek dat u graag de troepen wilt aanvoeren.

Minister **Dijkstal**: Nu doet u mijn opstelling een beetje onrecht. Die vraag heeft u vanmiddag al eerder gesteld, en die heb ik toen al beantwoord. U vroeg of ik niet gelijk, toen het rapport uitkwam, mijn grote zorgen had moeten uitspreken. Ik heb gezegd dat ik dat niet heb gedaan, en wel om twee redenen. In de eerste plaats vind ik het ordentelijk ten opzichte van de mensen die je er speciaal voor hebt ingehuurd om hen te vragen, daarop te reageren, omdat ik zeer benieuwd ben naar hun reacties. In de tweede plaats heeft de regering zelf nog geen beargumenteerd standpunt willen innemen, om de door mij uiteengezette redenen.

Mevrouw **Kalsbeek-Jasperse** (PvdA): Het was een heel open vraag.

Minister **Dijkstal**: Het was een heel bewuste, zeer open vraag.

Mevrouw **Kalsbeek-Jasperse** (PvdA): Toch vind ik dat niet bevredigend. U wordt vervolgens wel geconfronteerd met antwoorden van korpsbeheerders, die wel een rol spelen in wat u verder kunt. Zij zijn immers in uw visie, die ik hier en daar in twijfel trek, bepalend in wat u verder kunt doen. Wetend dat de korpsbeheerders hoe dan ook een rol spelen in de ruimte die u uiteindelijk hebt, is het toch ook zaak om aan te geven, welke kant u ongeveer denkt op te gaan?

Minister **Dijkstal**: Ja, en dat ga ik ook doen. Daarvoor sta ik hier. Ik vind dat die discrepantie er is, en dat het de vraag is hoe je boven water krijgt dat in de politie-organisatie, en analoog daaraan bij het OM, daaraan meer moet worden gedaan. De vraag is dan hoe dat moet gebeuren, maar die urgentie wil ik gaarne overbrengen, en daarom zeg ik dat tegen u.

Mevrouw **Kalsbeek-Jasperse** (PvdA): Ik bedoelde natuurlijk niet nu, maar toen.

Minister **Dijkstal**: Ik heb u uitgelegd waarom ik bewust eerst die tussenstap heb genomen op onze verdere weg.

De hele cultuurproblematiek heeft iets te maken met korpsbeheerders en de opleidingen. De vraag is natuurlijk hoe de opleidingen hierop inspelen, ook naar aanleiding van wat er nu boven water is gekomen. Het is heel interessant om dat punt eens na te gaan met het LSOP. Als over een paar weken het debat hierover is afgesloten en de bevindingen op papier staan ± als dus in politieke zin is vastgesteld, wat de stand van zaken is ± vind ik het van groot belang dat wordt gecommuniceerd wordt met de opleidingen, zodat men zich daar de vraag kan stellen, of er aanleiding is om daaraan in de lesprogramma's meer dan tot nu toe op de een of andere manier aandacht te besteden. Ik kan dat nu niet beoordelen, maar dat lijkt me wel een logische stap.

In het verlengde van de discussie over het cultuurprobleem speelt ook de geringe bereidheid tot mobiliteit nog een rol. Misschien is dat ook een cultuurverschijnsel. Dat is overigens niet alleen bij de politie zo; wij weten dat in andere sectoren ook zo is. Je zit eenmaal ergens, en dan is het uitgangspunt om daar vooral te blijven zitten. Ik denk dat ± ook dat geldt absoluut niet alleen voor de politie ± daarbij onvoldoende notie is hoe belangrijk het is dat in moderne organisaties af en toe van stoel wordt gewisseld. De hele notie rond de algemene bestuursdienst, geldt natuurlijk mutatis mutandis ook voor het politie-apparaat. Daarom moeten we proberen, verdere stappen te zetten om de mobiliteit/flexibiliteit te ontwikkelen. Ik sluit dan aan bij woorden van de heren Dittrich en Van der Vlies over rouleren, verfrissende werking en job rotation. Ik sluit ook aan bij wat de heren Schutte en Korthals en mevrouw Kalsbeek hebben gezegd, namelijk dat het niet zo kan zijn dat iedereen blijft zitten. Zij hebben gevraagd of er geen ruimte moet worden gemaakt om opnieuw te beginnen. Nogmaals, daar ben ik het zeer mee eens. Er moet worden gezocht naar instrumenten en handelingen om ervoor te zorgen dat we die mobiliteit tot stand brengen. Het is daarbij van groot belang dat niet alleen gaat om het afgeven van een signaal rond de enquêtecommissie ± op zichzelf is dat overigens wel een belangrijke reden ± maar dat het om veel meer gaat. Het is in het belang van leidinggevers om na verloop van tijd van stoel te veranderen, en het is in het belang van organisaties dat van tijd tot tijd de leidinggever van stoel verandert.

In het jargon heet dat management-development-beleid, waarmee wij al een tijdje geleden zijn begonnen. Er is een circulaire van 11 juli 1995, waarin ik allerlei facetten daarvan, inclusief de mobiliteit, naar de korpsbeheerders heb gestuurd. Er is inmiddels een raad van toezicht op het terrein van management development om samen met de korpsbeheerders te bekijken, hoe we dit mobiliteitsbeleid gestalte kunnen geven. In de afgelopen periode is het gelukt om het bij vier korpsen op die manier te doen. Ik heb het dan over een verschuiving van het ene korps naar het andere, de horizontale verschuiving. Dat is al winst, maar het moet op een nog veel ruimere schaal gebeuren. Er is alle aanleiding om te kijken hoe wij dat in de komende maanden voor een aantal korpsen tot stand kunnen brengen.

Er is nog wel een complicerende factor. Dat heeft helaas ook weer te maken met de formele kant van de zaak. De wetgever zegt dat een korpschef wordt benoemd op voordracht van de minister van Binnenlandse Zaken, in overeenstemming met de minister van Justitie. De korpsbeheerder stelt daartoe een aanbeveling op. Dat kan tot de situatie leiden dat ik een aanbeveling krijg waar ik mij niet in kan vinden. Dat leidt ertoe dat ik geen voordracht doe. Dat betekent dat ik als minister van Binnenlandse Zaken de zogenaamde hindermacht heb. Ondertussen is wel sprake van een bestuurlijke patstelling. Ik hecht eraan om dat roulatiebeleid, dat management-development-beleid, in overeenstemming met de korpsbeheerders tot stand te laten komen. Er is mij veel aan gelegen om hen

ervan te overtuigen hoe belangrijk dat is. Men is daar altijd vrij gemakkelijk van te overtuigen als sprake is van een ander korps, maar men moet bereid zijn om ook zelf mee te doen. Men moet accepteren dat sprake is van bewegingen rond de top van de politie-organisatie. In de komende periode zal ik de volgende stappen op dat punt zetten. Ik hoop de Kamer kort na het zomerreces te kunnen berichten dat ik dan een aantal bewegingen tot stand heb gebracht.

De heer **Van der Vlies** (SGP): Voorzitter! De intenties van de minister zijn duidelijk. Wij krijgen na het zomerreces informatie. Het verbaast mij echter dat de minister zijn argumentatie ontleent aan algemene uitgangspunten voor alle diensten. Is hier niet iets specifieks aan de orde? Ik wijs op de omgevingsfactoren van het recherchewerk en van de opsporing. Die geven een inhoudelijke dimensie aan het geheel. Ook vanuit de inhoudelijkheid van het vak zijn er redenen ± kijk maar naar de brieven die wij daarover hebben gekregen ± om dit te bevorderen. Dat is een extra impuls. Ook de korpsbeheerders zouden zich op dit punt moeten laten overtuigen.

Minister **Dijkstal**: Misschien is om die reden wel sprake van een zekere distantie. Je komt nieuw in een organisatie. Je kijkt dan met andere ogen naar wat je aantreft. Juist op het terrein dat de enquêtecommissie heeft onderzocht, zou dit heilzaam kunnen werken. Dat sluit ik zeker niet uit.

Er zijn vragen gesteld over de samenwerking tussen de korpsen. De heer Dittrich greep terecht nog even terug naar de IRT-affaire, toen hij zich afvroeg of er nog sprake was van open wonden en of men nog bepaalde rekeningen wilde vereffenen. Hij koppelde daar de vraag aan, als dat het geval is, als dat door blijft gaan, of in die zin geen sprake is van onprofessioneel gedrag van degenen die zich daar schuldig aan maken. Mevrouw Sorgdrager en ik worden wat dat betreft geconfronteerd met tegenstrijdige berichten. Sommige korpsbeheerders melden ons dat de samenwerking de laatste tijd aanzienlijk is verbeterd en dat die nu plaatsvindt in een heel positieve sfeer. Misschien dat dit overigens is gedifferentieerd naar de verschillende niveaus. Dat kan ook nog een rol spelen. Daar staat tegenover dat anderen aangeven dat nog steeds sprake is van een zeker wantrouwen. Het is dus de vraag of het nu wel of niet goed is. Het is voor ons niet gemakkelijk om daar zicht op te krijgen. Ik vind het echter van groot belang dat de samenwerking tussen de regiokorpsen, zeker als het gaat om de IRT-constructie, wel goed is. Wij zijn voornemens om daar zo goed mogelijk zicht op te krijgen. Misschien is het handig om iemand van buiten daar snel naar te laten kijken. Die afweging moeten wij echter nog maken. Er moet in ieder geval worden nagegaan hoe het met die samenwerking staat, want tot nu toe hebben wij onvoldoende betrouwbare gegevens om met stelligheid te zeggen dat het goed gaat.

De heer **Dittrich** (D66): De minister zegt dat er met ''vreemde ogen'' naar gekeken moet worden. Ik heb de suggestie van de commissaris van de koningin gedaan. Acht u dat ook een mogelijkheid?

Minister **Dijkstal**: Die weg sluit ik niet uit.

Mevrouw **Sipkes** (GroenLinks): Ik heb inderdaad het basale wantrouwen genoemd. Ik heb de minister in dat verband gevraagd of hij enigszins kan begrijpen wat er gebeurt in Amsterdam en Haarlem, gegeven het feit dat er weinig of niets verandert in de personele bezetting van Haarlem.

Minister **Dijkstal**: Ik kan heel goed begrijpen dat de IRT-affaire en de openbare verhoren van de enquêtecommissie veel hebben losgemaakt. Ik zie nog steeds een aantal mensen tijdens die verhoren voor mij. Er is echter een verschil tussen samenwerking op het niveau van de leiding en op het niveau van operaties. Ik heb daar onvoldoende betrouwbaar zicht op.

Mevrouw **Sipkes** (GroenLinks): Ik bedoelde of het te begrijpen is dat er, nadat er zoveel is losgemaakt, nog steeds geen directe maatregelen zijn genomen.

Minister **Dijkstal**: Dat geldt dan ook voor andere korpsen. Mevrouw Kalsbeek heeft Amsterdam en Utrecht genoemd.

Mevrouw **Sipkes** (GroenLinks): Het gaat mij nu om de twee met name genoemde korpsen. Bij het ene korps zijn zodanige fouten gemaakt dat het voor iedereen onbegrijpelijk is dat er geen directe maatregelen genomen worden. Volgens de minister is dat niet noodzakelijk in het belang der dienst. Ik kan mij voorstellen dat men geen zin heeft met die mensen samen te werken.

Minister **Dijkstal**: Ik kan mij dat niet voorstellen. Ik herinner aan de woorden van de heer Dittrich. Wij praten over mensen die leiding geven aan grote organisaties op een belangrijk terrein van het openbaar bestuur. Daar mag je een zekere professionaliteit van verwachten. Als het waar is wat mevrouw Sipkes zegt ± ik houd nog een slag om de arm ± dan is dat zeer ernstig en reden te meer om dat te onderzoeken.

De heren Dittrich en Boogaard hebben gesproken over de stammenstrijd tussen Binnenlandse Zaken en Justitie. Misschien zijn deze twee bewindslieden niet het meest aangewezen om daarover te oordelen, maar ik kan de Kamer wel verzekeren dat wij beiden met grote overtuiging proberen, zo nauw mogelijk samen te werken. Ik heb ook de pretentie dat wij dat doen. Dit geldt overigens niet alleen voor de bewindslieden maar ook voor de SG's. Er is veel overleg en er vindt veel afstemming plaats. Ik kan niet beoordelen of dit voldoende is. Ik voel dit in ieder geval zelf niet als een prangend probleem.

Dit geldt zeker niet voor het vraagstuk van de betrokkenheid van relevante groepen van onze allochtone bevolking bij de criminaliteit. Ik ga kort op de gemaakte opmerkingen ter zake in, omdat ik graag de uitnodiging van mevrouw Kalsbeek en de heer Van Dijke aanneem om te bezien of het mogelijk is om een soort ''praatpapier'' hierover te produceren, dat apart besproken kan worden. Ik vind dat meer dan de moeite waard. Sommige woordvoerders hebben in dit verband over de sociale component gesproken. Zolang bepaalde allochtonen in bepaalde stadswijken zich in een gemarginaliseerde positie bevinden, kan er als het ware een dubbele kwetsbaarheid ontstaan voor het in aanraking komen met de criminaliteit. De vraag is op welke wijze deze processen zich ontwikkelen. Moet er niet meer aan

preventie gedaan worden dan het kabinet op dit moment doet? Deze vragen zijn zeer legitiem en ik wil daarover graag nader van gedachten wisselen.

Een andere vraag is op welke wijze wij omgaan met het materiaal dat in het rapport van de enquÃ te-commissie over dit vraagstuk is verzameld. De formulering dat er bij het kabinet geen informatie bestaat die deze bevindingen tegenspreekt, is misschien een beetje raar, maar ik heb daar met opzet voor gekozen. Er is discussie ontstaan over de vragen of dit materiaal wel betrouwbaar is en of mijnheer Bovenkerk niet te gemakkelijk iets geroepen heeft. Ik vind dat het kabinet op grond van de stukken die het heeft gekregen, geen enkele aanleiding heeft om te twijfelen aan het materiaal zoals dat door de enquÃ tecommissie op tafel is gelegd. Dat wil ik gezegd hebben.

Maar dan is daarna de vraag: is dat materiaal concreet genoeg, heeft dat handen en voeten genoeg om daar beleidsmatig wat mee te doen? Justitieel ligt dat anders, want zodra een individuele allochtoon een strafbaar feit pleegt, komt daar vanzelf een bepaald traject achter. Ik heb het echter over het beleidsmatige aspect. Ik vind dat het materiaal, wat dat betreft, nog te weinig bruikbaar is. Daarom vind ik dat wij langs drie wegen moeten proberen, daar meer zicht op te krijgen.

Ten eerste noem ik verder wetenschappelijk onderzoek. Het is mij ook bekend dat een aantal medewerkers van de enquÃ tecommissie daar nog onderzoek naar verricht. Zij gaan door met bepaalde facetten. Daar ben ik zeer in geÃ nteresseerd. Ten tweede ben ik geÃ nteresseerd in de vraag of er niet toch meer bruikbaar materiaal in de politie- en justitie-archieven zit dan eruit gehaald is. Zoals bekend, hebben onderzoekers geprobeerd om via dat materiaal het beeld te verkrijgen. Ten derde wil ik graag met minderhedenorganisaties zelf nagaan wat er nu allemaal waar van is. Ik wil aan hen vragen: hoe krijgt dat dan vorm in uw eigen gemeenschap? Langs die drie wegen moeten wij er meer zicht op krijgen.

Wat absoluut niet de bedoeling is, is dat wij er vrolijk op gaan zitten wachten. Wij moeten proberen om adequaat te reageren op elke bruikbare informatie die wij krijgen. Ik neem als voorbeeld de betrokkenheid van allochtone jongeren bij criminaliteit. Daar zijn wij namelijk het verst mee gevorderd. Dan heb ik het niet over hun betrokkenheid bij de georganiseerde criminaliteit, maar meer over de aanloopfase die daaraan voorafgaat. De Kamer heeft het kabinetsstandpunt gekregen op het stuk over de jongerenproblematiek, op de aanbevelingen van de commissie-Montfrans. Wij zijn daar volop mee bezig. Ik houd nog een aparte rondetafelconferentie over de jongerenproblematiek. Dat is dus nu zo'n punt waarbij wij niet gaan zitten wachten op onderzoek, maar waarbij wij al proberen om verdere stappen te zetten.

Ten slotte wil ik nog iets zeggen over het punt van de ''Turkenmoeheid'' bij de politie. Ik heb gezien dat die constatering in het rapport staat. Ik zal nagaan, zo goed en kwaad als ik dat kan, of dat waar is, of dat nog steeds zo is en wat wij daar eventueel tegen kunnen doen. Immers, zo kan dat natuurlijk niet. Dat is het laatste wat ik hierover op dit moment wil zeggen, wetende dat wij er nog verder over praten.

Voorzitter! Ik kom aan het laatste onderdeel waarover ik kort nog iets wil zeggen naar aanleiding van vragen van de heren Dittrich, Schutte, Van der Vlies en Boogaard. Dat gaat over de vertrouwelijke verstrekking van gegevens, het verschoningsrecht, het belang van de Staat dat ingeroepen wordt. Uitgangspunt is de grondwettelijke inlichtingenplicht van ministers aan de Kamer en de inlichtingenplicht aan een parlementaire enquÃ tecommissie, zoals die uitgewerkt is in de desbetreffende wet. Wij hebben daar steeds naar gehandeld.

De verstrekking van gevraagde inlichtingen dient, wat ons betreft, als regel in het openbaar te geschieden, maar er kunnen zich natuurlijk situaties voordoen dat in het geding zijnde belangen van de Staat het niet mogelijk maken om dat openbaar te doen. In die situaties moet je naar mogelijkheden zoeken om, met respectering van die belangen, de Kamer toch zoveel mogelijk te informeren. Dat kan dan in verschillende vormen. Ik noem bijvoorbeeld vertrouwelijke verstrekking aan de Kamer, vertrouwelijke verstrekking aan leden van een bepaalde commissie, openbare verstrekking van gevraagde gegevens in geaggregeerde vorm en gedeeltelijke verstrekking. Welke vorm de regering kiest, zal van elk concreet geval afhangen.

Ik wil hier gezegd hebben dat ik het altijd oneens geweest ben met de beslissing van het vorige kabinet om het vertrouwelijke deel van het rapport-Wierenga naar de commissie voor de Inlichtingen- en veiligheidsdiensten te sturen. Daar zijn in het rapport ook opmerkingen over gemaakt. Ik geloof ook niet dat dat juist is. De regering had kunnen afwegen om het niet te sturen omdat zij het te gevaarlijk vond. Zij had ook kunnen afwegen om het vertrouwelijk naar de toenmalige vaste commissies voor Justitie en voor Politie te zenden. Ik zeg dat omdat dit expliciet in het stuk van de enquÃ tecommissie aan de orde komt.

De heer Van der Vlies heeft gesproken over het verschoningsrecht, over het belang van de Staat voor ambtenaren die voor een parlementaire enquÃ tecommissie verschijnen. Ik wil benadrukken dat als een ambtenaar die verschoningsgrond inroept, de Kamer dan steeds kan verlangen dat de betrokken minister de gegrondheid van die verschoning bevestigt. Een ambtenaar kan dus niet zelf de afweging maken om informatie al dan niet te verstrekken; de ministeriÃ le verantwoordelijkheid moet dit punt dekken.

De heer Van der Vlies heeft aangedrongen op een nadere concretisering van het belang van de Staat als verschoningsgrond. Ik ben er niet van overtuigd dat wij dat moeten doen. Ik voel meer voor de redenatie van de heer Schutte. Hij heeft gezegd dat de regering steeds, in elk concreet geval, duidelijk moet maken waarom zij het belang van de Staat inroept. Over die beslissing van de regering kan de Kamer altijd een politiek oordeel vellen. Volgens mij werkt dat beter en is het verstandiger dan een poging om het belang van de Staat in detail bij wet te regelen, want dat zou de consequentie zijn. Het voldoet ook aan eisen van zorgvuldigheid, namelijk dat regeringen daar geen misbruik van maken en zo weg kunnen komen,

Voorzitter! Ik ga afsluiten. Ik hoop dat de minister van Justitie en ik, sprekend namens de regering, duidelijk hebben gemaakt dat wij het rapport van de enquÃ tecommissie zeer waardevol vinden. Er even van afgezien of je het met alle onderde-

len ervan eens bent, vinden wij het zeer waardevol. Ik heb mij altijd gerealiseerd dat, als een enquÃte-commissie met zo'n onderwerp aan de gang gaat, zeker gegeven de onvermijdelijke publiciteit, dit een weerslag heeft op politie en justitie. De vraag of het in die termen niet te veel gekost heeft, kan volgens mij nog lang niet beantwoord worden, want dat hangt ervan af op welke wijze met de schets van de problemen en met de aanbevelingen wordt omgegaan. Ik meen dat de aanbevelingen zoveel kunnen opleveren aan aanpassingen van de wet- en regelgeving en van het beleid in het algemeen belang, dat de betaalde prijs klein is in verhouding tot de opbrengst.

Ik herhaal met grote nadruk wat mevrouw Sorgdrager heeft gezegd, namelijk dat ook wij vinden dat, als het gezag gefaald heeft of niet toereikend was, ook in de ogen van het publiek, dit moet worden hersteld. Ik vind in ieder geval dat voor het overheidshandelen de eerste vraag altijd moet zijn of het niet een ordentelijke wettelijke grondslag dient te hebben.

De heer Van der Vlies heeft gewaarschuwd ± misschien hebben anderen het ook gedaan ± tegen een vertekening van de werkelijkheid; ik meen dat hij die woorden gebruikt heeft. Pratend over het functioneren van de politie en het OM, met alle kritiek die wij daarop kunnen hebben en die hier besproken is, moeten wij niet vergeten dat velen dagelijks hun werk zeer goed doen. Ik zie ook anderen in de Kamer knikken. Ik meen dat het goed is om het beeld ook in deze zin te complementeren.

De heer **Hillen** (CDA): Voorzitter! De minister heeft eerder gezegd dat ik een nummer stond te maken en ik heb zoÃven ontroerd naar zijn laatste strofe geluisterd. Hij heeft toen ook gezegd dat hij nog zou terugkomen op allerlei personele consequenties, maar daar heb ik weinig meer over gehoord. Als het al zo moeilijk is om mensen van hun plaats te krijgen en als er al zoveel rechtspositionele belemmeringen zijn, en nu mevrouw Schmitz centraal heeft gestaan als korpsbeheerder toen het allemaal fout ging; zou het niet goed zijn, ook voor het publiek, dat de minister zegt serieus te nemen, als mevrouw Schmitz bij wijze van opening zou terugtreden en zo voor het kabinet de weg zou vrijmaken om schoon schip te maken en geloofwaardig over te komen op de bevolking en op de betrokken functionarissen?

Minister **Dijkstal**: Het zou een flauwe grap zijn om te antwoorden dat wij een dergelijke stap van de staatssecretaris zouden respecteren maar niet zouden begrijpen. Laat ik de vraag niet zo flauw afdoen. Ik ben het zeer met u oneens. Wat u nu doet, geeft blijk van een misvatting over wat het publiek in Nederland vindt over deze kwestie. Ik denk dat het publiek er niet op zit te wachten dat wij dat gebaar maken, al dan niet op goede gronden, want dat is dan niet meer relevant. Volgens mij verwacht men van de regering, van de Kamer en van de functionarissen in het land dat wij ons werk goed doen. Als wij problemen constateren, variÃrend van ontoereikende wetgeving tot de cultuur in organisaties, verwacht het publiek dat wij ons werk goed doen. Laten wij dat dan ook doen en laten wij het niet zoeken in gebaren die volgens mij op drijfzand berusten.

De heer **Hillen** (CDA): Dank u wel. U gaf een uitstekend en duidelijk antwoord. Dank u wel.

De heer **Marijnissen** (SP): Voorzitter! Ik heb nog een korte vraag over de prijs die volgens de minister betaald moet worden voor de parlementaire enquÃte. Wij zouden die moeten betalen. Wie zijn die ''wij''? Wat is de prijs van de parlementaire enquÃte?

Minister **Dijkstal**: Wellicht ben ik niet duidelijk geweest. Het is onvermijdelijk dat als je het vergrootglas en de schijnwerpers op een segment van het politieel en justitieel werk zet ± het brengt een hoop foute dingen boven water ± een zekere vertekening het gevolg is. Het beeld kan ontstaan, dat het over de gehele linie met de politie en justitie een rotzooi is. De Kamer vindt dat dit niet het geval is. Het is wel ernstig. Nu is het nadeel van dat generale beeld dat het wel eens veel geringer kan zijn dan de vruchten die wij kunnen plukken van deze gehele operatie. Dat heb ik willen zeggen.

De heer **Marijnissen** (SP): Volgens mij is er niemand die daaraan twijfelt. Blijkbaar is dat met de minister wel het geval. Als je dingen aan de kaak stelt, krijgt dat media-attentie, zeker als het gaat over een onderwerp als het onderhavige. Ik denk dat niemand in deze Kamer denkt aan een prijs van de parlementaire enquÃte. Het tegendeel is het geval. Achteraf is iedereen buitengewoon tevreden over feit, dat het parlement daartoe destijds heeft besloten.

Minister **Dijkstal**: Nu verstaat de heer Marijnissen mij verkeerd. Ik heb niet willen zeggen dat ik vind dat wij een prijs hebben betaald die wij niet moesten betalen. Het tegendeel is het geval. Wat gedaan is, moest worden gedaan. Je moet je ogen niet sluiten voor negatieve bijeffecten die daardoor zijn ontstaan, met name door de publiciteit. Die bijeffecten voelt de heer Marijnissen misschien niet en ik ook niet, maar ik geef de verzekering dat het de uitvoerend politieman en -vrouw of functionarissen van justitie voortdurend wordt voorgehouden. Het komt overigens nog bovenop de reorganisatie-problematiek. Ik heb er alleen maar in het verlengde van hetgeen de heer Van der Vlies heeft gezegd, op willen wijzen dat ik het niet erg vind dat die vertekening heeft plaatsgevonden. Het grote goed dat daaruit voortkomt is mij ook veel waard.

Mevrouw **Sipkes** (GroenLinks): Ik herinner nog aan de zaak-Bosio. Ik kreeg de indruk dat de minister van Binnenlandse Zaken hierop zou antwoorden.

Minister **Dijkstal**: Ik ben daarop niet geprepareerd. Ik heb zelf nog geen enkele aanleiding gevonden, in welk stuk dan ook, om opnieuw in de zaak-Bosio te duiken.

De **voorzitter**: Ik stel voor, dat de minister hierop in tweede termijn ingaat.

De heer Van Traa heeft mij meegedeeld dat hij een puur feitelijke opmerking wil maken die ertoe kan strekken dat de tweede termijn adequaat wordt voorbereid. Ze is van niet opinieÃrende aard en hij wil niet participeren in het debat.

□

De heer **Van Traa** (PvdA): Voorzitter! Dat laatste heb ik u niet meegedeeld.

De **voorzitter**: Dat heb ik u verteld.

De heer **Van Traa** (PvdA): Dat is wat

anders dan een mededeling van mijn kant.

De minister van Binnenlandse Zaken heeft gezegd, dat de feiten over het gebruik van criminele gelden door de CID Kennemerland en door het politiekorps Kennemerland niet zouden vaststaan. Daarvoor zou nog strafvorderlijk onderzoek noodzakelijk zijn. Dat lijkt mij toch een weergave die niet in overeenstemming is met de feiten. Afgezien van het feit dat de enquÃte-commissie in het eindrapport ± pagina's 141 tot 143 ± de feiten neerlegt, kan altijd twijfel worden uitgesproken. Het rapport van de rijksrecherche ± bladzijden 190 en 434 tot 439 ± legt de feiten daar. Dat zijn feiten die gebaseerd zijn op ambtsedige processen-verbaal. Het zijn geen feiten die er anders zouden uitzien in een strafrechtelijk onderzoek. Dat wordt ook gedaan op basis van ambtsedige processen-verbaal. Het zou niet goed zijn dat deze feiten als het ware niet meer zouden bestaan. Die feiten liggen er gewoon. Ik ga dan voorbij aan de vraag tegen wie dat strafrechtelijk onderzoek gestart is. Ons is niet precies bekend hoe dat zit.

De **voorzitter**: Ik dank u voor deze aanvulling.

Morgen zal in ieder geval de tweede termijn van de kant van de Kamer plaatsvinden. Men moet er rekening mee houden dat dit debat eventueel volgende week zal worden voortgezet. Ik weet niet zeker of er ook nog een derde termijn zal komen.

De beraadslaging wordt geschorst.

De vergadering wordt van 19.00 uur tot 20.30 uur geschorst.

Aan de orde is de **interpellatie-Rosenmöller**, gericht tot de ministers van Economische Zaken en van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, over het minimumloon en het algemeen verbindend verklaren van CAO's.

Tot het houden van deze interpellatie is verlof verleend in de vergadering van 7 mei 1996.

(De vragen zijn opgenomen aan het eind van deze weekeditie.)[1]

□

De heer **Rosenmöller** (GroenLinks): Voorzitter! In NRC Handelsblad van afgelopen zaterdag heeft de minister van Economische Zaken zijn opvattingen gegeven waar het met het sociaal-economisch beleid in Nederland naartoe moet. Eerlijk gezegd vond ik het op de hoofdpunten een vrij ouderwets verhaal, ouderwets waar het zijn opvattingen betreft over de economische groei. De zorg over de ecologische consequenties van de economische groei, zeker waar een doelstelling van 3%, die lange tijd niet is gehaald, wordt geformuleerd, blijft in het interview volstrekt achterwege. Het was ook ouderwets in het pleidooi voor generieke lastenverlichting voor werkgevers, in plaats van gericht aan de onderkant, gecombineerd met zo concreet mogelijke afspraken over werkgelegenheid. Een derde punt dat ik wat ouderwets vond is het pleidooi voor flexibilisering, concreet toegepast, waar het het ontslagrecht, het algemeen verbindend verklaren en het minimumloon betrof. In twee bijzinnen werden die toch eigenlijk bij het bij mij vrijdagse vuil gezet.

Met het pleidooi voor het afschaffen van het minimumloon en voor de overige genoemde componenten heeft de minister naar mijn idee zichzelf en voor een deel natuurlijk ook zijn partij, hoewel dat ook afhankelijk is van de ontwikkelingen in dit debat, wel heel stevig op de rechterflank van het politieke krachtenveld gepositioneerd. De pleidooien voor verlaging van het minimumloon werden hier de afgelopen jaren met enige regelmaat herhaald. Zij komen vooral van werkgevers, een aantal wetenschappers en de VVD. Misschien heeft het in de beeldvorming niet of nauwelijks effect gehad, maar toch heeft er op dat terrein een ontwikkeling plaatsgevonden.

Om te beginnen is het wettelijk minimumloon in vergelijking tot de CAO-lonen fors achtergebleven, de afgelopen jaren zo'n 15% Á 20%. Ten tweede kunnen via het regeerakkoord en het wetsvoorstel dat er nu ligt straks werklozen voor een bepaalde periode onder een aantal voorwaarden 30% minder salaris geven dan het minimumloon. Die dispensatie is mogelijk.

Het heeft er alle schijn van dat deze ontwikkeling bij de minister van Economische Zaken het gevoel heeft opgeleverd dat er meer te halen is, lees: de volledige afschaffing van het minimumloon. Voor de fractie van GroenLinks geldt, dat de overheid nog wel degelijk een taak heeft bij het leggen van een bodem in het loongebouw, om tegenover de door de werknemer geleverde prestatie een minimale beloning te garanderen en om mensen juist onafhankelijk te maken van de uitkeringen en het systeem van sociale zekerheid. Wij pleiten voor economische zelfstandigheid in plaats van afhankelijkheid van de uitkering, lees: de overheid, landelijk of gemeentelijk.

Ik vraag mij af of de minister van Economische Zaken zich echt kan voorstellen, dat er straks uurlonen worden uitbetaald van ¦ 6 Á ¦ 7, waarbij je anderhalve of twee banen zult moeten accepteren om via werk onafhankelijk van de uitkering te worden. Dat zijn natuurlijk toch Amerikaanse toestanden. Met de collega's hebben wij die een halfjaar geleden ter plekke kunnen bestuderen. Als je van plan bent niet alleen iets van de Amerikaanse dynamiek, maar ook de working poor daadwerkelijk in Nederland te introduceren, dan moet je die kant op. Wij willen dat niet. Dat is helder.

Het zou echt een systeemwijziging zijn in het Rijnlandse model dat wij kennen. Ik vind het een beetje het introduceren van de marktwerking aan de onderkant van het loongebouw op een dogmatische manier. Ik vind dat onverstandig.

Over de algemeen-verbindendverklaring maak ik nog een heel korte opmerking. Ook die wordt onderuitgehaald, terwijl wij in Nederland een buitengewoon gematigde vakbeweging hebben, hetgeen in CAO's leidt tot gemiddeld gematigde loonparagrafen en mede als gevolg daarvan gematigde stijgingen van de arbeidskosten. De vraag is wat de uitlatingen betekenen voor het huidige beleid. Welk negatief effect zouden die uitlatingen, overigens ook van collega's, kunnen hebben op het lopende CAO-onderhandelingsproces?

De minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid wil dat niet. Hij toont zich met zijn reactie een ware Rijnlander. Hij heeft flink van leer getrokken. Op het terrein van de algemeen-verbindendverklaring is hij duidelijk geweest. Hij wil dat niet aantasten. Op het gebied van het